

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Φιλοσοφική Σχολή
ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
Τομέας Γαλλικής Λογοτεχνίας, Ιστορίας του Γαλλικού Πολιτισμού και Μετάφρασης

Π.Μ.Σ. *Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία,*
τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση
Κατεύθυνση : Μετάφραση

«Jules Romains, *Knock ou le triomphe de la Médecine*
Στοιχεία αναμετάφρασης και μεταφραστικός σχολιασμός»

Διπλωματική εργασία *Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης*
στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση
με κατεύθυνση τη Μετάφραση
που κατατίθεται και υποστηρίζεται από την
κ. Ειρήνη Χειλά

Επιβλέποντες καθηγητές:

κ. Μαρία Μπαϊρακτάρη, Διδάκτωρ, Εξωτερική συνεργάτις
κ. Μαρία Παπαδήμα, Καθηγήτρια
κ. Γεώργιος Βάρσος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Αθήνα
Σεπτέμβριος 2021

Στα παιδιά μου Ερρίκο & Βίκυ

Ευχαριστίες

Η συγγραφή της παρούσας διπλωματική εργασία έγινε κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες. Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα πρόσωπα που συνεισέφεραν στην εκπόνησή της. Ευχαριστίες οφείλω αρχικά στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Μαρία Μπαϊρακτάρη για την καθοδήγησή της και τα εποικοδομητικά σχόλιά της, καθώς και τους συνεπιβλέποντες καθηγητές κα Μαρία Παπαδήμα και Γεώργιο Βάρσο για τις εύστοχες παρατηρήσεις τους. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω την Πρόεδρο του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών κα Χρυσοθέμιδα Σταματοπούλου-Βασιλάκου για τη συνδρομή της στην έρευνά μου. Στη συνέχεια τους Γάλλους πανεπιστημιακούς Magali Soulatges, Christophe Charle και τον Καναδό καθηγητή Jean Delisle με τους οποίους είχα την τιμή να συνεργαστώ. Ευχαριστώ επίσης τον ποιητή και μεταφραστή κ. Στρατή Πασχάλη για τις πολύτιμες συμβουλές του καθώς επίσης και τους ηθοποιούς Άννα-Μαρία Κατσουλάκη, Νίκο Ορφανό και Παύλο Χαϊκάλη για τις παρατηρήσεις τους και την ερμηνεία του αποσπάσματος. Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στα παιδιά μου για τη συμπαράστασή και την ενθάρρυνσή τους να συνεχίσω τις σπουδές μου.

Περίληψη

Η αναμετάφραση του θεατρικού έργου του Jules Romain *Knock ou le triomphe de la Médecine* πραγματοποιείται έπειτα από έναν περίπου αιώνα από την δημοσίευση της πρώτης μετάφρασής του από τον Γρηγόριο Ξενόπουλο στο περιοδικό *Νέα Εστία* την 1-10-1927. Η πεπαλαιωμένη γλώσσα του χρήζει ανανέωσης ώστε να καταστεί εύληπτη και αναδειχθεί η αριστουργηματική γραφή του δημιουργού. Έγινε μια προσπάθεια ώστε η κοινωνική αυτή σάτιρα του Jules Romain να μεταφερθεί στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα διατηρώντας τη ζωντάνια και το χιούμορ της, υπηρετώντας πάντα το πνεύμα του συγγραφέα. Η θεατρική μετάφραση απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς καθώς το κείμενο προορίζεται για την μεταφορά του στη σκηνή. Ο μεταφραστής γίνεται δραματουργός και θεατής συγχρόνως. Στην παρούσα εργασία επισημαίνονται οι δυσκολίες που ανακύπτουν κατά τη μετάφραση του θεατρικού κειμένου και σχολιάζονται οι επιλογές και οι ιδιαίτεροι χειρισμοί του μεταφραστή.

Λέξεις κλειδιά : αναμετάφραση, ανανέωση, σκηνή, θεατής, θεατρικό κείμενο, χειρισμοί.

Abstract

The re-translation of Jules Romain's theatre play *Knock ou le triomphe de la Médecine* is done about a century after the publication of its first translation by Grigorios Xenopoulos in the magazine *Nea Estia* on 1-10-1927. His outdated language needs to be renewed in order to become comprehensible and to highlight the author's masterpiece writing. An effort thus was made to transfer this social satire of Jules Romain to the modern Greek language while maintaining its liveliness and humor, always serving the spirit of the author. Theatrical translation requires special manipulation as the text is intended for its transfer to the stage. The translator is assuming the role of a playwright and spectator at the same time. In the following thesis, the difficulties that arise during the translation of the dramatic text are pointed out and the choices and the special manipulations of the translator are commented.

Keywords: translation, renewal, stage, spectator, dramatic text, manipulations.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Ο συγγραφέας και το έργο του	14
1.1 Βιογραφικά στοιχεία	14
1.2 «Κνοκ ή ο θρίαμβος της Ιατρικής».....	15
1.2.1 Χαρακτηριστικά του έργου	15
1.2.2 Η υπόθεση	16
1.2.3 Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του έργου.....	17
1.2.3.1. Το προφίλ του γιατρού της επαρχίας.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Στοιχεία αναμετάφρασης.....	20
2.1 Οι ελληνικές μεταφράσεις του Κνοκ.....	20
2.2 Η αναμετάφραση του έργου	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Μετάφραση αποσπάσματος.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Μεταφραστικός σχολιασμός αποσπάσματος.....	63
4.1 Ο τίτλος.....	63
4.2 Κύρια ονόματα και τοπωνύμια.....	63
4.3 Λεξιλογικά- ερμηνευτικά σχόλια.....	65
4.4 Οι ιδιοτισμοί.....	68
4.4.1 Ισοδυναμία.....	69
4.5 Υφολογικές παρατηρήσεις.....	75
4.6 Πραγματολογικά στοιχεία.....	77
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	82
Βιβλιογραφία	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	86

Εισαγωγή

Το αριστουργηματικό έργο του Jules Romains, στο οποίο ανήκει το απόσπασμα που επιλέξαμε να μεταφράσουμε, κρύβει μια μεγάλη και ενδιαφέρουσα ιστορία και από τις πρώτες ήδη παραστάσεις του στη Γαλλία γνώρισε διεθνή επιτυχία¹. Ώς κίνητρο για την επιλογή της ως άνω διπλωματικής εργασίας στάθηκε η αγάπη γι' αυτό το ξεχωριστό λογοτεχνικό είδος που ονομάζεται θέατρο, ο θαυμασμός μας για το συγγραφέα καθώς και το μεταφραστικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει το έργο το οποίο αποτελεί πρόκληση για κάθε μεταφραστή.

Η μετάφραση του θεατρικού λόγου διαφέρει από τη λογοτεχνική καθότι συνδέεται με τη θεατρική πράξη. Ο μεταφραστής ενεργεί ανάλογα με την πρόθεση συγγραφέα: μεταφέρει ένα κείμενο από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο «παράγοντας ένα προφορικό μετάφρασμα, ένα κείμενο που προορίζεται για παράσταση και όχι για ανάγνωση» (Μακελλαράκη, 2006). Την ίδια άποψη υποστηρίζει και ο θεατρολόγος Patrice Pavis:

[...]στο θέατρο η μετάφραση περνά από το σώμα των ηθοποιών και τα αυτιά των θεατών· δεν μεταφράζουμε απλά ένα γλωσσικό κείμενο σε ένα άλλο, αντιμετωπίζουμε και φέρουμε σε κοινωνία ετερογενείς αποφαντικές καταστάσεις και πολιτισμούς διαχωρισμένους από το χώρο και το χρόνο.
(Pavis, 2006, σ. 186)

Η θεωρητικός του θεάτρου και καθηγήτρια συγκριτικής λογοτεχνίας Susan Bassnett στο βιβλίο της *Translation Studies* υποστηρίζει ότι το θεατρικό κείμενο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παράστασή και ότι ο προσανατολισμός του αυτός απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς από το μεταφραστή ώστε να αποδώσει το κείμενο στη γλώσσα του έχοντας κατά νου την παράστασή του επί σκηνής² (Bassnett, 1980, σσ. 124, 134-135). Σε επόμενα συγγράμματά της όμως εκφράζει διαφορετική άποψη, αποσυνδέοντας τη μεταφραστική διαδικασία από την παραστασιμότητα υποστηρίζοντας ότι η εστίαση του μεταφραστή σε αυτήν και όχι στο κείμενο ως

¹ «Knock à travers le monde» <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b105082010/f31.item>

² Susan Bassnett 1980: «[...] A central consideration of the theatre translator must therefore be the performance aspect of the text and its relationship with an audience, [...] the translator must take into account the function of the text as an element for and of performance».

λόγος χρησιμεύει ως δικαιολογία για την παρέμβασή του στο πρωτότυπο³ (Bassnett, 1985, σ.101 & 1991, σ. 102). Προτείνει δε στρατηγικές μεταξύ των οποίων τον χειρισμό του θεατρικού κειμένου ως λογοτεχνικό καθώς και τη συνεργασία με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας πηγής⁴ (Bassnett, 1985, σσ. 90-91).

Η προτεραιότητα για το μεταφραστή του θεάτρου υποστηρίζει η Isabelle Génin είναι μια μετάφραση λειτουργική ώστε να είναι κατανοητή από το θεατή ο οποίος αδυνατεί να ανατρέξει στο κείμενο⁵ (Génin, 2016, §10).

Στόχος αυτού του δύσκολου πονήματος είναι η νέα μετάφραση του έργου σύμφωνα τους κανόνες της σύγχρονης εποχής, ώστε με νέο πλέον «ένδυμα» να αποτελέσει τη βάση για μια επί σκηνής παράσταση⁶ (Παπαδήμα, 2012, σ. 30). Επίσης η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες της θεατρικής μετάφρασης, τις παραμέτρους που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την παραγωγή ενός λειτουργικού μεταφράσματος, και τις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Με γνώμονα την παράσταση του έργου επί σκηνής (Bassnett, 1980, σ. 133), καθότι εκεί θεωρούμε ότι κρίνεται η επιτυχία του, προσπαθήσαμε να μεταφέρουμε το πνεύμα του συγγραφέα στη γλώσσα-στόχο καθώς και την εκφραστικότητα της γλώσσας του έχοντας κατά νου ότι δεν μεταφέρουμε μόνο ένα κείμενο από τη μια γλώσσα στην άλλη, αλλά λαμβάνουμε υπόψη μας τους εξωγλωσσικούς παράγοντες όπως είναι οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις του σώματος και οι χειρονομίες.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται αρχικά τα βιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα και στη συνέχεια γίνεται η παρουσίαση του έργου, η οποία περιλαμβάνει γενικές πληροφορίες για την πορεία του και την περίληψη της υπόθεσης. Ακολουθεί μια σύντομη ανάλυση των χαρακτηριστικών του έργου, και η τοποθέτησή του στο

³ « [...] What is more problematic is the notion of *performability*, the implicit, undefined and indefinable quality of a theatre text that so many translators latch on to as a justification for their various linguistic strategies. It seems to me that the time has come to set aside *performability* as a criterion for translating too, and to focus more closely on the linguistic structures of the text itself».

« [...] It is principally among English language translators, directors and impresarios that we find the use of the notion of *performability* as a criterion essential to the translation process. It is this term that is used to excuse the practice of handing over a supposedly literal translation to a monolingual playwright, and it is this term also that is used to justify substantial variations in the target language text, including cuts and addition».

⁴ «Translation strategies: 1) Treating the theatre text as a literary work [...] 5) Co-operative translation [...] It involves the collaboration of [...] either an SL and a TL native speaker».

⁵ « [...] L'efficacité de la traduction théâtrale reste une priorité. En effet, sur scène, pas de retour en arrière ni de notes de bas de page».

⁶ « [...] Αν συγκρίνουμε τις διαδοχικές μεταφράσεις ενός παλιού κειμένου που παράγονται κατά το ρου της ιστορίας, μπορούμε να διαπιστώσουμε ένα είδος ξανανιώματος, δεδομένου ότι οι μεταφράσεις με την πάροδο του χρόνου πλησιάζουν όλο και περισσότερο μια πιο σύγχρονη γλώσσα».

ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής. Το κεφάλαιο κλείνει με μια αναδρομή στο επάγγελμα του γιατρού του περασμένου αιώνα. Η έρευνα αυτή συνεισφέρει κατά πολύ στο μεταφραστικό έργο καθότι μεταφέρει τον μεταφραστή στο κλίμα και στο πνεύμα της εποχής. Για τη διεξαγωγή της χρησιμοποιήθηκαν επιστημονικά συγγράμματα, περιοδικά της εποχής και άρθρα από έγκριτους διαδικτυακούς ιστότοπους .

Στο δεύτερο κεφάλαιο, μετά από ένα σύντομο σχολιασμό της δημοσιευμένης μετάφρασης του έργου από τον Γρηγόριο Ξενόπουλο, γίνεται λόγος για την αναμετάφραση του έργου και τους λόγους που την επιβάλλουν. Παρουσιάζονται οι μεταφραστικές στρατηγικές που ακολουθήθηκαν και οι μεταφραστικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στην μετάφραση του έργου. Έγινε έρευνα στη βιβλιοθήκη της Φιλοσοφικής Σχολής της Αθήνας στο αρχείο του περιοδικού *Νέα Εστία* όπου και εντοπίσαμε την πρώτη δημοσιευμένη ελληνική μετάφραση του έργου.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται η αναμετάφραση της πρώτης και δεύτερης πράξης του έργου και το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει το σχολιασμό των μεταφραστικών επιλογών της υπογράφουσας τη διπλωματική εργασία. Σχολιάζονται τα δύσκολα σημεία του κειμένου, οι μεταφραστικές τεχνικές, οι ιδιοτισμοί, το ύφος και οι πραγματολογικές αναφορές.

Το παράρτημα περιλαμβάνει το πρωτότυπο κείμενο, αποσπάσματα από τον γαλλικό τύπο, το πρόγραμμα της παράστασης του έργου το έτος 1944 από τον Θίασο Κοτοπούλη, το οποίο ελήφθη σε ψηφιακή μορφή από το αρχείο του ΕΛ.Ι.Α., και τέλος ένα απόσπασμα από το παραστασιολόγιο πρόζας του μεσοπολέμου, το οποίο περιέχεται στο CD που συνοδεύει το βιβλίο της καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου / Τμ. Θεατρικών Σπουδών, κας Αρετής Βασιλείου (Βασιλείου, 2005).

Μεθοδολογία

Ως πρωτότυπο για αυτή την αναμετάφραση χρησιμοποιήθηκε η πρώτη έκδοση του έργου του έτους 1924 των εκδόσεων *Gallimard*. Κατά τη διάρκεια της επίπονης αλλά συναρπαστικής αυτής μεταφραστικής διαδικασίας, στηριχθήκαμε στις θεωρίες και τις τεχνικές που αναφέρονται στη βιβλιογραφία μας. Πήραμε ελευθερίες και πρωτοβουλίες απαραίτητες κατά τη γνώμη μας ώστε το κείμενο να «μιλιέται» και να «ακούγεται» (Pavis, 2006, σσ. 186-187), ο λόγος να παρουσιάζει ζωντάνια και ο συγγραφέας να είναι «παρών» σε όλο το μετάφρασμα, «νομιμοποιώντας» μάλιστα

κάποιες από τις παραμορφωτικές τάσεις του Antoine Berman (Berman, 1995, σ. 52) χάριν της πρόσληψης του έργου από τον θεατή .

Συναντήθηκαν δυσκολίες γλωσσικού αλλά και σημασιολογικού επιπέδου : το γαλλικό κείμενο βρίθει ιδιωτισμών, ειδικού λεξιλογίου και σε κάποια σημεία παρουσιάζει πολύπλοκη σύνταξη. Μας απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό η μεταφορά του χιούμορ σε ένα κοινό με διαφορετική κουλτούρα. Σε κάποια σημεία μας προβλημάτισε ιδιαίτερα η απουσία αντίστοιχων όρων στην γλώσσα- στόχο. Οι όποιες ελευθερίες ελήφθησαν και οι μικρού βαθμού παρεμβάσεις στο πρωτότυπο που εντοπίζονται, δικαιολογούνται από τις επιταγές της θεατρικής μετάφρασης η οποία πρέπει να είναι λειτουργική και να μεταφέρει στο κοινό το κωμικό στοιχείο και την κουλτούρα του «Άλλου». Στην πράξη διαπιστώσαμε ότι λόγω του προφορικού χαρακτήρα του θεατρικού έργου η μετάφραση απαιτεί προσεκτικούς χειρισμούς ώστε ο λόγος να παρουσιάζει ζωντάνια και αμεσότητα και η γλώσσα να είναι κατανοητή από το θεατή. Καταφύγαμε αρκετές φορές στις μεταφραστικές τεχνικές της μετατροπίας, της προσαρμογής και της απαλοιφής όρων, επιστρατεύοντας κάποιες φορές ακόμα και τη φαντασία μας στην προσπάθειά μας να ξεπεράσουμε όλες τις μεταφραστικές δυσκολίες.

Λαμβάνοντας ως βασικό μοντέλο το *Λεξικό του Θεάτρου* του Patrice Pavis (Pavis, 2006), μελετήθηκαν συγγράμματα, άρθρα και διδακτορικές διατριβές ευρωπαίων επιστημόνων σχετικών με το θέατρο, τις μεταφραστικές τεχνικές και την ιστορία του 20ου αιώνα⁷. Μελετήθηκαν επίσης τα χαρακτηριστικά του έργου και οι κριτικές του στον γαλλικό τύπο. Αναλύθηκε σε βάθος κάθε γραμμή και κάθε λέξη του πρωτοτύπου κειμένου και έγινε η μεταφορά του στην ελληνική γλώσσα με ιδιαίτερη επιμέλεια. Για την αποκωδικοποίηση του ύφους του πρωτοτύπου έγινε ανάλυση του κειμένου εστιάζοντας στη σύνταξη και τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας όπως είναι η κυριολεκτική και μεταφορική χρήση της γλώσσας, το λεξιλόγιο, τα σημεία στίξης, τα σχήματα λόγου και οι πραγματολογικές αναφορές. Η παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων παραστάσεων του έργου από γαλλικούς θιάσους και της ομώνυμης κινηματογραφικής ταινίας στο διαδίκτυο μας επέτρεψε να μελετήσουμε τις κινήσεις και τις εκφράσεις των ηθοποιών γεγονός που διευκόλυνε αρκετά το μεταφραστικό μας έργο. Στην τελευταία φάση της μεταφραστικής διαδικασίας έγινε αντιβολή του μεταφράσματος με το πρωτότυπο και ερμηνεία

⁷ Βλ. Βιβλιογραφία

αυτού, από ηθοποιούς του ελληνικού θεάτρου ώστε να επισημανθούν τυχόν ατέλειες προφορικότητας.

Οι δυσκολίες που συναντήσαμε στην έρευνά μας λόγω των επικρατουσών ειδικών συνθηκών στη χώρα μας ήταν αρκετές: Στάθηκε αδύνατη η πρόσβαση στις βιβλιοθήκες και στο θεατρικό μουσείο της χώρας.

Για την παρούσα εργασία μελετήθηκε ένας μεγάλος αριθμός πανεπιστημιακών συγγραμμάτων και επιστημονικών άρθρων από το διαδίκτυο, επίτομα και διαδικτυακά λεξικά γαλλικής και ελληνικής γλώσσας και ιατρικών όρων. Έγινε έρευνα στον ιστότοπο της Γαλλικής Εθνικής Βιβλιοθήκης. Επίσης πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στη μικρή βιβλιοθήκη της Αρεόπολης του Νομού Λακωνίας για την έρευνά μας στο αρχείο του Γεωργίου Φτέρη.

Το στοίχημά μας ήταν μια ανανεωμένη και λειτουργική μετάφραση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Ο συγγραφέας και το έργο του

1.1 Βιογραφικά στοιχεία

Ο Jules Romains (1885-1972) ψευδώνυμο του Louis Henri Jean Farigoule, ήταν Γάλλος ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος, και θεατρικός συγγραφέας. Σπούδασε φιλοσοφία και στην ηλικία των δεκαοκτώ ετών δημοσίευσε τα πρώτα του ποιήματα. Μετά τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη λογοτεχνία. Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 ο Jules Romains ήταν με τον Pirandello και τον George Bernard Shaw ένας από τους τρεις πιο διάσημους θεατρικούς συγγραφείς παγκοσμίως (Academie-francaise).

Το έργο του χαρακτηρίζεται από την ιδέα του Ουνανιτισμού⁸. Η συλλογή ποιημάτων του, *La Vie unanime* (1908), και τα μυθιστορήματά του: *Mort de Quelquun* (1911) και *Les Copains* (1913) και *Les Hommes de bonne volonté*, 1932-1947 είναι διαποτισμένα με αυτή τη θεωρία. Όμως το θέατρο ήταν αυτό που τον έκανε διάσημο και ιδιαίτερα η κωμωδία ηθών *Knock ou le triomphe de la médecine*, 1923, η οποία γνώρισε μεγάλη επιτυχία στις γαλλικές σκηνές με πρωταγωνιστή τον διάσημο γάλλο ηθοποιό Louis Jouvet (αυτόθι). Ακολουθούν τα έργα *Amédée ou les Messieurs en rang* (1923), *Le Mariage de monsieur Le Trouhadec* (1926), *Le Déjeuner marocain* (1926), *Démétrios* (1926), *Jean le Maufranc* (1926), *Le Dictateur*, (1926), *Boën ou la Possession des biens* (1930).

Στις 4 Απριλίου 1946 εκλέχτηκε μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας. Το έτος 1951 του απονεμήθηκε η τιμητική διάκριση του τάγματος της Λεγεώνας της Τιμής καθώς και του τάγματος Γραμμάτων και Τεχνών (αυτόθι).

⁸ Unanimisme : Λογοτεχνικό κίνημα που είχε ως αρχή την έκφραση της συλλογικής ψυχής μιας κοινωνικής ομάδας. <https://www.universalis.fr/encyclopedie/unanimisme-litterature/>

1.2 «Κνοκ ή ο θρίαμβος της Ιατρικής»

Ο *Κνοκ*, γράφτηκε το 1923 και έκανε πρεμιέρα στις 15 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους στο Θέατρο των Ηλυσίων Πεδίων με πρωταγωνιστή το διάσημο γάλλο ηθοποιό Louis Jouvet (Romains, 1924, σ. 10). Το επόμενο έτος κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Gallimard⁹.

Το έργο σημείωσε τεράστια επιτυχία στις γαλλικές θεατρικές σκηνές (Gallica.bnf.fr, 1938-1939) αλλά και στον γαλλικό κινηματογράφο το έτος 1933. Μετά την πρώτη παράσταση το έργο απογειώθηκε λαμβάνοντας εξαιρετικά σχόλια στον γαλλικό τύπο της εποχής¹⁰. Η δημοτικότητα του Jouvet εκτοξεύεται στα ύψη και το έργο γίνεται κλασσικό.

Ο *Κνοκ* ανέβηκε για πρώτη φορά στην ελληνική σκηνή το 1925 σε μετάφραση του Γρηγορίου Ξενόπουλου, από τον «Θίασο Ελλήνων καλλιτεχνών» (Γεωργοπούλου, 2009, σ.30). Ακολούθησαν δύο παραστάσεις το έτος 1928, η πρώτη από τη Δραματική Σχολή Ωδείου Πειραιά και η δεύτερη από το θίασο Κυβέλης, καθώς και μία ακόμη παράστασή το 1929 από τη Δραματική Σχολή Ωδείου Αθηνών, όλες σε μετάφραση του ίδιου¹¹. Το 1939 το έργο παραστάθηκε από το θίασο Αργυρόπουλου σε μετάφραση του Γεωργίου Πράτσικα¹² και το 1944 από τον θίασο Κοτοπούλη σε μετάφραση του Γεωργίου Φτέρη¹³. Όπως αναφέρει ο Γρηγόριος Ξενόπουλος στον πρόλογο της μετάφρασής του στο περιοδικό *Νέα Εστία*, «η σάτιρα αυτή προπάντων της σημερινής Ιατρικής έχει κάτι το μεγαλοφυές. Ο Κνοκ, ο παράξενος "ιατροφιλόσοφος", καταντά σύμβολον»¹⁴.

1.2.1 Χαρακτηριστικά του έργου

Η μελέτη των χαρακτηριστικών του έργου και η ανάλυσή του θεωρείται απαραίτητη, καθότι διευκολύνει κατά πολύ τη μεταφραστική διαδικασία.

⁹ Jules Romains, *Knock ou le triomphe de la Médecine Gallimard*, Paris 1924

¹⁰ Βλ. Παράρτημα σ.107-113.

¹¹ Αυτόθι, σ. 113.

¹² Αυτόθι, σ. 114.

¹³ Αυτόθι, σ. 116-117.

¹⁴ Ν.Εστία τ. 12-13, 1927 σ. 745.

Ο Κνοκ είναι μια σάτιρα της ιατρικής επιστήμης μολιερικής παράδοσης¹⁵ δοσμένη με φαντασία και λεπτότητα, επίκαιρη ακόμα και σήμερα. Ο συγγραφέας δημιούργησε έναν ψευτογιατρό που εκμεταλλεύεται τους φόβους και την ανασφάλεια των ασθενών του για να πετύχει το στόχο του: την εξουσία, τη χειραγώγηση και το εύκολο χρήμα. Στο έργο τονίζεται η επιρροή που ασκεί ο Κνοκ στους ασθενείς του χρησιμοποιώντας τη δύναμη της πειθούς. Το έμβλημα του: «Κάθε υγιής άνθρωπος, είναι ασθενής εν αγνοία του» (*Les gens bien portants sont des malades qui s'ignorent*). Η τραγική ειρωνεία είναι διάχυτη σε ολόκληρο το έργο καθότι ο θεατής γνωρίζει ενώ τα πρόσωπα του έργου αγνοούν¹⁶.

Το έργο είναι έξυπνα δομημένο. Ο συγγραφέας χειρίζεται με κωμικό τρόπο τα κακώς κείμενα της κοινωνίας και τα ανθρώπινα ελαττώματα. Εκτός από την ιατρική, σατιρίζονται η ζωή, οι συνήθειες των κατοίκων και η μικρή αριστοκρατία της υπαίθρου. Το κείμενο ανάλογα με τα πρόσωπα κινείται σε ποικίλα γλωσσικά επίπεδα, χωρίς να λείπουν και οι διακυμάνσεις του ύφους. Στους γεμάτους ένταση και πρωτοτυπία διαλόγους του με τις γεμάτες αυθορμητισμό εκφράσεις, το κωμικό στοιχείο υπερισχύει του τραγικού, με αποτέλεσμα το κοινό να διασκεδάζει χωρίς να σκέφτεται τη σοβαρότητα των θεμάτων που θίγονται. Η παραποίηση της ιατρικής ορολογίας χάριν της κωμικότητας, οι ιδιωτισμοί, οι μεταφορές και οι λοιπές αφηγηματικές τεχνικές του κειμένου προσδίδουν ζωντάνια στο λόγο αποκαλύπτοντας τα συναισθήματα και τις προθέσεις των ηρώων.

1.2.2 Η υπόθεση

Στην πρώτη πράξη, τα πρόσωπα βρίσκονται μέσα σ ένα παλιό αυτοκίνητο. Ένας ψευτογιατρός, ο Κνοκ, φτάνει σ ένα γαλλικό χωριό για να εγκατασταθεί στο ιατρείο που του παραχώρησε ο γιατρός Παρπαλαί ο οποίος αποχωρεί. Το ζεύγος Παρπαλαί τον παραλαμβάνει από τον σταθμό. Ο Κνοκ πληροφορείται από τον

¹⁵ Έργα του Μολιέρου που σατιρίζουν τους γιατρούς : *Le Docteur amoureux* (1658), *Le Médecin volant* (1659), *Le Docteur pédant* (1660), *Les Trois médecins pédants* (1661), *L'Amour médecin* (1665), *Le Médecin malgré lui* (1666), *Le Malade imaginaire* (1673).

<https://eduscol.education.fr/odyseeum/medecins-medecine-et-maladie-dans-le-theatre-de-moliere>

¹⁶ Το πορτραίτο του Κνοκ σκιαγραφείται αμέσως μόλις σηκωθεί η αυλαία. Συνεπώς ο θεατής ακόμη και αν δεν γνωρίζει την υπόθεση του έργου, αντιλαμβάνεται αμέσως την απάτη η οποία αποκαλύπτεται στην μοναδική σκηνή της πρώτης πράξης.

προκάτοχό του για τη μηδενική πελατεία που εκείνος του αφήνει, αφού όλο το χωριό χαίρει άκρας υγείας, και αρχίζει να καταστρώνει το σχέδιό του.

Στην δεύτερη πράξη ο Κνοκ θέτει το σχέδιό του σε εφαρμογή. Με φιλοφρονήσεις και κολακείες πετυχαίνει τη συνεργασία του με το δάσκαλο και το φαρμακοποιό του χωριού. Καταφέρνει να πείσει όσους τον επισκέπτονται ότι είναι σοβαρά άρρωστοι και εκείνοι ακολουθούν κατά γράμμα τις συμβουλές του.

Στην τρίτη πράξη όλοι οι κάτοικοι βρίσκονται κλινήρεις στο ξενοδοχείο του χωριού το οποίο έχει μετατραπεί σε νοσοκομείο. Όταν μια ημέρα ο γιατρός Παρπαλαί επισκέπτεται τον Κνοκ διαπιστώνει έκπληκτος την επιτυχία του, και πέφτει και εκείνος στην παγίδα του ψευτογιατρού.

1.2.3 Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του έργου

Η αναδρομή στο 20ο αιώνα όπου τοποθετείται η ιστορία και η έρευνα στο επάγγελμα του επαρχιακού γιατρού, διευκολύνει το έργο του μεταφραστή δίνοντάς του χρήσιμες πληροφορίες για την εποχή.

Το έργο αντικατοπτρίζει την ζωή στην επαρχία την εποχή του μεσοπολέμου. Η Γαλλία βγαίνει νικήτρια από τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο όμως εξασθενημένη ηθικά και οικονομικά. Η αποκατάσταση των εξαθλιωμένων επαρχιών και η αποζημίωση των θυμάτων πολέμου απαιτούν μεγάλες δαπάνες¹⁷ (Berstein S. , Milza P., 1997, σ. 40). Την δεκαετία του 1920, γνωστή ως «τρελά χρόνια» (années folles) εγκαινιάζεται μια νέα περίοδος έντονης κοινωνικής, πολιτιστικής και καλλιτεχνικής δραστηριότητας και τα ήθη αλλάζουν ξαφνικά στο Παρίσι¹⁸ (αυτόθι., σ.37).

Στην επαρχία όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά. Οι άνθρωποι της υπαίθρου προσπαθούν να συνέλθουν από τις καταστροφές που άφησε πίσω του ο μεγάλος πόλεμος. Ο αγροτικός κόσμος είναι μια κλειστή και παραδοσιακή κοινωνία όπου

¹⁷ [...] «Αν και στρατιωτικά κυρίαρχη στην Ευρώπη, η Γαλλία του 1919-1920 δεν διέθετε οικονομικούς πόρους αντίστοιχους με τις πολιτικές της βλέψεις. Το έλλειμμα του προϋπολογισμού της είναι κολοσσιαίο. Τα χρέη που ανέλαβε στο διάστημα του πολέμου απέναντι στις ΗΠΑ και τη Μ. Βρετανία βαραίνουν φορτικά το ισοζύγιό της . Το ίδιο και οι δαπάνες που απαιτεί η αποκατάσταση των κατεστραμμένων της επαρχιών και η αποζημίωση των θυμάτων πολέμου».

¹⁸ [...] «στις αρχές της δεκαετίας του 1920 παρατηρείται μεγάλη αύξηση του αριθμού των διαζυγίων , συνέπεια του μακρόχρονου χωρισμού ζευγαριών τον καιρό του πολέμου και της απότομης αλλαγής των ηθών που χαρακτηρίζει αυτά τα “τρελά χρόνια” [...] Το κοινωνικό τοπίο έχει ριζικά μεταβληθεί από την παγκόσμια σύγκρουση».

τηρούνται οι πατροπαράδοτες παραδόσεις και τα τοπικά έθιμα¹⁹ (Rault, 2010, περίληψη).

Από τη δεκαετία του 1920 η ζωή στην ύπαιθρο επανέρχεται με αργούς ρυθμούς. Υπάρχουν περισσότερες ανέσεις και η μηχανική εξελίσσεται. Η γεωργία και η κτηνοτροφία είναι η κύρια απασχόληση των κατοίκων η οποία εξασφαλίζει το εισόδημα της οικογένειας. Γίνονται συχνά ανταλλαγές προϊόντων και πληρωμή σε είδος. Τα δημητριακά χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων και της οικογένειας. Οι γυναίκες ασχολούνται με το νοικοκυριό, τα ζώα και τα χωράφια. Η ψυχαγωγία είναι ελάχιστη. Συνήθως γίνεται ένα πανηγύρι μια φορά το χρόνο. Οι άντρες συχνάζουν στα καφέ και οι γυναίκες πηγαίνουν συχνά στην εκκλησία (αυτόθι.).

1.2.3.1. Το προφίλ του γιατρού της επαρχίας

Ο γιατρός της επαρχίας είχε τη δυνατότητα να εγκατασταθεί στην πόλη της προτίμησής του αφού ενημερωνόταν από τις τοπικές αρχές για τις κενές θέσεις που υπήρχαν. Συνήθως το ιατρείο ήταν και η κατοικία του (D' Amico, 2018, σ. 33) Συναναστρεφόταν και εμπιστευόταν τους τοπικούς άρχοντες της περιοχής. Με τις δημόσιες σχέσεις και την διπλωματία κέρδιζε την εμπιστοσύνη της τοπικής κοινωνίας κι έτσι εξασφάλιζε την πελατεία του (αυτόθι , σ. 34). Πραγματοποιούσε επισκέψεις ασθενών κατ οίκον, με άλογο, άμαξα ή με αυτοκίνητο.

Ο επαρχιακός γιατρός βρισκόταν σε άμεση επαφή με τον πληθυσμό. Παρενέβαινε στη δημόσια υγεία και ασκούσε προληπτική ιατρική. Πραγματοποιούσε διαλέξεις για να μορφώσει τον κόσμο για τη σύφιλη και τα αφροδίσια νοσήματα (αυτόθι, σ. 89), καθώς και διδασκαλίες σε σχολεία για την ενημέρωση της νεολαίας σε θέματα υγιεινής και την παρακίνηση σε εμβολιασμό (αυτόθι, σ. 66). Είχε να αντιμετωπίσει διαφορετικές νοσοπίες ασθενών από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, όπως παραδείγματος χάριν ασθενείς που δεν δέχονταν οποιαδήποτε θεραπεία (αυτόθι, σ. 72). Είχε επαφές με όλη την τοπική αστική κοινωνία,

¹⁹[...] « Le monde rural est très renfermé sur lui-même. Il possède les éléments caractéristiques d'une société traditionnelle. On reproduit des pratiques ancestrales : les traditions populaires, les coutumes locales sont encore bien présentes, certaines semblent venir de la nuit des temps : la demande en mariage, par exemple, très ritualisée...Les femmes portent le costume traditionnel. Lors des fêtes communales ou familiales, c'est le répertoire de danses, de chants et de musique du pays qui est à l'honneur».

δικηγόρους καθηγητές, φαρμακοποιούς. Σύχναζε στα σαλόνια της αριστοκρατίας όπου τον καλούσαν συχνά (αυτόθι, σ. 96) και διασκέδαζε παίζοντας μπιλιάρδο, κάνοντας ιππασία ή πηγαίνοντας εκδρομές (αυτόθι, σσ. 101) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Στοιχεία αναμετάφρασης

2.1 Οι ελληνικές μεταφράσεις του Κνοκ

Κατά την έρευνά μας σε ψηφιακούς καταλόγους του αρχείου του Εθνικού Θεάτρου, της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, της βιβλιοθήκης του ΕΛ.Ι.Α και της βιβλιοθήκης της Βουλής, δεν εντοπίστηκαν οι αναμεταφράσεις του έργου από τον Γεώργιο Πράτσικα και τον Γεώργιο Φτέρη²⁰. Η έρευνα στα αρχεία του Ελληνικού Θεατρικού Μουσείου στάθηκε αδύνατη καθότι εκκρεμεί ακόμη το ζήτημα της στέγασής του.

Η μετάφραση του Γρηγορίου Ξενόπουλου γράφτηκε το 1925 και δημοσιεύτηκε το 1927 σε συνέχειες στο περιοδικό *Νέα Εστία*²¹. Θεωρούμε ότι ο συγγραφέας χρησιμοποίησε ως πρωτότυπο για τη μετάφραση του την πρώτη έκδοση του έργου του έτους 1924, αφού σύμφωνα την έρευνά μας δεν υπάρχει ενδιάμεση έκδοση.

Η γλώσσα του μεταφράσματος είναι η δημοτική, όμως δεν λείπουν και κάποιες λέξεις της καθαρεύουσας. Ο μεταφραστής ακολουθεί την στρατηγική της οικειοποίησης²² (Γραμμενίδης, 2009) εξελληνίζοντας τα κύρια ονόματα και τα τοπωνύμια και αντικαθιστώντας τους πολιτισμικούς ενδείκτες της γλώσσας πηγής με τους αντίστοιχους της γλώσσας-στόχου ή προβαίνει στην αφαίρεσή τους. Ο Ξενόπουλος συχνά παρεμβαίνει στο κείμενο με περικοπές και προσθήκες. Σε ορισμένα σημεία γίνεται χρήση του επτανησιακού ιδιώματος, παρατηρείται υπομετάφραση και δεν λείπουν οι παρανοήσεις και τα γλωσσικά ολισθήματα. Λόγω των παρεμβάσεων του μεταφραστή η αυθεντικότητά του έργου χάνεται επηρεάζοντας την πρόσληψη του από τον θεατή.

²⁰ Σε πραγματοποιηθείσα επί τόπου έρευνα της υπογράφουσας την διπλωματική εργασία, την 28-7-2021 στην βιβλιοθήκη της Αρεόπολης, στο αρχείο του Γεωργίου Φτέρη δεν ανευρέθη η μετάφραση του έργου.

²¹ *Ν.Εστία*, Έτος Α', τομ. Β' τ.12-21, 1927

²² [...] «Ο μεταφραστής καταργώντας την πολιτισμική απόσταση, συντάσσεται με τις κρατούσες αξίες της γλώσσας και του πολιτισμού στόχου και χειραγωγεί το προς μετάφραση κείμενο έως ότου αυτό θα μπορεί να διαβαστεί ως οικείο προϊόν και να εκλείψει κάθε διαφορετικό του στοιχείο. Καθώς το ξένο στοιχείο εξαλείφεται η μέθοδος αυτή χαρακτηρίζεται ως μια εθνοκεντρική προσαρμογή του αλλότριου κειμένου στις πολιτισμικές αξίες της γλώσσας-στόχου».

Παραθέτουμε ενδεικτικά παραδείγματα:

Κύρια ονόματα και τοπωνύμια

Jean	Γιάννης
Albert	Αλμπέρτε
Bourg	Μπούργη

Πραγματολογικά στοιχεία

Tisane (Τσάι βοτάνων)	Πτισάνη (κριθάρι)
Strapontins	στραποντίνια
In octavo	Εις όγδοον
Quilles	παιχνίδι
Café	καφενείο
Le Carrefour des Voleurs	Αμπατζίδικα ²³

Επτανησιακή διάλεκτος

Bagages	Μπαγάγια ²⁴
P : Vous vous seriez mieux rendu compte des commodités de ma voiture.	Θα βλέπατε τότε καλύτερα τι κόμμοδο ²⁵ που είναι το αμάξι μου

²³ Η Πλατεία Μοναστηρακίου πήρε τ' όνομά της από το Μεγάλο Μοναστήρι της Παντάνασσας που ιδρύθηκε τον 10ο Αιώνα. Εκεί και στη γύρω περιοχή ύφαιναν υφάσματα που τ' αποκαλούσαν «αμπάδες». Γι' αυτό και μια άλλη ονομασία που δόθηκε στο μέρος, ονομασία που διατηρήθηκε και μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, ήταν «Αμπατζήδικα».
<https://www.protothema.gr/stories/article/452522/antigrafotoutsiknopebti-stin-plaka/>

²⁴ Κερκυραϊκό λεξικό
<https://eranistis.net/wordpress/2013/10/14/%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C-%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%BA%CF%8C/>

²⁵ Κόμμοδο /τό/ (I. comodo) = άνεσις, εύκολία, πράγμα εύχρηστον και εξυπηρετικόν
Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος . <https://lexikolefkadas.gr/komodo-to/>

Αποκλίσεις από το πρωτότυπο

P. : Nous ne sommes pas des chauffards .	Π: Δεν είμαστε κρυατσούλιδες
P. : Observez, mon cher confrère, avec quelle douceur cette voiture vient de stopper. Et comme là-dessus vous restez constamment maître de votre vitesse. Point capital dans un pays montagneux.(Pendant qu'ils descendent.) Vous vous convertirez à la traction mécanique, mon cher confrère, et plus tôt que vous ne le pensez. Mais gardez-vous de la camelote actuelle. Les aciers, les aciers, je vous le demande, montrez-nous vos aciers.	Π: Είδατε αγαπητέ συνάδελφε , τι όμορφα τι μαλακά που σταματά αυτό το αμάξι; Μεγάλο προτέρημα και μάλιστα για τέτοια ορεινά μέρη.(κατεβαίνουν). Απ' αυτή την έποψη, τα τωρινά αυτοκίνητα δεν αξίζουν τίποτα.
K.: J'étais vendeur aux « Dames de France » de Marseille, rayon des cravates ²⁶ .	K.: Μπήκα υπάλληλος σ' ένα κατάστημα ανδρικών ειδών στη Μασσαλία. Μ' έβαλαν στις γραβάτες .
P. : Les seuls particuliers qui recourent à lui sont les gens qui ont perdu leur portemonnaie, ou encore quelque marchand forain qui solde un déballage de faïence et de porcelaine.	Π: Τον χρησιμοποιούν όμως κι ιδιώτες. Άμα χάση κανένας το πορτοφόλι του, άμα έχη να πουλήσει μισοτιμής κανένα σπάνιο πράγμα.
K: Sur l' exonération imparfaite du constipé .	K: Περί της ατελούς λειτουργίας των αναπνευστικών οργάνων και της αδήλου διαπνοής.
K.: Pour vivre, j'ai dû m'occuper quelque temps du commerce des arachides . M. P : Qu'est-ce c'est ? K.: L'arachide s'appelle aussi cacahuète. (Mme Parpalaid fait un mouvement.) Oh! madame, j'e n'ai jamais été marchand au panier. J'avais créé un office central où les revendeurs venaient s'approvisionner.	K. :Για να ζήσω υποχρεώθηκα να κάμω το εμπόριο των σικυόσπορων . Τι θα πη αυτό ; K: Πασατέμπο , κυρία μου Π: (περιφρονητικά) Πουλούσατε πασατέμπο; K: Όχι στους δρόμους με το καλάθκι. Είχα ανοίξει ένα μαγαζί και πουλούσα χοντρικώς στους γυρολόγους.

²⁶ cravate : Petite fourrure ou écharpe droite, que les femmes nouent autour du cou.
<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/cravate/20262>

Λέξεις της καθαρεύουσας

Εις όγδοον
Υπέρ της ελαττώσεως της θνησιμότητος
Να εργασθούμε
Της κοινότητος
η προέλασις

Μελετώντας μεταφράσεις εκείνης εποχής συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι περισσότεροι μεταφραστές ακολουθούσαν τον εξελληνισμό των κυρίων ονομάτων και τοπωνυμίων.

Όσον αφορά τις πραγματολογικές αναφορές η μετατόπιση των όρων «Le Carrefour des Voleurs», «Tisane» και «Café», αποβλέπει στην πληρέστερη ανταπόκριση του μεταφράσματος προς την ελληνική πραγματικότητα της εποχής. Οι λέξεις της επτανησιακής διαλέκτου ξενίζουν τον θεατή. Ο όρος «In octavo» προϋποθέτει τις γνώσεις του θεατή, και ο όρος «quilles» χάνει τη σημασία του αφού στη μετάφραση δεν αναδεικνύεται το είδος του παιχνιδιού.

Οι αποκλίσεις από το πρωτότυπο είτε οφείλονται στην διασκευαστική στρατηγική την οποία εφαρμόζει ο μεταφραστής είτε αποτελούν μεταφραστική τεχνική προς αποφυγήν μεταφραστικών σκοπέλων.

Σχετικά με τις λέξεις της καθαρεύουσας που υπάρχουν στο κείμενο, ο Ξενοπούλος το 1908, χρονιά έξαρσης του γλωσσικού ζητήματος, στις «Αθηναϊκές Επιστολές» του απευθύνεται στο μαθητικό κόσμο λέγοντας : «Η γλώσσα μας ήτο, είνε και θα είνε κράμα αρχαίας και νέας, δημοτικής και καθαρευούσης» Τους συμβουλεύει να αποφεύγουν «την γλώσσαν του Ξενοφώντος», αλλά και τη γλώσσα «του όγλου, της αγοράς και του χωρίου»²⁷ (Μαλαφάντης, 2013).

2.2 Η αναμετάφραση του έργου

Οι παρατηρήσεις που παρατίθενται παραπάνω και κυρίως η πεπαλαιωμένη γλώσσα της δημοσιευμένης μετάφρασης του *Κνοκ* του Γρηγορίου Ξενοπούλου την 1-

²⁷ « [...] Εις τα δύο άκρα είνε δύο σκόπελοι. Να τους αποφύγετε και τους δύο και να μείνετε εις την μέσην. Απλά, καθαρά, όσον εμπορείτε, αλλά όχι μαλλιαρά, αλλά όχι και ξενοφώντεια. Γράφετε όπως ομιλείτε, χωρίς πολλές εκζητήσεις, και διαβάζετε όσους γράφουν την σημερινήν μας γλώσσαν, χωρίς πρόληψιν και εκτός κόμματος. Αυτή είναι η συμβουλή μου. Κ' εγώ αυτό κάμνω [...] » (*Οι δύο σκόπελοι*, Διάπλασις των Παίδων φ.26,24 Μαΐου 1908, σ. 203)

10-1927 στο περιοδικό *Νέα Εστία*, είναι οι κύριοι λόγοι που υπαγορεύουν την αναμετάφραση του κειμένου στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα. Η πρώτη μετάφραση του έργου έχει καταποντιστεί μέσα στο χρόνο. Η ελληνική γλώσσα έχει υποστεί μεταβολές. Θα συμφωνήσουμε στο σημείο αυτό με τον Berman ο οποίος θεωρεί ότι «ενώ τα πρωτότυπα παραμένουν εσαεί νέα [...] οι μεταφράσεις “γερνούν”» (Παπαδήμα, 2012, σ. 28).

Μετά από πολλαπλές αναγνώσεις και αναλύσεις του κειμένου υιοθετήσαμε τη δική μας στρατηγική:

Το έργο προσεγγίζεται με ξενοποιητικές προθέσεις και με σεβασμό στον Γάλλο συγγραφέα. Η αναμετάφραση δεν περιέχει στοιχεία διασκευής, και αναδεικνύει την κουλτούρα της γλώσσας-στόχου. Οι πολιτισμικοί ενδείκτες του πρωτοτύπου διατηρούνται όπου αυτό είναι εφικτό. Τα κύρια ονόματα και τα τοπωνύμια μεταγράφονται.

Η νέα μετάφραση εστιάζει περισσότερο στο νόημα του κειμένου παρά στη μορφή. Πήραμε τολμηρές πρωτοβουλίες και ελευθερίες θέτοντας στο περιθώριο την κατά λέξη μετάφραση, αφού αυτό απαιτεί η ιδιαιτερότητα του θεατρικού κειμένου, παραμένοντας όμως κοντά στο πρωτότυπο εννοιολογικά και υφολογικά. Έγινε προσπάθεια ώστε να αποτυπωθεί στο μετάφρασμα η κωμικότητα του πρωτοτύπου σε όλο της το μεγαλείο. Τεχνικές όπως η μετατροπία, η αντικατάσταση, η ισοδυναμία, ακόμα και η απαλοιφή μπήκαν σε εφαρμογή όταν και όπου κρίθηκε αναγκαίο. Κάποιες φορές επιστρατεύτηκε η δημιουργικότητα του μεταφραστή, για να αντιμετωπιστούν παρωχημένες λέξεις, γριφώδεις εκφράσεις και περίοδοι με προβληματική σύνταξη. Ενίοτε και χάρη της προφορικότητας που απαιτεί το θέατρο, παρατηρούνται, μικρού βαθμού «παραμορφωτικές τάσεις»²⁸ (Berman, 1995, σ. 52) όπως η διαφώτιση, και η επιμήκυνση, χωρίς αυτό να συνεπάγεται την νοηματική απομάκρυνση από το πρωτότυπο.

Η αναμετάφραση που ακολουθεί φιλοδοξεί να δώσει νέα πνοή στο έργο. Να καταστήσει το θεατή κοινωνό της κουλτούρας του «Άλλου» μέσα από μια ελληνική γλώσσα εντελώς φυσική όπου δεν θα εντοπίζονται ίχνη μετάφρασης και όπου θα κυριαρχεί το πνεύμα και το μπρίο του γάλλου συγγραφέα.

²⁸ Η φράση τέθηκε εντός εισαγωγικών για να τονιστεί το οξύμωρο του θέματος : οι κατά Μπερμάν παραμορφωτικές τάσεις στην προκειμένη περίπτωση ευνοούν το έργο και την σκηνική του παράσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Μετάφραση αποσπάσματος

ΚΝΟΚ

Ή Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Jules Romains

ΚΩΜΩΔΙΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΝΟΚ

Ο γιατρός ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ

ΜΟΥΣΚΕ ο φαρμακοποιός

ΜΠΕΡΝΑΡ ο δάσκαλος

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΕΑΡΟΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΝΕΑΡΟΣ

ΣΠΙΟΝ ο υπηρέτης του ξενοδοχείου

ZAN ο σωφέρ

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ

Κα ΡΕΜΥ

Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΑΥΡΑ

Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΩΒ

Η ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΜΑΡΙΕΤ από τα παρασκήνια

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

Η σκηνή διαδραματίζεται μέσα σ' ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο μοντέλο του 1900-1902, και γύρω από αυτό. Ένα τεράστιο αμάξι (τύπου φαετόν -ανοιχτό με δύο σειρές καθισμάτων- που έχει μετατραπεί σε αυτοκίνητο τύπου τωρπέντο -πιο σύγχρονο μοντέλο- χάρη στις πρόσθετες λαμαρίνες).. Βαρύς σκελετός και μικρό καπό σε σχήμα θερμάστρας.

Σε ένα μέρος του έργου το αυτοκίνητο μετακινείται από ένα μικρό σιδηροδρομικό σταθμό και ανεβαίνει έναν επαρχιακό ορεινό δρόμο.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΜΟΝΗ

ΚΝΟΚ, ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ,
Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ, ΖΑΝ

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Είναι όλα τα πράγματά σας εδώ αγαπητέ μου συνάδελφε ;

ΚΝΟΚ: Ναι όλα, γιατρέ Παρπαλαί

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ο Ζαν θα τα τακτοποιήσει πλάι του. Εμείς, θα βουλευτούμε μια χαρά και οι τρεις πίσω. Το αμάξι είναι τόσο ευρύχωρο, και τα πτυσσόμενα καθίσματα τόσο αναπαυτικά! Α! Δεν είναι σαν τα σημερινά που τα κατασκευάζουν τόσο στενά.

ΚΝΟΚ: *(Στον Ζαν τη στιγμή που φορτώνει την κασέλα.)* Με προσοχή παρακαλώ αυτή την κασέλα. Έχω μέσα κάποια ευαίσθητα εργαλεία.

(Ο Ζαν αρχίζει να στοιβάζει τις αποσκευές του Κνοκ.)

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Αχ, θα μου έλειπε πολύ αυτό το αμάξι, αν κάναμε τη βλακεία να το πουλήσουμε.

(Ο Κνοκ κοιτάζει το αυτοκίνητο έκπληκτος.)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ναι, γιατί πρόκειται για ένα καινούριο μοντέλο με όλα τα καλά του παλιού.

ΚΝΟΚ: Α, μάλιστα!

(Το μπροστινό κάθισμα δε φαίνεται καθόλου κάτω από τη στοιβία των αποσκευών)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Βλέπετε πόσο εύκολα μπήκαν οι βαλίτσες σας! Δεν θα ενοχλούν καθόλου τον Ζαν. Κρίμα πραγματικά που δεν έχετε κι άλλες. Θα βλέπατε έτσι καλύτερα τις ανέσεις του αυτοκινήτου μου.

ΚΝΟΚ: Είναι μακριά το Σαιν -Μωρίς;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Έντεκα χιλιόμετρα. Σημειώστε ότι αυτή η απόσταση από το σιδηρόδρομο είναι ότι πρέπει για μια σίγουρη πελατεία. Έτσι οι ασθενείς δεν θα σας κάνουν ζαβολιές, και να τρέχουν να κοιτάζονται στην πόλη.

ΚΝΟΚ: Δεν υπάρχει δηλαδή συγκοινωνία;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μόνο μια σακαράκα τόσο ελεεινή που σου'ρχεται να πας με τα πόδια.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εδώ δεν μπορείς να κάνεις χωρίς αυτοκίνητο.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και προπάντων σ' αυτή τη δουλειά
Ο Κνοκ παραμένει ευπρεπής και απαθής.

ΖΑΝ: (στον γιατρό). Να βάλω μπρος;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ναι, ξεκίνα αγαπητέ μου.

(Ο Ζαν κάνει μερικές μανούβρες: ανοίγει το καπό, ξεβιδώνει τα μπουζί, ρίχνει βενζίνη κ.λπ.)

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (στον Κνοκ). Σ' αυτήν τη διαδρομή το τοπίο είναι υπέροχο. Η Ζεναϊντ Φλεριό το περιγράφει σ' ένα από τα καλύτερα μυθιστορήματά της· μου διαφεύγει ο τίτλος. *(Ανεβαίνει στο αυτοκίνητο.)* (Στον σύζυγό της.) Εσύ κάτσε στο πτυσσόμενο κάθισμα εντάξει; Ο γιατρός Κνοκ θα καθίσει δίπλα μου για να απολαύσει άνετα τη θέα ...

Ο Κνοκ κάθεται στα αριστερά της Κα Παρπαλαί

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Το αμάξι είναι αρκετά ευρύχωρο ώστε να αισθάνονται άνετα τρία άτομα στο πίσω κάθισμα. Όμως όταν χαζεύεις ένα τέτοιο πανόραμα πρέπει μπορείς ν απλωθείς. *(Πλησιάζει τον Ζαν.)* Όλα εντάξει; Τέλειωσες με τη βενζίνη; Έριξες και στους δύο κυλίνδρους; Δε σου'κοψε να καθαρίσεις λιγάκι το μπουζί; Θα'πρεπε, ύστερα από έντεκα χιλιόμετρα δρόμο. Κλείσε καλά το καρμπυρατέρ. *(Τραβά απότομα το φουλάρι από το λαιμό της γυναίκας του.)* Χίλιες φορές ένα παλιό φουλάρι, παρά τούτο δω το κουρέλι. *(Γυρίζοντας πίσω).* Έκτακτα! Έκτακτα! *(Ανεβαίνει στο αυτοκίνητο.)* Κάθομαι -παρντόν αγαπητέ συνάδελφε- κάθομαι σ' αυτό το μεγάλο πτυσσόμενο κάθισμα που μάλλον πτυσσόμενη πολυθρόνα θα το' λεγα.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ο δρόμος είναι όλο ανηφόρες μέχρι το Σαιν-Μωρίς. Με τα πόδια θα ήταν μεγάλο βάσανο με όλα αυτά τα μπαγκάζια. Ενώ με το αμάξι είναι σκέτη απόλαυση.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Κάποτε, αγαπητέ μου συνάδελφε, είχα αρχίσει να θεραπεύω τις Μούσες. Είχα σκαρώσει ένα σονέτο δεκατεσσάρων στίχων, για το μεγαλείο της

φύσης που θα απολαύσουμε. Ανάθεμα κι αν το θυμάμαι ακόμα. «Βάθη των κοιλάδων, λημέρια βοσκών...»

(Ο Ζαν γυρίζει απεγνωσμένα τη μανιβέλα)

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Εδώ και κάμποσα χρόνια επιμένεις να λες «Βάθη». Πρώτα έλεγες «Άβυσσοι».

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Σωστά, σωστά! *(Ακούγεται μια έκρηξη.)* Προσέξτε αγαπητέ μου συνάδελφε, πόσο εύκολα παίρνει μπροστά ή μηχανή. Δυο τρεις στροφές μόνο της μανιβέλας και ορίστε... ένα μπαμ, δύο μπαμ, και φύγαμε!

(Ο Ζαν ανεβαίνει. Το αμάξι κινείται. Σιγά-σιγά το τοπίο ξεδιπλώνεται.)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: *(μετά από λίγες στιγμές σιωπής.)* Πιστέψτε με, αγαπητέ μου διάδοχε! *(χτυπάει ελαφρά τον Κνοκ.)* Γιατί από αυτή τη στιγμή είστε ο διάδοχός μου! Κάνετε μια πολύ έξυπνη κίνηση. Από αυτή τη στιγμή η πελατεία μου σας ανήκει. Ακόμα κι αν κατά τη διαδρομή μας κάποιος ασθενής μου με αναγνωρίσει καθώς περνάμε, παρ' όλη την ταχύτητά, και ζητήσει τις υπηρεσίες μου, εγώ θα κάνω στην άκρη και θα πω: «Κάνετε λάθος, κύριε. Να ο γιατρός του χωριού». *(Δείχνει τον Κνοκ.)* Θα κλειστώ λοιπόν στο καβούκι μου και δε θα ξεμυτίσω *(ακούγονται έντονοι κρότοι από τη μηχανή)* παρά μόνο αν ζητήσετε επίσημα τη συνδρομή μου σε κάποια δύσκολα περιστατικά. *(Ακούγονται κρότοι.)* Ήσασταν βλέπετε τυχερός, που πέσατε πάνω σε κάποιον που θέλει να κάνει το καπρίτσιο του.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Ο άντρας μου ορκίστηκε να τελειώσει την καριέρα του σε μια μεγάλη πόλη.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Να απαγγείλω το κύκνειο άσμα μου σ ένα τεράστιο θέατρο! Μатаοδοξία για γέλια ε; Ααχ! Το Παρίσι ονειρευόμουν, δεν βαριέσαι, καλή είναι κι η Λυών.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Αντί να κάτσει εδώ που κάθεται και να κάνει ήσυχα κι ωραία το κομπόδεμά του!

(Ο Κνοκ τους κοιτάζει εκ περιτροπής, συλλογίζεται, ρίχνει μια ματιά στο τοπίο.)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Μη γελάτε καθόλου αγαπητέ μου συνάδελφέ. Χάρη σ' αυτή τη λόξα μου, πήρατε την πελατεία μου για ένα κομμάτι ψωμί.

ΚΝΟΚ: Βρίσκετε;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Μα είναι ολοφάνερο!

ΚΝΟΚ: Τέλος πάντων, δεν το διαπραγματεύτηκα καθόλου.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Ναι, δε λέω, και μάλιστα εκτίμησα την ευθύτητά σας. Μου άρεσε πολύ που χειριστήκατε την υπόθεση δι' αλληλογραφίας και ήρθατε εδώ, με τη συμφωνία στο τσεπάκι. Πολύ ιπποτική συμπεριφορά, ή καλύτερα ..αμερικάνικη θα

έλεγα. Τα συγχαρητήριά μου λοιπόν για το «λαχείο», γιατί περί «λαχείου» πρόκειται. Μια μόνιμη και σταθερή πελατεία

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και ούτε ένας ανταγωνιστής.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ένας φαρμακοποιός που δεν μπαίνει σε κανενός τα χωράφια.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Έξοδα μηδέν.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Η διασκέδαση δεν κοστίζει τίποτα εδώ.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Σε έξι μήνες, θα'χετε βγάλει τα διπλάσια από αυτά που χρωστάτε στον άντρα μου.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και σας κάνω και τέσσερις τριμηνιαίες δόσεις για να ξεχρεώσετε! Αχ! Αν δεν ήταν οι ρευματισμοί της γυναίκας μου, μάλλον θα σας έλεγα όχι.

ΚΝΟΚ: Η κα Παρπαλαί είναι ρευματική;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Δυστυχώς!

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Το κλίμα, αν και γενικά είναι πολύ υγιεινό, δεν την ωφελεί ιδιαίτερα.

ΚΝΟΚ: Υπάρχουν πολλοί ρευματικοί στην περιοχή;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ας πούμε αγαπητέ μου συνάδελφέ ότι υπάρχουν μόνο ρευματικοί.

ΚΝΟΚ: Αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ναι, για κάποιον που θα ήθελε να μελετήσει τους ρευματισμούς.

ΚΝΟΚ: *(με απαλή φωνή)* Για την πελατεία μιλάω.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Α! Γι' αυτό ούτε λόγος να γίνεται. Όσο συχνά πηγαίνετε εσείς στον παπά για να φέρει βροχή, άλλο τόσο εδώ ο κόσμος πάει στο γιατρό για μια ρευματοπάθεια.

ΚΝΟΚ: Πολύ άσχημο αυτό.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Κοιτάζτε γιατρέ μου τι υπέροχη θέα! Σαν να είμαστε στην Ελβετία.

(Έντονοι κρότοι.)

ZAN: *(στο αυτί του γιατρού Παρπαλαί.)* Κύριε, Κύριε! Κάτι δεν πάει καλά εδώ.

Πρέπει να λύσω το σωληνάκι των καυσίμων.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (στον Ζαν.) Καλά, καλά! ... (προς τους άλλους.) Εδώ ακριβώς ήθελα να σας προτείνω μια μικρή στάση.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Γιατί;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (της κάνει νόημα με τα μάτια.) Μα για το πανόραμα χμ!..... δεν αξίζει τον κόπο;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εντάξει αφού το θέλεις, αλλά λίγο πιο πάνω έχει πιο ωραία θέα.

(Το αυτοκίνητο σταματά. Η κα Παρπαλαί καταλαβαίνει.)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ε, καλά ! Θα σταματήσουμε και λίγο πιο πάνω. Και δυο, και τρεις, και τέσσερις φορές, θα σταματήσουμε αν μας κάνει κέφι. Δόξα το Θεό δεν είμαστε τίποτα ατζαμήδες οδηγοί. (Στον Κνοκ.) Κοιτάξτε, αγαπητέ μου συνάδελφε, πόσο ήρεμα σταμάτησε αυτό το αμάξι. Και πως από εδώ πάνω έχετε συνέχεια τον έλεγχο της ταχύτητάς σας. Μεγάλη υπόθεση για μια τέτοια ορεινή περιοχή. (Καθώς κατεβαίνουν) Είμαι σίγουρος ότι θα το γυρίσετε στις σύγχρονες μηχανές αγαπητέ συνάδελφε πιο γρήγορα απ'όσο νομίζετε. Αλλά χρειάζεται προσοχή, γιατί κυκλοφορεί πολλή σαβούρα στις μέρες μας. Γιατί όπως λένε, «δείξε μου τ' αμάξι σου να σου πω ποιος είσαι».

ΚΝΟΚ: Αφού λοιπόν δεν γίνεται τίποτα με τους ρευματισμούς μήπως πρέπει να τους αναπληρώσουμε με τις πνευμονίες και τις πλευρίτιδες ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (στον Ζαν.) Ευκαιρία τώρα που σταματήσαμε να καθαρίσεις λιγάκι το σωληνάκι της βενζίνης.(Στον Κνοκ.) Μιλούσατε πριν για πνευμονίες και πλευρίτιδες αγαπητέ μου συνάδελφε; Αυτές είναι σπάνιες εδώ. Το κλίμα είναι δριμύ, όπως ξέρετε. Όλα τα καχεκτικά νεογέννητα πεθαίνουν μέσα στους έξι πρώτους μήνες, χωρίς την παρέμβαση του γιατρού όπως καταλαβαίνετε. Όσα όμως επιβιώνουν είναι βαρβάτα, σκληρά καρύδια. Ωστόσο έχουμε αποπληκτικούς και καρδιακούς. Είναι τελείως ανυποψίαστοι κι έτσι πεθαίνουν ξαφνικά γύρω στα πενήντα.

ΚΝΟΚ: Δεν κάνατε περιουσία με τους ξαφνικούς θανάτους, έτσι δεν είναι ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Προφανώς. (Ψάχνει.) Έχουμε... πρώτα απ όλα τη γρίπη. Όχι τη συνηθισμένη γρίπη που δεν τους ανησυχεί καθόλου και που την καλοδέχονται, αφού όπως ισχυρίζονται αποβάλλει τους βλαβερούς χυμούς του σώματος. Όχι, την πανδημία της γρίπης εννοώ.

ΚΝΟΚ: Μα τι μου λέτε τώρα ! Ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι. Αν είναι να περιμένω την επόμενη πανδημία... Σώθηκα!

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εγώ, που σας μιλάω τώρα, έχω περάσει δύο: μία το 89-90 κι άλλη μία το 1918.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Το 1918 είχαμε πολύ μεγάλη θνησιμότητα εδώ, περισσότερή σε σχέση με τις μεγάλες πόλεις.(Στον σύζυγό της.) Έτσι δεν είναι; Είχες συγκρίνει τότε τα νούμερα.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Το δικό μας ποσοστό ξεπέρασε ογδόντα τρεις νομούς.

ΚΝΟΚ: Έκαναν θεραπεία;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Ναι, προς το τέλος βέβαια .

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Και βγάλαμε αρκετά χρήματα , ανήμερα των Αγίων Ταξιαρχών
(*Ο Ζαν ξαπλώνει κάτω από το αυτοκίνητο.*)

ΚΝΟΚ: Ορίστε ;

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Εδώ οι πελάτες πληρώνουν ανήμερα των Αγίων Ταξιαρχών

ΚΝΟΚ: Μα τι πάει να πει αυτό ; Είναι όπως λέμε «στις ελληνικές καλένδες» ή του Αγίου Ποτέ ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ:(*που και που ρίχνει καμιά λοξή ματιά στον οδηγό.*) Μα τι είναι αυτά που λέτε αγαπητέ μου συνάδελφε; Των Αγίων Ταξιαρχών είναι μια από τις πιο γνωστές ημερομηνίες του ημερολογίου. Πέφτει αρχές Νοέμβρη.

ΚΝΟΚ: (*αλλάζει τον τόνο της φωνής του.*) Και τώρα έχουμε Δεκέμβρη. Ωραία! Τουλάχιστον εσείς διαλέξατε την πιο κατάλληλη στιγμή για να πουλήσετε το ιατρείο. Κουτί σας ήρθε. (*Κάνει μερικά βήματα, σκέφτεται.*) Μα για σταθείτε! Αν κάποιος έρθει για μια απλή επίσκεψη δεν σας πληρώνει επί τόπου;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Όχι, των Αγίων Ταξιαρχών.
Έτσι συνηθίζεται εδώ.

ΚΝΟΚ: Ναι, αλλά αν έλθει για μία και μοναδική φορά! Αν δεν τον ξαναδείτε όλη τη χρονιά;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Των Αγίων Ταξιαρχών.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Των Αγίων Ταξιαρχών.

(*Ο Κνοκ τους κοιτάζει. Σιωπή.*)

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Άλλωστε, εδώ ο κόσμος σχεδόν πάντα πάει στο γιατρό μια φορά το χρόνο.

ΚΝΟΚ: Ε;

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Ναι καλέ.

(*Ο γιατρός Παρπαλαί φαίνεται λίγο αφηρημένος.*)

ΚΝΟΚ: Τότε με τους τακτικούς πελάτες τι γίνεται;

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Καλέ ποιους τακτικούς πελάτες;

ΚΝΟΚ: Να, αυτούς που βλέπουμε κάμποσες φορές την εβδομάδα ή το μήνα;

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: (στον άντρα της) Αχ, ακούς τι λέει ο γιατρός; Μιλάει για πελάτες σαν αυτούς του φούρναρη ή του χασάπη! Κάνει όνειρα θερινής νυκτός όπως όλοι οι πρωτάρηδες.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: (ακουμπώντας το χέρι του στο μπράτσο του Κνοκ.) Πιστέψτε με αγαπητέ μου συνάδελφε. Εδώ έχετε το καλύτερο είδος πελατείας. Μια πελατεία που θα σας αφήνει ελεύθερο.

ΚΝΟΚ: Ελεύθερο; Θα αστειεύεστε βέβαια!

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Να σας εξηγήσω! Θέλω να πω ότι δεν είστε στο έλεος κάποιων ασθενών που θα γίνουν καλά από τη μια μέρα στην άλλη και θα τους χάσετε από πελάτες. Αφού θα τους έχετε όλους, δεν θα εξαρτάστε από κανέναν. Αυτό είναι.

ΚΝΟΚ: Με άλλα λόγια, θα έπρεπε να έχω φέρει μαζί μου δολώματα κι ένα καλάμι ψαρέματος. Θα βρω άραγε τίποτα εκεί πάνω; (Κάνει μερικά βήματα, σκέφτεται, πλησιάζει το σαράβαλο, το κοιτάζει και ξαναγυρίζει.) Τα πράγματα αρχίζουν να ξεκαθαρίζουν. Αγαπητέ μου συνάδελφε μου παραχωρήσατε - για μερικά χιλιάρικά που ακόμα σας χρωστάω- μια πελατεία όμοια με τούτο δω το αμάξι (το χτυπά ελαφρά) που για δεκαεννιά φράγκα, θα το 'λεγες και φτηνό αλλά για είκοσι πέντε πάει πολύ. (Το κοιτάζει σαν ερασιτέχνης.) Λοιπόν, επειδή δεν μου αρέσουν οι τσιγκουνιές, άντε.... εγώ σας δίνω τριάντα.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Τι! Τριάντα φράγκα για το αμάξι μου; Ούτε για έξι χιλιάρικά δεν το δίνω.

ΚΝΟΚ: (με απολογητικό ύφος.) Χμ! Το περίμενα. (Κοιτάζει ξανά το σαράβαλο.) Τότε λοιπόν δεν μπορώ να το αγοράσω.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Αν μου κάνατε τουλάχιστον μια σοβαρή προσφορά!

ΚΝΟΚ: Κρίμα, γιατί είχα σκοπό να το μετατρέψω σε αμάξι τύπου Βρετάνης. (ξαναγυρίζει.) Όσο για την πελατεία σας, αν υπήρχε ακόμα χρόνος, ευχαρίστως θα σας έλεγα, «χάρισμά σας».

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Επιτρέψτε μου να σας πω, αγαπητέ μου συνάδελφε, ότι έχετε πέσει θύμα ...μιας λανθασμένης εντύπωσης.

ΚΝΟΚ: Θα έλεγα καλύτερα ότι δικό σας θύμα είμαι. Τέλος πάντων, δε συνηθίζω να κλαίγομαι και κάθε φορά που με τυλίζουν σε μια κόλα χαρτί, λέω «καλά να πάθω».

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: (στον άντρα της) Σας τυλίξαμε! Μίλα χρυσέ μου, μίλα!

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Θα ήθελα ασφαλώς να βγάλω τον γιατρό Κνοκ από την πλάνη του.

ΚΝΟΚ: Όσο για τις δόσεις σας, είναι άδικο να είναι τρίμηνες τη στιγμή που ο πελάτης πληρώνει μια φορά το χρόνο. Πρέπει να το διορθώσουμε αυτό. Όπως και να'χει, μη σας ανησυχούν τα λόγια μου. Σιχαίνομαι τα χρέη. Όμως πιο πολύ θα με πόναγε ένα λουμπάγκο ή ένα σπυρί στον πισινό, για παράδειγμα.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πώς! Δεν θέλετε να μας πληρώσετε τις ημερομηνίες που συμφωνήσαμε;

ΚΝΟΚ: Καίγομαι να σας πληρώσω, μαντάμ, αλλά δεν έχω καμία εξουσία στο ημερολόγιο και είναι πάνω απ' τις δυνάμεις μου να αλλάξω τη θέση του Αγίου Ποτέ.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Των Αγίων Ταξιαρχών, είπαμε!

ΚΝΟΚ: Των Αγίων Ταξιαρχών!

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μα δεν έχετε καθόλου χρήματα στην άκρη;

ΚΝΟΚ: Ούτε δεκάρα. Ζω από την δουλειά μου. Ή για την ακρίβεια, δε βλέπω την ώρα ν'αρχίσω να βγάζω το ψωμί μου. Και λυπάμαι τόσο για τα φούμαρα που μου πουλήσατε· μια ανύπαρκτη πελατεία στην οποία σκόπευα να εφαρμόσω εντελώς πρωτοποριακές μεθόδους. *(Μετά από μια στιγμή προβληματισμού και κατ'ιδίαν .)* Η αλήθεια είναι ότι τώρα το ζήτημα παίρνει άλλη τροπή.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Σ' αυτήν την περίπτωση, αγαπητέ μου συνάδελφε θα είναι διπλό το φταίξιμό σας, αν απογοητευτείτε τόσο νωρίς· κι αυτό θα' ναι το τίμημα της απειρίας σας. Σίγουρα η ιατρική είναι γόνιμο έδαφος. Όμως ο καλός ο γεωργός, όπως λένε, κάνει το καλό χωράφι. Σας έχουν παρασύρει λιγάκι τα νεανικά σας όνειρα .

ΚΝΟΚ: Τα λόγια σας, αγαπητέ μου συνάδελφε, ξεχειλίζουν από ανακρίβειες. Πρώτα απ' όλα, είμαι σαράντα χρονών άνθρωπος. Κι αν έχω όνειρά, αυτά δεν είναι όνειρα της νιότης.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Έστω! Όμως δεν ασκήσατε ποτέ το επάγγελμα.

ΚΝΟΚ: Ακόμα ένα λάθος σας.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πώς; Μα δε μου είπατε ότι τελειώσατε την διπλωματική σας εργασία πέρυσι το καλοκαίρι;

ΚΝΟΚ: Βεβαίως, τριάντα δύο σελίδες, σε δύο δεκαεξασέλιδα: *Περί των φαινομενικά υγιών καταστάσεων*, με την παρακάτω επιγραφή που την αποδίδω στον Κλωντ Μπερνάρ: *Οι υγιείς άνθρωποι είναι ασθενείς εν αγνοία τους* .

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Σύμφωνοι, αγαπητέ μου συνάδελφε.

ΚΝΟΚ: Με τη βάση της θεωρίας μου;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Όχι, με το γεγονός ότι είστε αρχάριος.

ΝΟΚ: Με συγχωρείτε, αλλά μπορεί οι σπουδές μου είναι πράγματι πολύ πρόσφατες, όμως άρχισα να εξασκώ την ιατρική εδώ και είκοσι χρόνια.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τι! Ήσασταν πρακτικός γιατρός; Την εποχή που δεν είχε μείνει κανένας;

ΚΝΟΚ: Όχι απόφοιτος λυκείου ήμουν.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πρώτη φορά ακούω απόφοιτο ιατρικού λυκείου.

ΚΝΟΚ: Κλασικού λυκείου, μαντάμ.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τότε λοιπόν ασκήσατε την ιατρική παράνομα, χωρίς τίτλους;

ΚΝΟΚ: Το αντίθετο, μπροστά σ' όλο τον κόσμο, και όχι σε καμιά τρύπα της επαρχίας, αλλά σε μια έκταση περίπου επτά χιλιάδων στρεμμάτων.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Δεν σας καταλαβαίνω.

ΚΝΟΚ: Κι όμως είναι απλό. Πάνε τώρα είκοσι χρόνια από τότε που αναγκάστηκα να παρατήσω τις κλασικές σπουδές μου και να πιάσω δουλειά στο κατάστημα *Νταμ ντε Φρανς* της Μασσαλίας, όπου πουλούσα φουλάρια. Δυστυχώς έχασα τη δουλειά μου, και μια μέρα έτσι όπως περπατούσα στο λιμάνι, βλέπω μια ανακοίνωση που έγραφε ότι ένα ατιμόπλοιο χιλίων επτακοσίων τόνων με προορισμό τις Ινδίες ζητάει γιατρό, χωρίς να είναι απαραίτητος ο τίτλος του γιατρού. Εσείς τι θα κάνατε στη θέση μου;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μα... τίποτα βέβαια.

ΚΝΟΚ: Ναι, γιατί εσείς δεν θα ήσασταν ο κατάλληλος. Εγώ όμως πήγα και παρουσιάστηκα. Και καθώς σιχαίνομαι γενικά τα ψέματα, μπαίνοντας έκανα την εξής δήλωση: «Κύριοι, θα μπορούσα να σας πω ότι είμαι γιατρός αλλά δεν είμαι. Και θα σας μολογήσω κάτι ακόμα πιο σοβαρό: «Δεν έχω βρει ακόμα το θέμα της διπλωματικής μου εργασίας». Μου απαντάνε ότι σκοτίστηκαν για τον τίτλο και ότι δεν τους καίγεται καρφί για το θέμα της εργασίας μου. Τότε κι εγώ τους απαντώ ξανά: «παρόλο που δεν είμαι γιατρός, προτιμώ, για λόγους κύρους και πειθαρχίας, μέσα στο πλοίο να με φωνάζετε γιατρό». Το βρήκαν απόλυτα φυσιολογικό. Παρόλα αυτά επί ένα τέταρτο της ώρας τους εξηγούσα τους λόγους που με έκαναν να νικήσω τους δισταγμούς μου και να ζητήσω να με αποκαλούν γιατρό, πράγμα που ήξερα πως δεν είχα το δικαίωμα να κάνω. Έτσι λοιπόν, μας έμειναν μόλις τρία μόλις λεπτά για να ρυθμιστεί το ζήτημα των αποδοχών μου.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Όμως στ' αλήθεια, δεν είχατε καθόλου γνώσεις;

ΚΝΟΚ: Για να συνεννοούμαστε! Από μικρός, πάντα διάβαζα με πάθος τις ιατρικές και φαρμακευτικές ανακοινώσεις των εφημερίδων, καθώς και τις οδηγίες χρήσης που έβρισκα τυλιγμένες μέσα σε κουτιά με χάπια και σε μπουκάλια με σιρόπι που αγόραζαν οι γονείς μου. Από τα εννιά μου χρόνια, ήξερα κιόλας απέξω ολόκληρα κατεβατά για την ατελή απόδευση των δυσκοίλιων ατόμων. Και σήμερα ακόμα μπορώ για να σας απαγγείλω μια αξιοθαύμαστη επιστολή της χήρας Π... από την

Μπούρζ, το 1897, που απευθύνεται στην εταιρεία παραγωγής Αμερικανικού Τσαγιού των Σέηκερς. Θέλετε;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Όχι ευχαριστώ, σας πιστεύω.

ΚΝΟΚ: Τα κείμενα αυτά με βοήθησαν να εξοικειωθώ από μικρός με το στυλ του επαγγέλματος. Αλλά πάνω απ' όλα με βοήθησαν να διακρίνω το αληθινό πνεύμα και τον αληθινό προορισμό της ιατρικής, που κρύβεται πίσω από αυτό το αλαλούμ της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Μπορώ να πω ότι σε ηλικία δώδεκα χρονών είχα ήδη μπει στο πνεύμα της ιατρικής. Από αυτό προέκυψε και η σημερινή μου μέθοδος.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ωστε έχετε και μέθοδο; Ανυπομονώ λοιπόν να την γνωρίσω.

ΚΝΟΚ: Δεν κάνω προπαγάνδα. Εξάλλου, τα αποτελέσματα μετράνε. Σήμερα, σύμφωνα με την δική σας ομολογία, μου παραδίνετε μια μηδενική πελατεία.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μηδενική!...Α, για σας... παρακαλώ!

ΚΝΟΚ: Περάστε σε ένα χρόνο ακριβώς από τώρα και θα δείτε τι θα έχω καταφέρει. Μια απόδειξη θα σας πείσει. Αναγκάζοντας με να ξεκινήσω από το μηδέν, το ενδιαφέρον του πειράματος αυξάνεται.

ΖΑΝ: Κύριε, κύριε ... *(Ο γιατρός Παρπαλαί πλησιάζει προς το μέρος του.)* Νομίζω ότι πρέπει να λύσω και το καρμυρατέρ.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Κάν'το, κάν'το. *(Επιστρέφει.)* Μια κι η κουβέντα μας συνεχίζεται, είπα στον μικρό να κάνει τον μηνιαίο καθαρισμό του καρμυρατέρ.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Λοιπόν, πάνω στο καράβι πως τα φέρνατε βόλτα;

ΚΝΟΚ: Τις δύο τελευταίες νύχτες πριν να μπαρκάρω δεν είχα ύπνο. Σκεφτόμουν όλη νύχτα. Η εξάμηνη πρακτική μου στο πλοίο με βοήθησε να επαληθεύσω τις αντιλήψεις μου. Ήταν σαν να ήμουν σε νοσοκομείο.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Είχατε πολλούς να θεραπεύσετε ;

ΚΝΟΚ: Το πλήρωμα και επτά επιβάτες, όχι σε τόσο καλή κατάσταση. Σύνολο τριάντα πέντε άτομα.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Καλός αριθμός, δε λέω.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Είχατε κανέναν νεκρό;

ΚΝΟΚ: Ούτε έναν. Εξάλλου αυτό θα πήγαινε κόντρα στις αρχές μου. Είμαι υπέρ της μείωσης της θνησιμότητας.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Όπως όλοι μας.

ΚΝΟΚ: Κι εσείς; Για κοίτα! Δεν το περίμενα! Εν ολίγοις, πιστεύω ότι παρ' όλες τις αντίθετες τάσεις, πρέπει να βάλουμε τα δυνατά μας για τη διατήρηση των ασθενών. Γιατί αν αρχίσουν να πεθαίνουν, θα πεθάνουμε κι εμείς της πείνας.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Καλά τα λέει ο γιατρός.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και είχατε πολλούς αρρώστους;

ΚΝΟΚ: Τριάντα πέντε.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Όλο το καράβι δηλαδή;

ΚΝΟΚ: Ναι, όλο.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και ποιος κυβερνούσε το καράβι; Μόνο του πήγαινε ;

ΚΝΟΚ: Όχι, είχα κανονίσει να αρρωσταίνουν με βάρδιες.

(Σιωπή)

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ελάτε τώρα, πείτε μου, είσαστε τελικά πραγματικός γιατρός; Γιατί εδώ το δίπλωμα είναι απαραίτητο και θα μας βάλετε σε μεγάλους μπελάδες ... Εάν πράγματι δεν είστε γιατρός καλύτερα να μας το πείτε τώρα αμέσως....

ΚΝΟΚ: Μα και βέβαια είμαι γιατρός. Κανονικότατος, παρακαλώ. Όταν είδα από την εμπειρία μου, τις μεθόδους μου να αποδίδουν, δε έβλεπα την ώρα να τις εφαρμόσω και στη στεριά, και σε μεγάλο βαθμό μάλιστα. Ήξερα ότι το δίπλωμα είναι τυπικά απαραίτητο.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μα πριν δεν μας είπατε ότι οι σπουδές σας ήταν όλες πρόσφατες ;

ΚΝΟΚ: Δεν μπορούσα να τις αρχίσω αμέσως εκείνο τον καιρό. Για να ζήσω, αναγκάστηκα για λίγο να ασχοληθώ με το εμπόριο αραχίδων.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τι είναι αυτό το πράγμα ?

ΚΝΟΚ: Φιστίκια. Τα φιστίκια τα λένε και αραχίδες. (Η κα Παρπαλαί κάνει μια κίνηση.) Ω, μαντάμ! δεν βγήκα ποτέ στο δρόμο με το καλαθάκι. Είχα μια κεντρική αποθήκη και πουλούσα χονδρική. Δέκα χρόνια ακόμα αν συνέχιζα, τώρα θα ήμουν εκατομμυριούχος. Όμως ήταν πολύ βαρετή δουλειά. Εξάλλου, όπως διαπίστωσα κι εγώ ο ίδιος, όλα τα επαγγέλματα στην πορεία προκαλούν πλήξη. Πραγματικά μόνο το γιατρό, τον πολιτικό, τον εφοριακό και τον παπά δεν έχω δοκιμάσει ακόμα.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και σκοπεύετε να εφαρμόσετε τις μεθόδους σας εδώ;

ΚΝΟΚ: Αν δεν σκόπευα να το κάνω μαντάμ, θα 'βαζα φτερά στα πόδια μου και μετά άντε πιάστε με. Προφανώς θα προτιμούσα μια μεγάλη πόλη.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (Στον άντρα της.) Δε μου λες, τώρα που πας στη Λυών δε ζητάς απ' τον γιατρό να σου πει κάποια πράγματα για τη μέθοδό του; Δεν έχεις τίποτα να χάσεις.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μα αφού ο γιατρός Κνοκ δεν φαίνεται διατεθειμένος να την αποκαλύψει.

ΚΝΟΚ: (στον Παρπαλαί, μετά από λίγη σκέψη.) Για να με συμπαθήσετε, σας προτείνω μια συμφωνία: Αντί να σας πληρώσω σε χρήμα, ένας Θεός ξέρει πότε, να σας πληρώσω σε είδος: δηλαδή, μένετε οκτώ ημέρες μαζί μου, και σας μαθαίνω τη μέθοδό μου.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: (ενοχλημένος). Θα αστειεύεστε, αγαπητέ μου συνάδελφε. Μάλλον εσείς θα μου γράψετε μέσα σε οκτώ μέρες για να μου ζητήσετε συμβουλές.

ΚΝΟΚ: Δεν θα περιμένω ως τότε. Σκέφτομαι και σήμερα ακόμα να σας ζητήσω πολλές χρήσιμες πληροφορίες.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Στη διάθεσή σας, αγαπητέ συνάδελφε.

ΚΝΟΚ: Υπάρχει κανένας ντελάλης εκεί πάνω;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εννοείτε κάποιον που κάνει δημόσιες ανακοινώσεις με ταμπούρλο;

ΚΝΟΚ: Ακριβώς.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ναι, υπάρχει ένας. Η κοινότητα του αναθέτει κάποιες ανακοινώσεις. Οι μόνοι που απευθύνονται σ' αυτόν είναι όσοι έχουν χάσει το πορτοφόλι τους, ή κανέναςπραματευτής που πουλάει ανοιγμένα κουτιά από φαγιάνς και πορσελάνες.

ΚΝΟΚ: Ωραία. Και πόσους κατοίκους έχει το Σαιν -Μωρίς;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Αν δεν απατώμαι, τρεισήμισι χιλιάδες το χωριό και περίπου έξι χιλιάδες ο δήμος.

ΚΝΟΚ: Και όλη η επαρχία ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τους διπλάσιους τουλάχιστον.

ΚΝΟΚ: Υπάρχει φτώχεια;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Κάθε άλλο. Ο κόσμος εδώ καλοπερνάει. Όλοι τους είναι οικονομημένοι. Υπάρχουν μεγάλα αγροκτήματα. Πολλοί ζουν από το εισόδημά τους ή από τα έσοδα των κτημάτων τους.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Και προπάντων φοβερά τσιγκούνηδες.

ΝΟΚ: Υπάρχει βιομηχανία;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πολύ λίγη.

ΚΝΟΚ: Εμπόριο;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Υπάρχουν κάμποσα μαγαζιά.

ΚΝΟΚ: Οι έμποροι είναι πολύ αφοσιωμένοι στις επιχειρήσεις τους;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μπα, όχι! Οι περισσότεροι απλώς βγάζουν κάτι παραπάνω απ' το εισόδημά τους και περνάει κι η ώρα τους.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εξάλλου όταν η γυναίκα κρατάει το μαγαζί, ο άντρας κάνει τη βόλτα του.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ή το αντίθετο.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ε! παραδέξου το, οι άντρες βγαίνουν πιο πολύ. Πρώτα απ όλα, οι γυναίκες δεν έχουν που να πάνε. Ενώ οι άνδρες έχουν το κυνήγι, το ψάρεμα, το μπόουλινγκ, και το χειμώνα το καφέ .

ΚΝΟΚ: Είναι πολύ θρήσκες οι γυναίκες; (*Ο γιατρός Παρπαλαί γελάει.*) Έχει σημασία για μένα η ερώτηση.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Είναι πολλές που πάνε στην εκκλησία.

ΚΝΟΚ: Όμως σκέφτονται καθημερινά το Θεό;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πώς σας ήρθε τώρα αυτό;

ΚΝΟΚ: : Έκτακτα! (*Σκέφτεται.*) Από βίτσια πως πάμε;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τι εννοείτε;

ΚΝΟΚ: Όπιο, κοκαΐνη, σατανιστικές τελετές, παιδεραστία , πολιτικές πεποιθήσεις ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μπλέκετε πράγματα τόσο διαφορετικά μεταξύ τους! Δεν έχω ακούσει ποτέ να μιλούν ούτε για όπιο ούτε για σατανιστικές τελετές. Όσο για την πολιτική, φυσικά και ενδιαφέρονται! Όπως παντού άλλωστε.

ΚΝΟΚ: Ναι, αλλά μήπως ξέρετε κάποιους που θα έκαιγαν τις πατούσες των γονιών τους για την αναλογική ψηφοφορία ή για το φόρο εισοδήματος;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Δόξα το θεό, δεν έχουμε τέτοιους εδώ!

ΚΝΟΚ: Και η μοιχεία;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Τι πράγμα;

ΚΝΟΚ: Η μοιχεία, λέω, πάει σύννεφο εκεί πάνω;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μου κάνετε κάτι ερωτήσεις! Πρέπει να υπάρχουν κι εκεί όπως κι αλλού, απατημένοι σύζυγοι, αλλά πολύ λίγοι.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Πρώτα απ' όλα, είναι πολύ δύσκολο. Υπάρχουν μάτια παντού.

ΚΝΟΚ: Καλώς. Έχετε κάτι άλλο να μου επισημάνετε; Για παράδειγμα τίποτα .. αιρέσεις, προκαταλήψεις, μυστικές οργανώσεις;

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Κάποια εποχή πολλές από αυτές τις κυρίες ασχολούνταν με τον πνευματισμό.

ΚΝΟΚ: Αχά!

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μαζευόντουσαν στο σπίτι της συμβολαιογραφίνας, γύρω από ένα τραπέζακι και μιλούσαν με τα πνεύματα.

ΚΝΟΚ: Πολύ άσχημο και αποκρουστικό.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Αλλά νομίζω ότι τώρα έχουν σταματήσει.

ΚΝΟΚ: Α ναι; Τόσο το καλύτερο! Κανένας μάγος, ή θαυματοποιός υπάρχει; Κάνας γεροβοσκός που βρωμά τραγίλα και γιατρεύει με τα χέρια;

(Κάπου κάπου, διακρίνεται ο Ζαν να γυρίζει τη μανιβέλα, μέχρι που του κόβεται η ανάσα και μετά σκουπίζει το μέτωπό του).

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Παλαιότερα ίσως, αλλά τώρα πια όχι.

ΚΝΟΚ: *(φαίνεται ανήσυχος, τρίβει τα χέρια του περπατώντας).* Τελικά, τώρα αρχίζει ο αιώνας της ιατρικής. *(Πλησιάζει στο αυτοκίνητο.)* Αγαπητέ μου συνάδελφε, θα ήταν απάνθρωπο να ζητήσουμε απ' αυτό το αμάξι μια καινούρια προσπάθεια; Ανυπομονώ τρομερά να φτάσω στο Σαιν-Μωρίς.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Καλά, μύγα σας τσίμπησε έτσι ξαφνικά ;

ΚΝΟΚ: Αχ σας παρακαλώ! Πάμε επιτέλους εκεί πάνω.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Μα τι είναι πια αυτό το τόσο σημαντικό που σας τραβάει εκεί;

ΚΝΟΚ: *(περπατά πάνω-κάτω σιωπηλός και μετά).* Αγαπητέ μου συνάδελφε, έχω την αίσθηση ότι αφήσατε μια μεγάλη ευκαιρία να πάει χαμένη, και για να μιλήσω στη γλώσσα σας, καλλιεργήσατε με πολύ κόπο γαϊδουράγκαθα εκεί όπου θα μπορούσε να ευδοκιμήσει ένα εύφορο περιβάλλον. Σήμερα θα'πρεπε να φεύγετε λουσιμένοι στο χρυσάφι, να βουλιάζετε μέσα σ' ένα στρώμα από ομόλογα· κι εσείς μαντάμ με τρεις σειρές μαργαριτάρια στο λαιμό σας· κι οι δυο σας μέσα σε μια αστραφτερή λιμουζίνα *(δείχνει το παλιό αμάξι)* και όχι σε τούτο δω το μνημείο των πρώτων προσπαθειών του σύγχρονου πνεύματος.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Αστείεύεστε γιατρέ;

ΚΝΟΚ: Δεν συνηθίζω να κάνω τόσο χοντρά αστεία μαντάμ.

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Μα αυτό είναι φοβερό! Τ'ακούς Αλμπέρ ;

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Απ' ότι κατάλαβα, ο γιατρός Κνοκ είναι φαντασιόπληκτος και κυκλοθυμικός. Είναι έρμαιο ακραίων εντυπώσεων. Πριν από λίγο η θέση του γιατρού δεν άξιζε δεκάρα. Τώρα είναι χρυσωρυχείο. *(Σηκώνει τους ώμους του.)*

Κα ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Κι εσύ παραείσαι σίγουρος για τον εαυτό σου. Πόσες φορές σου έχω πει ότι στο Σαιν-Μωρίς κάποιος που ξέρει τα κόλπα, μπορεί πιάσει την καλή κι όχι να ζει με ψίχουλα.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Καλά, καλά! Σε τρεις μήνες θα γυρίσω για την πρώτη δόση και τότε θα δούμε τι ψάρια θα'χει πιάσει ο δόκτωρ Κνοκ.

ΚΝΟΚ: Έγινε. Ελάτε ξανά σε τρεις μήνες. Θα έχουμε όλο το χρόνο να τα πούμε. Όμως τώρα πάμε σας παρακαλώ.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: *(Στον Ζαν δειλά.)* Είσαι έτοιμος;

ZAN: *(Χαμηλόφωνα.)* Εγώ είμαι πανέτοιμος. Όμως αυτή τη φορά δεν νομίζω να καταφέρουμε να το βάλουμε μπρος.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: *(Στον ίδιο τόνο.)* Γιατί ;

ZAN: *(κουνώντας το κεφάλι.)* Χρειαζόμαστε πιο ικανούς άντρες.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Αν προσπαθήσουμε να σπρώξουμε;

ZAN: *(Με μισή καρδιά.)* Μπορεί.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Μα ναι. Έχουμε μπροστά μας είκοσι μέτρα ευθεία. Θα κάτσω εγώ στο τιμόνι κι εσύ θα σπρώξεις.

ZAN: Εντάξει.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: Και μετά θα προσπαθήσεις να πηδήξεις στο σκαλοπάτι την κατάλληλη στιγμή, έτσι; *(Ο γιατρός επιστρέφει στους άλλους.)* Λοιπόν ανεβείτε αγαπητέ μου συνάδελφε. Θα οδηγήσω εγώ. Ο Ζαν, σαν γίγαντας που είναι, θέλει να διασκεδάσει και να ξεκινήσουμε χωρίς τη μανιβέλα, ένα αυτόματο ξεκίνημα ας πούμε ... αν και αντί για ηλεκτρική ενέργεια έχουμε τώρα μυϊκή, που είναι περίπου το ίδιο. *(Ο Ζαν στηρίζεται κόντρα στο αμάξι έτοιμος να σπρώξει.)*

ΑΥΛΑΙΑ

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Στην πρώην κατοικία του Παρπαλαί. Η πρόχειρη εγκατάσταση του Κνοκ. Τραπέζι, καρέκλες, ντουλάπα-βιβλιοθήκη, πολυθρόνα. Μαυροπίνακας, νεροχύτης. Άλλους ανατομικές και ιστολογικές εικόνες στον τοίχο.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΝΟΚ, Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ

ΚΝΟΚ: *(καθισμένος, παρατηρεί το δωμάτιο και γράφει)* Άλλους είστε ο ντελάλης άλλους πόλης ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(όρθιος)* Μάλιστα κύριε.

ΚΝΟΚ: Να με λέτε γιατρό παρακαλώ. Απαντήστε μου «ναι, γιατρέ» ή «όχι, γιατρέ».

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ναι, γιατρέ.

ΚΝΟΚ: Κι αν τυχόν παραέξω κάνετε κουβέντα για μένα, να λέτε πάντα: «Ο γιατρός είπε», «ο γιατρός έκανε «... δίνω μεγάλη σημασία σ' αυτό. Όταν μιλούσατε μεταξύ άλλους για τον γιατρό Παρπαλαί τι λέξεις χρησιμοποιούσατε ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Λέγαμε, «Καλός άνθρωπος είναι, μα όχι και πολύ ξύπνιος.

ΚΝΟΚ: Μα δε άλλους ρώτησα αυτό. Λέγατε «ο γιατρός» ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Όχι. Πότε λέγαμε «ο κύριος Παρπαλαί», τότε «ο γιατρός», ή ακόμα και «ο Ραβασόλ».

ΚΝΟΚ: Γιατί Ραβασόλ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ήταν το παρατσούκλι του. Αλλά δεν έμαθα ποτέ γιατί τον φώναζαν έτσι.

ΚΝΟΚ: Και άλλους δεν τον θεωρούσατε πολύ ξύπνιο;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ω! Για μένα ήταν αρκετά ξύπνιος. Για άλλους φαίνεται πως όχι.

ΚΝΟΚ: Τι μου λέτε!

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Όταν πήγαινες να σε εξετάσει, δεν το έβρισκε.

ΚΝΟΚ: Ποιο πράγμα δεν έβρισκε;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Αυτό που είχες. Εννιά φορές στις δέκα σ' έδωχνε λέγοντάς σου : «Δεν έχεις απολύτως τίποτα. Αύριο θα είσαι περδίκι, φίλε μου. »

ΚΝΟΚ: Αλήθεια!

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Ή σου έβαζε για λίγο τα ακουστικά, λέγοντας "ναι, ναι", "ναι, ναι" και ευθύς αμέσως σου μιλούσε μία ώρα για άλλο θέμα, όπως παραδείγματος χάρη για το αμάξι του.

ΚΝΟΚ: Λες και ερχόταν ο κόσμος για αυτό!

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Κι ύστερα σου έδινε κάτι φάρμακα της πεντάρας· και μερικές φορές ένα απλό τσάι. Καταλαβαίνετε ότι ο κόσμος που πληρώνει οκτώ φράγκα την επίσκεψη, δεν θέλει να του δίνουν φάρμακα της πεντάρας. Ακόμα κι ο πιο χαζός δεν έχει ανάγκη τον γιατρό για να πιεί χαμομήλι.

ΚΝΟΚ: Πραγματικά λυπάμαι πολύ γι αυτά που μου λέτε. Αλλά σας κάλεσα για μια και μόνο πληροφορία. Πόσο παίρνατε στο γιατρό Παρπαλαί για μια ανακοίνωση ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: *(με πικρία)*. Δεν έκανα ποτέ την παραμικρή ανακοίνωση για κείνον.

ΚΝΟΚ: Ω! Τι μου λέτε! Ούτε μία στα τριάντα χρόνια που ήταν εδώ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Ούτε μία σας τ'ορκίζομαι.

ΚΝΟΚ: *(σηκώνεται, κρατώντας ένα χαρτί στο χέρι του.)* Αποκλείεται, μάλλον δεν θα θυμάστε καλά. Μου φαίνεται απίστευτο. Τέλος πάντων πείτε μου πόσο παίρνατε;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Τρία φράγκα για τον μικρό γύρο και πέντε για τον μεγάλο. Ίσως σας φαίνονται πολλά. Όμως μου βγαίνει το λάδι. Εξάλλου, θα σας συμβούλευα κύριε....

ΚΝΟΚ: "Γιατρέ."

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Ναι... συμπαθάτε με, έλεγα λοιπόν γιατρέ, ότι αν δεν σας νοιάζει για δυο φράγκα παραπάνω να πάρετε τον μεγάλο γύρο. Συμφέρει περισσότερο.

ΚΝΟΚ: Ποιά είναι η διαφορά;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Με τον μικρό γύρο, σταματάω πέντε φορές: στο Δημαρχείο, στο Ταχυδρομείο, στο ξενοδοχείο Ντελακλέ, στο σταυροδρόμι Ντεβολέρ και στη γωνία της Αγοράς. Με τον μεγάλο γύρο, να ξέρετε, σταματάω έντεκα φορές, δηλαδή.....

ΚΝΟΚ: Εντάξει, θα πάρω τον μεγάλο γύρο. Είστε διαθέσιμος σήμερα το πρωί ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Και τώρα αμέσως αν θέλετε ...

ΚΝΟΚ: Εδώ είναι το κείμενο. *(Του δίνει το χαρτί.)*

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(κοιτάζει το κείμενο.)* Αν και τις βγάσω όλες τις γραφές, θα προτιμούσα για πρώτη φορά να μου το διαβάσετε.

ΚΝΟΚ: *(αργά.)* *(Ο ντελάλης ακούει με τ' αυτιά τεντωμένα.)*

«Ο ιατρός Κνοκ, αντικαταστάτης του ιατρού Παρπαλαί, χαιρετίζει τους κατοίκους του χωριού και της επαρχίας του Σαιν-Μωρίς και λαμβάνει την τιμή να τους ενημερώσει ότι, μέσα σε πνεύμα φιλανθρωπίας, και για να σταματήσει την ανησυχητική διασπορά των κάθε είδους ασθενειών που έπληξαν για αρκετά χρόνια τις τόσο υγιείς άλλοτε περιοχές μας....»

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Αυτό να λέγεται !

ΚΝΟΚ: «... θα δέχεται κάθε Δευτέρα, από τις εννέα ως τις έντεκα το πρωί εντελώς δωρεάν τους κατοίκους της επαρχίας. Γι' αυτούς που δεν ανήκουν στην επαρχία η τιμή της επίσκεψης θα παραμείνει κανονικά στα οκτώ φράγκα».

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(παίρνοντας το χαρτί με σεβασμό).* Μα είναι καταπληκτική ιδέα! Κι ο κόσμος θα την εκτιμήσει πολύ! Είστε ένας ευεργέτης! *(Αλλάζοντας τον τόνο του)* Το ξέρετε όμως ότι σήμερα είναι Δευτέρα; Εάν κάνω την ανακοίνωση τώρα το πρωί, θα σας κουβαληθούν όλοι μέσα σε πέντε λεπτά.

ΚΝΟΚ: Λέτε να'ρθουν τόσο γρήγορα ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Οου! Δεν ξέρετε ότι τη Δευτέρα έχουμε λαϊκή; Η μισή επαρχία θα είναι εδώ, οπότε όλοι θα ακούσουν την ανακοίνωση. Θα χάσετε το μπούσουλα.

ΚΝΟΚ: Θα προσπαθήσω να τα βγάλω πέρα.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Έπειτα είναι και το άλλο: τη μέρα της λαϊκής θα'χετε περισσότερες ευκαιρίες να πιάσετε πελατεία. Ο κ. Παρπαλαί μόνο αυτή τη μέρα δεχόταν. *(με οικειότητα.)* Αν εσείς όμως τους δέχετε τζάμπα κακό του κεφαλιού σας.

ΚΝΟΚ: Ξέρετε αγαπητέ μου, αυτό που θέλω πάνω απ' όλα είναι οι άνθρωποι να προσέχουν την υγεία τους. Αν ήθελα να πλουτίσω θα πήγαινα στο Παρίσι ή στη Νέα Υόρκη.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Α! Πέσατε μέσα! Ο κόσμος εδώ δεν προσέχει αρκετά την υγεία του. Κανείς δεν πατάει το πόδι του στο γιατρό παρόλο που τους βγαίνει η πίστη στην κούραση. Μόνο όταν δουν τα σκούρα τότε τους πιάνει η βιασύνη. Μυαλό κουκούτσι...

ΚΝΟΚ: Βλέπω ότι σκέφτεστε πολύ λογικά αγαπητέ μου.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ : *(κορδώνεται.)* Ω! και βέβαια σκέφτομαι λογικά. Μπορεί να μην έμαθα πολλά γράμματα αλλά μου κόβει περισσότερο από κάτι άλλους

γραμματιζόμενους. Ο κύριος Δήμαρχος, όνομα και μη χωριό, κάτι ξέρει γι' αυτό. Που λέτε μια μέρα, κύριε ...

ΝΟΚ: «Γιατρέ» είπαμε.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(με ζωηρότητα.)* Ναι .. γιατρέ, μια μέρα λοιπόν, ο ό ίδιος ο κος έπαρχος, ενώ βρισκόταν στο δημαρχείο μέσα στην μεγάλη αίθουσα των γάμων, μπορείτε αν θέλετε μάλιστα να ρωτήσετε γι αυτό τα επίσημα πρόσωπα που ήταν εκεί, τον κύριο αντιδήμαρχο, όνομα και μη χωριό, ή τον κ. Μισαλόν, τότε ...

ΚΝΟΚ: Τότε ο κος έπαρχός κατάλαβε αμέσως με ποιούς είχε να κάνει, και ότι ο ντελάλης της πόλης είχε περισσότερο μυαλό από κάτι άλλους που έκαναν τους έξυπνους και θεωρούσαν τον ντελάλη κατώτερό τους. Και τότε ποιος κατάπιε τη γλώσσα του; Μα ο κος Δήμαρχος φυσικά.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(Εκπληκτος.)* Έτσι ακριβώς είναι! Θα'παιρνα όρκο πως ήσασταν κάπου εκεί κρυμμένος σε μια γωνίτσα.

ΚΝΟΚ: Δεν ήμουν εκεί, αγαπητέ μου.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ε, τότε σας τ' πε κάποιος από τα μεγάλα κεφάλια. *(Ο Κνοκ κάνει μια διακριτική κίνηση, με διπλωματία.)* Δεν μου το βγάζετε από το μυαλό ότι έχετε μιλήσει πρόσφατα με τον κο έπαρχο.

(Ο Κνοκ χαμογελάει.)

ΚΝΟΚ: *(σηκώνεται.)* Λοιπόν βασίζομαι πάνω σας, αγαπητέ μου. Σίγουρα, έ ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: *(μετά από αρκετούς δισταγμούς.)* Να ... ξέρετε ...επειδή δεν θα μπορέσω έρθω σε λίγο ή μπορεί να καθυστερήσω μήπως έχετε την καλοσύνη να μου ρίξετε μια ματιά τώρα ;

ΚΝΟΚ: Ε...ναι, αλλά σβέλτα γιατί έχω ραντεβού με τον κο Μπερνάρ το δάσκαλο και τον φαρμακοποιό τον κο Μουσκέ. Πρέπει να τους συναντήσω πριν αρχίσει να' ρχεται κόσμος. Από τι υποφέρετε;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ένα λεπτό να σκεφτώ! *(Γελάει.)* Να... μετά το βραδινό φαγητό, νιώθω κάποιες φορές μια φαγούρα εδώ. *(Δείχνει το πάνω μέρος της κοιλιάς του.)* Με γαργαλάει, ή μάλλον, με τρώει.

ΚΝΟΚ: *(με ύφος βαθείας περισυλλογής.)* Προσοχή. Μη τα μπερδεύουμε. Σας γαργαλάει απλώς ή σας τρώει ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ

Με τρώει. *(σκέφτεται για λίγο.)* Αλλά με γαργαλάει και λιγάκι.

ΚΝΟΚ: Δείξτε μου ακριβώς που.

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Να .. εδώ.

ΚΝΟΚ: Εδώ ..πού εδώ ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Να εδώ. Ή ίσως εδώ....εδώ ανάμεσα.

ΚΝΟΚ: Ακριβώς εδώ ανάμεσα; ... Ή λίγο πιο αριστερά, εδώ που βάζω το δάχτυλό μου ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Ναι εδώ νομίζω .

ΚΝΟΚ: Όταν σας πιέζω με το δάχτυλό μου πονάτε ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Αχ! Ναι, μου φαίνεται ότι πονάω.

ΚΝΟΚ: Αχα! (*Συλλογίζεται με ύφος σοβαρό.*) Μήπως σας τρώει περισσότερο όταν έχετε φάει μοσχαροκεφαλή α λα Βινεγκρέτ ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Δεν τρώω ποτέ τέτοιο πράγμα. Αλλά νομίζω ότι αν έτρωγα , θα είχα πράγματι πιο πολλή φαγούρα.

ΚΝΟΚ: Αχα! Πολύ σοβαρό. Αχα! Πόσο χρονών είστε ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Πενήντα ένα, στα πενήντα δύο .

ΚΝΟΚ: Πιο κοντά στα πενήντα δύο ή στα πενήντα ένα;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: (*ταράζεται σιγά- σιγά.*) Πιο κοντά στα πενήντα δύο. Τα κλείνω τέλη Νοέμβρη .

ΚΝΟΚ: (*βάζοντας το χέρι του στον ώμο του ντελάλη.*) Αγαπητέ μου, κάντε τη δουλειά σας σήμερα ως συνήθως. Απόψε κοιμηθείτε νωρίς. Αύριο το πρωί, μείνετε στο κρεβάτι. Θα περάσω να σας δω. Ειδικά για εσάς οι επισκέψεις θα είναι δωρεάν. Αλλά κάντε μου τη χάρη να μην το πείτε πουθενά.

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Τι καλός που είστε γιατρέ μου. Πείτε όμως μου, έχω κάτι σοβαρό;

ΚΝΟΚ: Ίσως δεν είναι πολύ σοβαρό ακόμα. Καιρός ήταν να κοιτάξετε λιγάκι την υγεία σας. Καπνίζετε;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: (*βγάζοντας το μαντήλι του.*) Όχι, μασουλάω λίγο καπνό.

ΚΝΟΚ: Από σήμερα τέρμα ο καπνός. Πίνετε κανένα κρασάκι ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΛΗΣ: Πίνω με ρέγουλα.

ΚΝΟΚ: Ούτε σταγόνα από δω και πέρα . Είστε παντρεμένος ?

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Μάλιστα γιατρέ μου.

(Ο ντελάλης σκουπίζει το μέτωπό του.)

ΚΝΟΚ: Και το σεξ με ρέγουλα, έτσι ;

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ : Μπορώ τουλάχιστον να τρώω ;

ΚΝΟΚ: Σήμερα αφού θα εργαστείτε, φάτε λίγη σούπα. Αύριο θα προχωρήσουμε σε πιο αυστηρούς περιορισμούς. Προς το παρόν κάντε αυτά που σας είπα.

ΝΤΕΛΑΛΗΣ : *(σκουπίζει το μέτωπο ξανά.)* Μήπως... γιατρέ μου θα ήταν καλύτερα να πάω να ξαπλώσω τώρα αμέσως; Σοβαρά, δεν αισθάνομαι και πολύ καλά.

ΚΝΟΚ: *(Ανοίγοντας την πόρτα.)* Προσέξτε καλά! Στην περίπτωση σας δεν σας κάνει καλό να πλαγιάζετε μεταξύ ανατολής και δύσης του ήλιου. Κάντε τις ανακοινώσεις σας να μη συμβαίνει τίποτα και περιμένετε ήσυχα μέχρι να βραδιάσει.

(Ο ντελάλης βγαίνει. Ο Κνοκ τον συνοδεύει ως την πόρτα.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΚΝΟΚ , ΜΠΕΡΝΑΡ ο δάσκαλος

ΚΝΟΚ: Ω, καλημέρα σας, κύριε Μπερνάρ. Ελπίζω να μη σας ενόχλησα πολύ, που σας παρακάλεσα να έρθετε τέτοια ώρα.

ΜΠΕΡΝΑΡ: Όχι, όχι, γιατρέ μου. Έχω λίγη ωρίτσα στη διάθεσή μου. Ο βοηθός μου επιβλέπει το διάλειμμα.

ΚΝΟΚ: Δεν έβλεπα την ώρα να τα πούμε. Έχουμε τόσα πράγματα να κάνουμε μαζί και τόσο επείγοντα. Δεν θα επιτρέψω να σταματήσει η τόσο πολύτιμη συνεργασία που είχατε με τον προκάτοχό μου

ΜΠΕΡΝΑΡ: Συνεργασία; Ποια συνεργασία;

ΚΝΟΚ: Σημειώστε ότι δεν είμαι από τους ανθρώπους που επιβάλλουν τις δικές τους ιδέες ούτε θέλω να γκρεμίσω ότι έχτισαν οι άλλοι πριν από μένα. Στην αρχή θα με καθοδηγείτε εσείς.

ΜΠΕΡΝΑΡ: Δεν καταλαβαίνω

ΚΝΟΚ: Για την ώρα ας μην πειράξουμε τίποτα. Θα προβούμε σε βελτιώσεις στη συνέχεια, αν αυτό κριθεί σκόπιμο.

(Ο Κνοκ κάθεται.)

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: *(Κάθεται κι εκείνος.)* Ναι αλλά...

ΚΝΟΚ: Είτε πρόκειται για προπαγάνδα, είτε για δημόσιες διαλέξεις, είτε για τις ιδιωτικές μας συναντήσεις, οι μέθοδοι σας θα είναι και δικές μου· οι ώρες σας θα είναι και δικές μου.

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Φοβάμαι γιατρέ ότι δεν έχω καταλάβει για τι πράγμα μιλάτε.

ΚΝΟΚ: Απλώς εννοώ ότι θέλω να διατηρήσω ακέραιη τη σχέση μου μαζί σας, ακόμα και κατά το διάστημα της εγκατάστασής μου.

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Πρέπει κάτι να μου διαφεύγει....

ΚΝΟΚ: Για να δούμε. Είχατε συχνές επαφές με το γιατρό Παρπαλαί;

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Τον συναντούσα καμιά φορά στο καφέ-μπαρ του Ξενοδοχείου. Παίζαμε που και που καμιά παρτίδα μπιλιάρδο.

ΚΝΟΚ: Μα δε μιλάω για τέτοιου είδους σχέσεις.

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Μα δεν είχαμε άλλες.

ΚΝΟΚ: Αλλά ... αλλά ... πώς συνεργαζόσασταν για την εκπαίδευση των πολιτών για την υγιεινή, για το έργο της προπαγάνδας στις οικογένειες ή για οτιδήποτε άλλο; Για χίλια δυο πράγματα που ο γιατρός και ο δάσκαλος μόνο από κοινού μπορούν να κάνουν;

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Δεν συνεργαζόμασταν καθόλου.

ΚΝΟΚ: Τι; Προτιμούσατε να ενεργεί ο καθένας μόνος του;

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Είναι πολύ απλό. Κανείς απ' τους δυο μας δεν το σκέφτηκε. Πρώτη φορά τίθεται τέτοιο ζήτημα στο Σαιν Μωρίς.

ΚΝΟΚ: *(Με σημάδια μιας δυσάρεστης έκπληξης.)* Αχ! ... Αν δεν τα άκουγα απ' το στόμα σας ειλικρινά δεν θα πίστευα τίποτε απ' όλα αυτά .

(Σιωπή.)

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Λυπάμαι πολύ που σας προκάλεσα τέτοια απογοήτευση, αλλά ακόμα και αν είχα αυτή την ιδέα, ακόμα κι αν η δουλειά μου στο σχολείο μου άφηνε περισσότερο ελεύθερο χρόνο, καταλαβαίνετε, εγώ δεν θα μπορούσα να πάρω μια τέτοια πρωτοβουλία.

ΚΝΟΚ: Ασφαλώς! Περιμένατε ένα κάλεσμα, που δεν ήρθε ποτέ.

ΜΠΙΕΡΝΑΡ: Όποτε μου έχουν ζητήσει τις υπηρεσίες μου, προσπάθησα να ανταποκριθώ.

ΚΝΟΚ: Το ξέρω κύριε Μπερνάρ, το ξέρω. *(Σιωπή.)* Ιδού λοιπόν ένας δύστυχος λαός, άξιος της μοίρας του από πλευράς υγιεινής και πρόληψης!

ΜΠΕΡΝΑΡ: Όντως!

ΚΝΟΚ: Βάζω στοίχημα ότι οι άνθρωποι πίνουν νερό χωρίς να περνά από το μυαλό τους ότι καταπίνουν δισεκατομμύρια βακτηρίδια με κάθε γουλιά.

ΜΠΕΡΝΑΡ: Ω! σίγουρα.

ΚΝΟΚ: Ξέρουν άραγε τι είναι το μικρόβιο;

ΜΠΕΡΝΑΡ: Πολύ αμφιβάλλω! Μερικοί γνωρίζουν τη λέξη, αλλά ίσως να φαντάζονται ότι πρόκειται για ένα είδος μύγας.

ΚΝΟΚ: *(Σηκώνεται.)* Είναι τρομερό. Ακούστε αγαπητέ Κύριε Μπερνάρ· δεν μπορούμε οι δυο μας να αναπληρώσουμε μέσα σε οκτώ μέρες τόσα χρόνια ας πούμε ... αμέλειας. Αλλά κάτι πρέπει κάτι να κάνουμε.

ΜΠΕΡΝΑΡ: Δε λέω όχι. Φοβάμαι μόνο μήπως δεν μπορέσω να σας βοηθήσω αρκετά.

ΚΝΟΚ: Κύριε Μπερνάρ, κάποιος που ξέρει πολλά για εσάς μου αποκάλυψε ότι έχετε ένα σοβαρό ελάττωμα: τη μετριοφροσύνη. Είστε ο μόνος που αγνοεί ότι έχετε εδώ μια σπάνια ηθική εξουσία και μια ιδιαίτερη επιρροή. Με συγχωρείτε αλλά πρέπει να σας το πω: χωρίς εσάς δεν μπορεί να γίνει τίποτα σοβαρό εδώ.

ΜΠΕΡΝΑΡ: Τα παραλέτε γιατρέ.

ΚΝΟΚ: Εντάξει! Μπορώ να φροντίζω τους ασθενείς μου και χωρίς εσάς. Όμως, ποιος θα με βοηθήσει να καταπολεμήσω την αρρώστια και να την εξαφανίσω; Ποιος θα δια φωτίσει αυτούς τους άμοιρους για τους κινδύνους που κάθε δευτερόλεπτο απειλούν τον οργανισμό τους; Ποιος θα τους μάθει ότι δεν πρέπει να φτάσουν στο κατώφλι του θανάτου για να φωνάξουν τον γιατρό;

ΜΠΕΡΝΑΡ : Είναι πολύ αμελείς. Δεν αντιλέγω.

ΚΝΟΚ: *(με όλο και περισσότερη ζοηράδα.)* Ας πάρουμε λοιπόν τα πράγματα από την αρχή. Εδώ έχω υλικό από κάμποσες διαλέξεις, σημειώσεις στην εντέλεια, καλές φωτογραφίες και έναν προβολέα. Τακτοποιήστε τα όλα όπως εσείς ξέρετε. Πάρτε, για αρχή, μια μικρή διάλεξη, όλη γραμμένη εδώ, και πραγματικά πολύ απολαυστική, για τον τυφοειδή πυρετό, και τις ανυποψίαστες μορφές που παίρνει, για τις αναρίθμητες εστίες μετάδοσης: νερό, ψωμί γάλα, οστρακοειδή, λαχανικά, σαλάτες, σκόνη, χνώτα κ.λπ. ... για τις εβδομάδες και τους μήνες της επώασης του χωρίς τη δυνατότητα ανίχνευσης, για τους αιφνίδιους θανάτους που προκαλεί, για τις τρομερές επιλοκές που ακολουθούν· κι όλα αυτά μέσα από πολύ ωραίες εικόνες: τρομερά βακτήρια μεγεθυμένα, λεπτομέρειες τυφοειδών εκκριμάτων, μολυσμένοι λεμφαδένες, διατρήσεις του εντέρου και όχι ασπρόμαυρα, αλλά έγχρωμα· ροζ, καφέ, κίτρινα, λευκοπράσινα και ότι άλλο φανταστείτε. *(Κάθεται πάλι.)*

ΜΠΕΡΝΑΡ: *(Η καρδιά του χτυπά δυνατά.)* Ξέρετε ...εντυπωσιάζομαι πολύ εύκολα... Αν πέσω με τα μούτρα σε όλα αυτά, θα χάσω τον ύπνο μου.

ΚΝΟΚ: Αυτό είναι! Θέλω να πω, ένα τέτοιο σοκ πρέπει να προκαλέσουμε στο κοινό μας, να φτάσει ως τα βάθη της ψυχής του. Με τον καιρό θα συνηθίσετε κύριε Μπερνάρ. Να ξυπνήσουν πια! *(Στρέφεται προς το μέρος του.)* Γιατί το λάθος τους είναι ότι κοιμούνται μέσα σε μια απατηλή σιγουριά, απ' όπου ξυπνούν, πολύ αργά, κεραυνοβολημένοι από την αρρώστια.

Ο ΜΠΕΡΝΑΡ *(Τρέμοντας, με το χέρι του στο γραφείο, με απλανές βλέμμα.)* Ξέρετε έχω ήδη αρκετά ευαίσθητη υγεία. Οι γονείς μου έφτυσαν αίμα να με μεγαλώσουν. Ξέρω καλά ότι στις φωτογραφίες σας, όλα αυτά τα μικρόβια είναι μόνο ένα αντίγραφο. Αλλά τελικά ...

ΚΝΟΚ: *(Κάνει πως δεν ακούει.)* Για εκείνους που η πρώτη μας διάλεξη θα τους αφήσει αδιάφορους, έχω εδώ μία δεύτερη που ο τίτλος της είναι πιο σημαντικός απ ό τι δείχνει: «Φορείς μικροβίων». Από την παρακολούθηση των κρουσμάτων αποδεικνύεται καθαρά και ξάστερα, ότι μπορεί κάποιος να κάνει τη βόλτα του με το στρογγυλό του πρόσωπο, με τη ρόδινη γλώσσα του, με εξαιρετική διάθεση, και μέσα σε κάθε πτυχή του σώματός του να κρύβονται τρισεκατομμύρια βακτήρια άκρως μολυσματικά ικανά να μολύνουν ένα ολόκληρο νομό *(σηκώνεται)*. Στηριζόμενος στη θεωρία μου και την εμπειρία μου, έχω το δικαίωμα να υποπτεύομαι τον πρώτο τυχόντα ως φορέα μικροβίων, Σεις για παράδειγμα, ποιος μου το λέει εμένα ότι δεν είστε ένας απ' αυτούς;

ΜΠΕΡΝΑΡ: *(Σηκώνεται.)* Εγώ! γιατρέ...

ΚΝΟΚ: Θα ήμουν πολύ περίεργος να δω κάποιον να βγαίνει από αυτή τη μικρή διάλεξη και να 'χει όρεξη για τρέλες.

ΜΠΕΡΝΑΡ : Πιστεύετε ότι εγώ, γιατρέ μου μπορεί να είμαι φορέας μικροβίων;

ΚΝΟΚ : Όχι ειδικά εσείς. Ένα παράδειγμα έφερα. Όμως ακούω τη φωνή του κυρίου Μουσκέ. Εις το επανειδείν αγαπητέ μου κε Μπερνάρ, και σας ευχαριστώ πολύ για τη συνδρομή σας για την οποία δεν είχα καμία αμφιβολία.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΚΝΟΚ, ΜΟΥΣΚΕ ο φαρμακοποιός

ΚΝΟΚ: Καθίστε, αγαπητέ μου κε Μουσκέ. Χθες μόλις που πρόλαβα να ρίξω μια ματιά στο φαρμακείο σας. Όμως αυτό ήταν αρκετό για να παρατηρήσω πόσο άριστη είναι η επιχείρησή σας. Μου έκανε εντύπωση η σχολαστική τάξη που επικρατεί μέσα και το μοντέρνο στυλ με την παραμικρή λεπτομέρεια.

ΜΟΥΣΚΕ: *(Με πολύ απλά ρούχα σχεδόν τσαλακωμένα.)* Είστε πολύ επιεικής γιατρέ μου!

ΚΝΟΚ: Ξέρετε δίνω μεγάλη σημασία σ αυτό. Για μένα, γιατρός χωρίς πρώτης τάξεως φαρμακοποιό είναι σαν το στρατηγό που πάει στη μάχη χωρίς πυροβολικό.

ΜΟΥΣΚΕ: Χαίρομαι που διαπιστώνω ότι εκτιμάτε τη σπουδαιότητα του επαγγέλματος μου.

ΚΝΟΚ: Και σκέφτομαι, ότι μια τόσο οργανωμένη επιχείρηση σαν τη δική σας σίγουρα ανταμείβεται όπως τις αξίζει και ότι βγάζετε άνετα μέσα σ ένα χρόνο τουλάχιστον είκοσι πέντε χιλιάδες.

ΜΟΥΣΚΕ: Για ποια κέρδη μιλάτε; Αχ! Θεέ μου! Μακάρι να' βγαζα μόνο τα μισά!

ΚΝΟΚ: Αγαπητέ Κύριε Μουσκέ, δεν έχετε μπροστά σας εφοριακό, αλλά έναν φίλο, και τολμώ να πω έναν συνάδελφο.

ΜΟΥΣΚΕ : Γιατρέ μου θα ήταν προσβλητικό να μη σας εμπιστευτώ. Δυστυχώς όμως αυτή είναι η αλήθεια. *(Παύση.)* Μόλις και μετά βίας καταφέρνω να ξεπεράσω τις δέκα χιλιάδες.

ΚΝΟΚ: Αυτό είναι εξωφρενικό! *(Ο Μουσκέ σηκώνει λυπημένα τους ώμους).* Υπολόγιζα ότι βγάζετε το λιγότερο είκοσι πέντε χιλιάδες το χρόνο.... Και δεν έχετε και ανταγωνιστή . Ή μήπως έχετε ;

ΜΟΥΣΚΕ: Κανένα σε ακτίνα περίπου είκοσι χιλιομέτρων.

ΚΝΟΚ: Τότε λοιπόν; Μήπως έχετε εχθρούς ;

ΜΟΥΣΚΕ: Δεν ξέρω κανέναν εχθρό μου.

ΚΝΟΚ: *(Χαμηλώνοντας τη φωνή.)* Μήπως παλιότερα είχατε κανένα δυσάρεστο περιστατικό ...μήπως ήσασταν καμιά φορά αφηρημένος ...ας πούμε, πενήντα γραμμάρια λάβδανο αντί για ρετσινόλαδο; ...Δε θέλει και πολύ για να γίνει.

ΜΟΥΣΚΕ: Δεν μου έχει συμβεί το παραμικρό, πιστέψτε με παρακαλώ, στα είκοσι χρόνια που κάνω αυτή τη δουλειά.

ΚΝΟΚ: Άρα ...τότε ...απεχθάνομαι να κάνω άλλες υποθέσεις. Μήπως ο προκάτοχός μου δεν έκανε τη δουλειά του όπως πρέπει ;

ΜΟΥΣΚΕ: Τι να σας πω!Όπως το πάρει κανείς.

ΚΝΟΚ: Σας επαναλαμβάνω αγαπητέ μου Μουσκέ, ότι είμαστε εντελώς μεταξύ μας.

ΜΟΥΣΚΕ: Κοιτάξτε, ο γιατρός Παρπαλαί είναι ένας εξαιρετικός άνθρωπος. Είχαμε τις καλύτερες σχέσεις.

ΚΝΟΚ: Όμως δεν θα'φτιαχνες και τόμο με τις όλες συνταγές του.

ΜΟΥΣΚΕ: Αυτό να λέγεται.

ΚΝΟΚ: Αν βάλω κάτω τα όσα έχω μάθει για κείνον θα αρχίσω ν' αναρωτιέμαι αν πραγματικά πιστεύει στην ιατρική.

ΜΟΥΣΚΕ: Στην αρχή έκανα ειλικρινά ότι μπορούσα. Όταν οι άνθρωποι μου παραπονιόντουσαν και καταλάβαινα ότι έχουν κάτι σοβαρό, τους έστελνα σ' αυτόν. Πάπαλα! Δεν τους ξανάβλεπα ποτέ.

ΚΝΟΚ: Αυτό που μου λέτε με στενοχωρεί περισσότερο από ποτέ. Έχουμε, αγαπητέ κύριε Μουσκέ, δύο από τα ωραιότερα επαγγέλματα στον κόσμο. Δεν είναι ντροπή να τα κάνουμε να χάνουν μέρα με τη μέρα την ευημερία τους και το κύρος όπου τα είχαν οδηγήσει οι προκάτοχοί μας; Η λέξη σαμποτάζ μού' ρχεται στα χείλη.

ΜΟΥΣΚΕ: Ναι φυσικά. Πέρα από τα χρήματα, πραγματικά καταντήσαμε κατώτεροι κι απ το σιδερά και τον μπακάλη. Σας διαβεβαιώνω, γιατρέ, ότι η γυναίκα μου δεν μπορεί να αγοράσει τα καπέλα και τις μεταξωτές κάλτσες που φοράει η σύζυγος του σιδερά.

ΚΝΟΚ: Σωπάστε αγαπητέ μου, με πηλώνετε! Είναι σαν να μου λέτε ότι η σύζυγος ενός ανώτατου δικαστή κατάντησε να βάζει μουγάδα στην φουρνάρισσα της για να αγοράζει ψωμί.

ΜΟΥΣΚΕ: Αχ, να σας άκουγε από μια μεριά η κυρία Μουσκέ, θα τη συγκινούσαν πολύ τα λόγια σας.

ΚΝΟΚ: Δεν επιτρέπεται σε μια επαρχία όπως αυτή εδώ, εσείς κι εγώ να βγάζουμε πενταροδεκάρες.

ΜΟΥΣΚΕ: Σωστά .

ΚΝΟΚ: Ας πούμε, ότι όλοι οι κάτοικοι της περιφέρειας είναι δικαιωματικά πελάτες μας.

ΜΟΥΣΚΕ : Όλοι; Πολλά ζητάτε.

ΚΝΟΚ: Όταν λέω όλοι, εννοώ όλοι!

ΜΟΥΣΚΕ: Η αλήθεια είναι ότι ανά πάσα στιγμή ο καθένας μπορεί να γίνει περιστασιακός πελάτης μας.

ΚΝΟΚ: Περιστασιακός; Ούτε συζήτηση. Τακτικός πελάτης, πιστός πελάτης.

ΜΟΥΣΚΕ: Μα πρέπει πρώτα ν' αρρωστήσει.

ΚΝΟΚ: «Να αρρωστήσει», ξεπερασμένη φράση που δεν συμβαδίζει πλέον με τα σημερινά επιστημονικά δεδομένα. Η υγεία είναι απλώς μια λέξη, που θα μπορούσαμε να σβήσουμε από το λεξιλόγιό μας χωρίς κανένα κόστος. Από την πλευρά μου, ξέρω μόνο ανθρώπους που έχουν προσβληθεί λίγο ή πολύ και από λίγες ή πολλές ασθένειες με αργή ή γρήγορη εξέλιξη. Φυσικά, αν εσείς τους πείτε ότι είναι μια χαρά δεν μπορούν παρά να σας πιστέψουν. Αλλά τους κοροϊδεύετε. Η μόνη δικαιολογία είναι ότι έχετε ήδη τόσους να φροντίσετε, ώστε δεν μπορείτε να αναλάβετε άλλους.

ΜΟΥΣΚΕ: Σε κάθε περίπτωση , είναι μια πολύ ωραία θεωρία.

ΚΝΟΚ: Σύγχρονη θεωρία κατά βάθος, κύριε Μουσκέ, σκεφτείτε το, και πολύ στενά συνδεδεμένη με την θαυμαστή ιδέα του ένοπλου λαού, που είναι η δύναμη των κρατών μας.

ΜΟΥΣΚΕ: Είστε ένας στοχαστής, γιατρέ Κνοκ, και παρόλο που οι υλιστές υποστηρίζουν το αντίθετο, η ιδέα κυβερνά τον κόσμο.

ΚΝΟΚ: *(Σηκώνεται.)* Ακούστε με! *(Και οι δύο όρθιοι. Ο Κνοκ αρπάζει τα χέρια του Μουσκέ.)* Ίσως να είμαι αλαζονικός. Ίσως η ζωή μου επιφυλάσσει μεγάλες απογοητεύσεις. Αλλά αν μέσα σ' ένα χρόνο, σιγά-σιγά, δεν έχετε βγάλει τα είκοσι πέντε χιλιάδες φράγκα καθαρά που σας αξίζουν, αν η κυρία Μουσκέ δεν έχει τα φορέματα, τα καπέλα και τις κάλτσες που της αρμόζουν, ελάτε τότε να μου ζητήσετε το λόγο, και θα σας γυρίσω και τα δυο μάγουλα για να με χαστουκίσετε.

ΜΟΥΣΚΕ: Αγαπητέ μου γιατρέ, θα ήμουν αχάριστος αν δεν σας ευχαριστούσα με όλη μου την ψυχή, και τιποτένιος αν δεν σας βοηθούσα με όλη μου τη δύναμη.

ΚΝΟΚ: Ωραία , ωραία. Βασιστείτε λοιπόν σε μένα όπως κι εγώ θα βασιστώ σ' εσάς.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΝΟΚ, Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΑΥΡΑ

Είναι σαράντα πέντε ετών, με εμφανή τα σημάδια της χωριάτικης τσιγκουνιάς και της δυσκοιλιότητας.

ΚΝΟΚ: Α! Ήρθαν οι ασθενείς *(Προς τα παρασκήνια.)* Μια ντουζίνα κιόλας ; Ειδοποιήστε σας παρακαλώ αυτούς που θα'ρχονται από δω και πέρα ότι μετά τις έντεκα δεν θα δεχθώ κανέναν, τουλάχιστον όχι δωρεάν. Εσείς είστε πρώτη κυρία μου; *(Βάζει μέσα τη μαυροντυμένη κυρία και κλείνει την πόρτα.)* Περάστε. Είστε από' δω από την επαρχία;

Η ΚΥΡΙΑ: Από την κοινότητα.

ΚΝΟΚ: Μέσα απ' το Σαιν- Μωρίς;

Η ΚΥΡΙΑ: μένω στο μεγάλο κτήμα, που είναι στην οδό Λυσέρ.

ΚΝΟΚ: Δικό σας είναι;

Η ΚΥΡΙΑ: Ναι, δικό μου και του αντρός μου.

ΚΝΟΚ: Αν το εκμεταλλεύεστε μόνοι σας θα πρέπει να'χετε πολλή δουλειά.

Η ΚΥΡΙΑ: Που να σας τα λέω, γιατρέ! Δεκαοκτώ αγελάδες, δύο βόδια, δύο ταύροι, μια φοράδα με το πουλάρι της, έξι κατσίκες, καμιά ντουζίνα γουρούνια, χώρια τα πουλερικά.

ΚΝΟΚ: Μα τι στο καλό! Προσωπικό δεν έχετε;

Η ΚΥΡΙΑ: Μα βέβαια! Τρεις υπηρέτες, μια καμαριέρα, και κάποιους εποχιακούς εργάτες.

ΚΝΟΚ: Αχ καημένη μου! Σας μένει καθόλου χρόνος για να κοιτάζετε την υγεία σας;

Η ΚΥΡΙΑ: Ω! καθόλου.

ΚΝΟΚ: Κι όμως πονάτε.

Η ΚΥΡΙΑ: Δεν θα το 'λεγα. Μάλλον απ' την κούραση θα είναι.

ΚΝΟΚ: Ναι, κούραση το λέτε εσείς. *(Την πλησιάζει.)* Για βγάλτε έξω τη γλώσσα σας. Δεν πρέπει να 'χετε πολύ όρεξη.

Η ΚΥΡΙΑ: Όχι δεν έχω.

ΚΝΟΚ: Είσαστε δυσκοίλια;

Η ΚΥΡΙΑ: Ναι αρκετά.

ΚΝΟΚ: *(Την εξετάζει.)* Σκύψτε. Πάρτε μια βαθιά ανάσα. Βήξτε. Δε μου λέτε, έχετε πέσει ποτέ σε μικρή ηλικία από καμιά σκάλα ;

Η ΚΥΡΙΑ : Που να θυμάμαι;

ΚΝΟΚ: *(την ψηλαφεί και την χτυπά πίσω στην πλάτη, την πιέζει ξαφνικά στα νεφρά.)* Πονάτε καμιά φορά εδώ το βράδυ όταν πλαγιάζετε ; Κάτι σαν πιάσιμο;

Η ΚΥΡΙΑ: Ναι κάποιες φορές.

ΚΝΟΚ *(Συνεχίζει να την ακροάζεται.)* Προσπαθήστε να θυμηθείτε. Πρέπει να ήταν μεγάλη η σκάλα.

Η ΚΥΡΙΑ: Μπορεί .

ΚΝΟΚ: *(Με μεγάλη σιγουριά.)* Ήταν μια σκάλα περίπου τρεισήμισι μέτρων, κόντρα σ' ένα τοίχο. Εσείς πέσατε προς τα πίσω. Ευτυχώς ο αριστερός σας πισινός κράτησε όλο το βάρος.

Η ΚΥΡΙΑ: Ναι ε ;

ΚΝΟΚ: Σας έχει δει ο κος Παρπαλαί ;

Η ΚΥΡΙΑ: Όχι ποτέ.

ΚΝΟΚ: Γιατί;

Η ΚΥΡΙΑ: Δεν δεχόταν ποτέ δωρεάν.

Σιωπή

ΚΝΟΚ *(την βάζει να καθίσει)*. Αντιλαμβάνεστε την κατάστασή σας;

Η ΚΥΡΙΑ: Όχι

ΚΝΟΚ, *(κάθεται απέναντί της)*. Τόσο το καλύτερο. Θέλετε να γιατρευτείτε ναι ή όχι;

Η ΚΥΡΙΑ: Και βεβαία θέλω.

ΚΝΟΚ: Θα ήθελα να σας προειδοποιήσω ευθύς αμέσως ότι η θεραπεία θα πάρει πολύ χρόνο και χρήμα .

Η ΚΥΡΙΑ: Αχ! Θεέ μου ! Και γιατί αυτό;

ΚΝΟΚ: Επειδή δεν γίνεται να γιατρευτείτε μέσα σε πέντε λεπτά από μια αρρώστια που την κουβαλάτε εδώ και σαράντα χρόνια.

Η ΚΥΡΙΑ: Σαράντα χρόνια;

ΚΝΟΚ : Ακριβώς. Από τότε που πέσατε από τη σκάλα σας.

Η ΚΥΡΙΑ: Και πόσο θα μου κοστίσει;

ΚΝΟΚ: Πόσο πάνε τα μοσχάρια σήμερα;

Η ΚΥΡΙΑ: Εξαρτάται από τις αγορές και το μέγεθος. Αλλά δε βρίσκεις λιγότερο από τετρακόσια ή πεντακόσια φράγκα.

ΚΝΟΚ: Και τα καλοθρεμμένα γουρούνια;

Η ΚΥΡΙΑ: Είναι κάποια που κάνουν πάνω από χίλια φράγκα.

ΚΝΟΚ : Καλώς! Λοιπόν θα σας κοστίσει περίπου δύο γουρούνια και δύο μοσχάρια.

Η ΚΥΡΙΑ: Πω πω! Κοντά τρεις χιλιάδες φράγκα δηλαδή; Πάει, καταστράφηκα! Χριστός και Παναγία!

ΚΝΟΚ: Αν προτιμάτε να κάνετε τάμα, εγώ δεν σας εμποδίζω καθόλου.

Η ΚΥΡΙΑ: Αχ! Και τα τάματα ακριβά είναι και δεν πιάνουνε πάντα. *(Σιωπή.)* Μα τι είναι πια αυτό το τόσο τρομερό που έχω;

ΚΝΟΚ: *(Με μεγάλη ευγένεια.)* Θα σας το εξηγήσω σε ένα λεπτό στον πίνακα. *(Πηγαίνει στον πίνακα και αρχίζει να σχεδιάζει.)* Αυτός εδώ είναι ο νωτιαίος μυελός

σας, σε κομμάτια, πολύ σχηματικά, ε; Εδώ βλέπετε τη δέσμη του Τυρκ και εδώ τη στήλη του Κλαρκ. Με προσέχετε; Ε λοιπόν, όταν πέσατε από τη σκάλα, ο δικός σας Τυρκ και ο δικός σας Κλαρκ σύρθηκαν στην αντίθετη κατεύθυνση (Σχεδιάζει βέλη.) μερικά δέκατα του χιλιοστού. Θα μου πείτε ότι δε χάθηκε ο κόσμος. Προφανώς. Όμως βρίσκονται σε πολύ άσχημη θέση. Και τότε έχετε εδώ ένα συνεχές τράβηγμα πάνω στους νευρώνες.

(Σκουπίζει τα δάχτυλά του.)

Η ΚΥΡΙΑ: Θεέ μου! Θεέ μου!

ΚΝΟΚ: Σημειωτέον ότι δεν θα πεθάνετε από τη μια μέρα στην άλλη. Μπορείτε να περιμένετε.

Η ΚΥΡΙΑ: Αχ! Τι μεγάλη ατυχία να πέσω από εκείνη τη καταραμένη σκάλα!

ΚΝΟΚ: Αναρωτιέμαι μάλιστα αν θα ήταν καλύτερα να αφήσουμε τα πράγματα ως έχουν. Τα χρήματα βγαίνουν με δυσκολία. Ενώ τα γεράματα κρατάνε αρκετά. Και μήπως τα ευχαριστιόμαστε κιόλας ;

Η ΚΥΡΙΑ: Με δυο λόγια γιατρέ μου, δεν γίνεται να με γιατρέψετε πιο οικονομικά; ...να γίνει όμως σωστή δουλειά, ε;

ΚΝΟΚ: Αυτό που μπορώ να σας προτείνω είναι να αρχίσω να σας παρακολουθώ. Δεν θα σας κοστίζει σχεδόν τίποτα. Μετά από λίγες μέρες θα καταλάβετε και μόνη σας την τροπή που θα πάρει η αρρώστια και τότε αποφασίζετε.

Η ΚΥΡΙΑ: Σύμφωνα.

ΚΝΟΚ: Ωραία. Τώρα θα πάτε στο σπίτι σας. Έχετε έρθει με αμάξι;

Η ΚΥΡΙΑ: Όχι, με τα πόδια .

ΚΝΟΚ: (Καθώς γράφει τη συνταγή, καθισμένος στο τραπέζι.) Πρέπει να βρείτε ένα αυτοκίνητο. Όταν φτάσετε πηγαίνετε κατευθείαν για ύπνο σε δωμάτιο όπου θα είστε όσο μπορείτε μόνη σας. Κλείστε παντζούρια και κουρτίνες για να μην σας ενοχλεί το φως. Οι ομιλίες απαγορεύονται. Καθόλου στερεά τροφή για μια εβδομάδα. Ένα ποτήρι νερό του Βισύ κάθε δύο ώρες και αυστηρά, μισή φρυγανιά, πρωί -βράδυ, βουτηγμένη σ ένα δάχτυλο γάλα. Όμως θα προτιμούσα να αφαιρέσετε και τη φρυγανιά. Μη μου πείτε τώρα ότι σας δίνω ακριβές θεραπείες ! Στο τέλος της εβδομάδα θα δούμε πώς θα νιώθετε. Αν είστε όλο ζωντάνια, αν ανακτήσατε τις δυνάμεις σας και τη διάθεσή σας, πάει να πει ότι η ασθένεια δεν είναι τόσο σοβαρή όσο νόμιζα, και εγώ θα είμαι ο πρώτος που θα σας καθησυχάσει. Αντίθετα αν νιώθετε μια γενική αδυναμία, ένα βάρος στο κεφάλι, ή μια ατονία όταν πάτε να σηκωθείτε, θα ξεκινήσουμε χωρίς δισταγμό την θεραπεία. Σύμφωνα;

Η ΚΥΡΙΑ (αναστενάζοντας). Όπως νομίζετε.

ΚΝΟΚ (ολοκληρώνοντας τη συνταγή). Σας έχω γράψει τις οδηγίες σ' αυτό εδώ το χαρτί για να μη τις ξεχάσετε. Και θα περάσω σύντομα να σας δω. (Της δίνει την

συνταγή και την ξεπροβοδίζει. Προς τα παρασκήνια). Μαριέτ, βοήθησε σε παρακαλώ την κυρία να κατεβεί τις σκάλες και να βρει ένα αυτοκίνητο.

Κατά την αποχώρηση της κυρίας διακρίνονται τα πρόσωπα κάποιων επισκεπτών γεμάτα φόβο και σεβασμό .

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΚΝΟΚ, Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΩΒ

Είναι εξήντα ετών. Όλα της τα ρούχα έχουν την ίδια μωβ απόχρωση. Στηρίζεται μεγαλοπρεπώς σε ένα είδος μπαστουνιού ορειβασίας.

Η ΚΥΡΙΑ: (*Με έμφαση.*) Σίγουρα θα εκπλαγήκατε γιατρέ που με βλέπετε εδώ.

ΚΝΟΚ: Λιγάκι ναι, μαντάμ .

Η ΚΥΡΙΑ: Το γεγονός ότι μια κυρία Πον, το γένος Λαμπουμά, ήρθε για μια δωρεάν επίσκεψη είναι πράγματι πολύ παράξενο.

ΚΝΟΚ: Μεγάλη μου τιμή.

Η ΚΥΡΙΑ: Θα σκέφτεστε ίσως ότι, σε τέτοιο σημείο μας έχει φέρει το σημερινό χάος, ώστε, ενώ κάτι καθάρματα και κάτι γουρουνέμποροι κάνουν μεγάλη ζωή και ανοίγουν σαμπάνιες με θεατρίνες, μια απόγονος Λαμπουμά, που η γενιά της ανέρχεται χωρίς διακοπή ως τον 13^ο αιώνα και που κάποτε η μισή επαρχία ήταν δική της, και που συγγενεύει παρακαλώ, με όλη την αριστοκρατία και την υψηλή κοινωνία του νομού, καταδέχεται να περιμένει στην ουρά με όλο αυτό το φτωχολόι του Σαιν -Μωρίς . Πρέπει να παραδεχτείτε γιατρέ μου ότι υπάρχουν και καλύτερα.

ΚΝΟΚ: (*Την βάζει να καθίσει.*) Δυστυχώς έτσι είναι , κυρία μου.

Η ΚΥΡΙΑ: Θα σας πω ότι το εισόδημά μου δεν είναι το ίδιο όπως άλλοτε, και ότι δεν κράτησα τους έξι υπηρέτες και το στάβλο με τα τέσσερα άλογα που ήταν ο κανόνας στην οικογένεια, μέχρι τον θάνατο του θείου μου. Αναγκάστηκα ακόμα να πουλήσω πέρυσι μια έκταση χιλίων εξακοσίων στρεμμάτων, το Μισούι που κληρονόμησα από τη γιαγιά μου από την πλευρά της μητέρας μου. Το όνομα αυτό έχει ελληνολατινικές ρίζες όπως ισχυρίζεται ο παπάς. Προέρχεται από τη λέξη *μυκόντιουμ* που σημαίνει μίσος για το μανιτάρι. Γι αυτό και δεν βρίσκεις ούτε ένα μέσα σ' αυτά τα χώματα, λες και η γη τα μισεί. Η αλήθεια είναι ότι με τους φόρους και τις αποζημιώσεις, έβγαζα μόνο κάτι ψίχουλα απ' αυτό το κτήμα, αφού από τότε που πέθανε ο άντρας μου, οι αγρότες εκμεταλλεύονταν άνετα την κατάσταση και μου ζητούσαν κάθε τόσο μειώσεις και προθεσμίες. Ε, φτάνει πια! Αρκετά! Δεν νομίζετε, γιατρέ, ότι στο κάτω-κάτω είχα δίκιο που ξεφορτώθηκα αυτό το κτήμα;

ΚΝΟΚ: (*πολύ προσεκτικός πάντα.*) Πολύ καλά κάνατε κυρία μου, ειδικά αν σας αρέσουν τα μανιτάρια, και, από την άλλη, αν έχετε επενδύσει σωστά τα χρήματά σας.

Η ΚΥΡΙΑ : Ωχ, τώρα με πατήσατε εκεί που πονάω ! Αναρωτιέμαι μέρα - νύχτα αν τα τοποθέτησα σωστά, και αμφιβάλλω γιατρέ μου, αμφιβάλλω τρομερά. Συμβουλευτήκα αυτό το κουτορνίθι τον συμβολαιογράφο που κατά βάθος είναι ο καλύτερος απ' όλους. Αλλά νομίζω ότι του κόβει λιγότερο κι από το τραπεζάκι της γυναικούλας του, η οποία, όπως ξέρετε ήταν για κάποιο διάστημα φερέφωνο των πνευμάτων. Για την ακρίβεια, αγόρασα ένα σωρό μετοχές ανθρακωρυχείων. Τι γνώμη έχετε γιατρέ για τα ανθρακωρυχεία ;

ΚΝΟΚ: Γενικά οι μετοχές τους έχουν μεγάλη αξία. Ίσως είναι λίγο κερδοσκοπικές αφού παρουσιάζουν υπερβολική άνοδο και μετά ανεξήγητες πτώσεις.

Η ΚΥΡΙΑ: Αχ, Θεέ μου! Μου σηκώθηκε η τρίχα. Μου φαίνεται ότι τις αγόρασα σε πλήρη άνοδο. Και έδωσα πάνω από πενήντα χιλιάδες φράγκα. Εκτός αυτού, είναι σκέτη τρέλα να τοποθετεί κανείς ένα τέτοιο ποσό στα ανθρακωρυχεία, όταν δεν έχει μεγάλη περιουσία.

ΚΝΟΚ: Μου φαίνεται, πράγματι, ότι μια τέτοια επένδυση δεν πρέπει ποτέ να υπερβαίνει το ένα δέκατο του συνολικού κεφαλαίου.

Η ΚΥΡΙΑ: Α; Όχι παραπάνω από το ένα δέκατο; Τότε δεν είναι καθαρή τρέλα ε;

ΚΝΟΚ: Καθόλου.

Η ΚΥΡΙΑ: Τώρα με καθησυχάσατε, γιατρέ μου. Το είχα τόσο ανάγκη. Δεν φαντάζεστε τι τραβάω για να κουμαντάρω αυτές τις πέντε δεκάρες. Καμιά φορά λέω μέσα μου, μακάρι να'χα κι άλλες έννοιες στο κεφάλι μου για να γλίτωνα απ' αυτή. Η ανθρώπινη φύση γιατρέ είναι αξιολύπητη. Είναι γραφτό μας να μη μπορούμε να ξεφορτωθούμε ένα μπελά παρά μόνο αν βάλουμε στο κεφάλι μας κάποιον άλλον. Αλλά τουλάχιστον η αλλαγή αυτή μας ανακουφίζει λιγάκι. Θα ήθελα να μη σκέφτομαι όλη μέρα τους ενοικιαστές μου, τους εργάτες μου και τις μετοχές μου. Και δεν είμαι εγώ τώρα στην ηλικία μου για αγάπες και λουλούδια – Ααχ – ούτε και μπορώ να κάνω το γύρο του κόσμου. Αλλά μάλλον θα περιμένετε να σας εξηγήσω γιατί μπήκα στην ουρά για αυτή τη δωρεάν επίσκεψη ε ;

ΚΝΟΚ: Όπως και να'χει, θα'χετε σοβαρό λόγο, κυρία μου.

Η ΚΥΡΙΑ: Να, ήθελα να δώσω το παράδειγμα! Πιστεύω γιατρέ μου ότι είχατε μια όμορφη και ευγενική έμπνευση. Αλλά, επειδή τους ξέρω τους συγχωριανούς μου σκέφτηκα: «Αφού δεν είναι συνηθισμένοι δεν πρόκειται να πάνε στο γιατρό, και αυτού του ανθρώπου θα του μείνει η γενναιοδωρία». Είπα λοιπόν: «Αν δουν μια κυρία Πον, το γένος Λαμπουμά, να πηγαίνει χωρίς δισταγμό στις δωρεάν επισκέψεις, δεν θα ντραπούν να δώσουν το παρόν». Διότι ξέρετε, παρατηρούν και σχολιάζουν την παραμικρή μου κίνηση. Είναι πολύ φυσικό.

ΚΝΟΚ: Ο τρόπος που σκέφτεστε είναι λίαν αξιέπαινος κυρία μου. Σας ευχαριστώ πολύ.

Η ΚΥΡΙΑ: *(Σηκώνεται, κάνει ότι φεύγει.)* Χάρηκα πολύ για τη γνωριμία γιατρέ. Όλα τα απογεύματα τα περνώ στο σπίτι. Έρχονται και κάποιοι φίλοι και μαζευόμαστε γύρω από μια παλιά τσαγιέρα Λουί Κενζ που έχω απ' τη γιαγιά μου και

φιλοσοφούμε. Πάντα θα υπάρχει ένα φλιτζάνι και για σας. *(Ο Κνοκ υποκλίνεται. Η κυρία κατευθύνεται προς την πόρτα.)* Ξέρετε με τους ενοικιαστές και τις μετοχές μου πραγματικά έχω χάσει την ηρεμία μου. Δεν μου κολλάει ύπνος τη νύχτα. Είναι τρομερά κουραστικό. Μήπως ξέρετε γιατρέ κανένα κόλπο για να κοιμάμαι;

ΚΝΟΚ: Υποφέρετε πολύ καιρό από αϋπνία;

Η ΚΥΡΙΑ: Ναι πολύ.

ΚΝΟΚ: Το είχατε συζητήσει με το γιατρό Παρπαλαί;

Η ΚΥΡΙΑ : Ναι αρκετές φορές.

ΚΝΟΚ: Και τι σας έλεγε;

Η ΚΥΡΙΑ: Μου έλεγε να διαβάζω κάθε βράδυ τρεις σελίδες από τον Αστικό Κώδικα . Μου έκανε πλάκα. Δεν μ' έπαιρνε ποτέ στα σοβαρά.

ΚΝΟΚ: Ίσως είχε άδικο. Διότι υπάρχουν περιπτώσεις αϋπνίας εξαιρετικά βαρύνουσας σημασίας.

Η ΚΥΡΙΑ: Αλήθεια;

ΚΝΟΚ: Βεβαίως! Η αϋπνία μπορεί να οφείλεται σε μια σημαντική διαταραχή της διεγκεφαλικής κυκλοφορίας και ιδιαίτερα σε μια αλλοίωση των αγγείων γνωστή ως «σωλήνας της πίπας». Μπορεί δηλαδή κυρία μου οι αρτηρίες του εγκεφάλου σας να έχουν πάρει το σχήμα του σωλήνα της πίπας.

Η ΚΥΡΙΑ: Για τ' όνομα του Θεού! Του σωλήνα της πίπας! Μήπως φταίει το κάπνισμα γιατρέ μου; Φουμάρω που και που κανένα τσιγαράκι.

ΚΝΟΚ: Αυτό θα πρέπει να το κοιτάξουμε. Η αϋπνία μπορεί ακόμα να οφείλεται σε μια βαθιά και συνεχή προσβολή της φαιάς ουσίας από τα μη νευρικά κύτταρα.

Η ΚΥΡΙΑ : Πρέπει να είναι τρομερό. Εξηγήστε μου γιατρέ .

ΚΝΟΚ: *(Πολύ ήρεμα.)* Φέρτε στο νου σας ένα καβούρι, ή ένα χταπόδι, ή μια γιγάντια αράχνη να σας ροκανίζει, να σας ρουφά και να σας κομματιάζει σιγά -σιγά τον εγκέφαλο.

Η ΚΥΡΙΑ: Ω! *(Πέφτει σε μια πολυθρόνα.)* Θα λιποθυμήσω απ' το φόβο μου. Σίγουρα αυτό έχω !Ναι το νιώθω! Σας παρακαλώ γιατρέ μου σκοτώστε με τώρα! Μια ένεση! Κάντε μου αμέσως μια ένεση! Ή καλύτερα, μη μ' εγκαταλείπετε. Πεθαίνω από τον τρόμο. *(Σιωπή.)* Είναι εντελώς ανίατη αυτή η αρρώστια; Θα πεθάνω;

ΚΝΟΚ: Όχι.

Η ΚΥΡΙΑ : Υπάρχει ελπίδα θεραπείας;

ΚΝΟΚ: Με τον καιρό, ναι.

Η ΚΥΡΙΑ: Γιατρέ μη με κοροϊδεύετε .Θέλω να ξέρω όλη την αλήθεια.

ΚΝΟΚ: Όλα εξαρτώνται από την κανονικότητα και τη διάρκεια της θεραπείας.

Η ΚΥΡΙΑ: Όμως τι πράγμα πρέπει να θεραπεύσουμε; Αυτόν τον...πιποσωλήνα ή την αράχνη; Γιατί δε μου το βγάξετε απ το μυαλό γιατρέ ότι η περίπτωση μου είναι μάλλον η αράχνη.

ΚΝΟΚ: Μπορούμε να τα θεραπεύσουμε και τα δύο. Δεν θα τολμούσα να δώσω αυτή τη ελπίδα σε έναν απλό ασθενή, που δεν θα είχε ούτε τον χρόνο ούτε τα μέσα να γιατρευτεί, ακολουθώντας τις πιο σύγχρονες μεθόδους. Μ'εσάς όμως είναι αλλιώς.

Η ΚΥΡΙΑ, *(Σηκώνεται.)* Ω! Θα είμαι πολύ υπάκουη ασθενής, γιατρέ· σούζα θα κάθομαι, σαν το σκυλάκι. Θα κάνω ό,τι μου πείτε, ειδικά αν δεν πονάει πάρα πολύ.

ΚΝΟΚ: Δεν θα νιώσετε τον παραμικρό πόνο, κυρία μου, γιατί θα εφαρμόσουμε τη μέθοδο της ακτινοθεραπείας. Η μόνη δυσκολία είναι να έχετε υπομονή να ακολουθήσετε σωστά την αγωγή για δύο ή τρία χρόνια και επίσης να έχετε ανά πάσα στιγμή στη διάθεσή σας έναν γιατρό που θα αναλάβει την παρακολούθηση της πορείας της θεραπείας σας, τον ακριβή υπολογισμό των δόσεων της ακτινοβολίας και τις σχεδόν καθημερινές κατ' οίκον επισκέψεις.

Η ΚΥΡΙΑ: Ω! Εγώ από την πλευρά μου γιατρέ θα έχω όση υπομονή χρειάζεται. Δεν ξέρω εσείς αν θέλετε να με φροντίζετε όσο πρέπει.

ΚΝΟΚ: Θέλω, πώς δε θέλω! Με μεγάλη μου χαρά. Το θέμα είναι να μπορώ. Μένετε πολύ μακριά;

Η ΚΥΡΙΑ: Όχι καλέ, δύο βήματα είμαι. Το σπίτι που είναι απέναντι απ' τον Σταθμό Ζύγισης.

ΚΝΟΚ: Θα προσπαθήσω να πετάγομαι κάθε πρωί μέχρι το σπίτι σας. Εκτός από την Κυριακή που είναι αργία και τη Δευτέρα που έχω ιατρείο.

Η ΚΥΡΙΑ: Μα δεν είναι πολύ γιατρέ δυο ολόκληρες μέρες; Θα μένω δηλαδή χωρίς φροντίδα απ το Σάββατο μέχρι την Τρίτη;

ΚΝΟΚ: Θα σας αφήσω λεπτομερείς οδηγίες. Κι έπειτα, αν μου μένει έστω κι ένα λεπτό, θα περνάω να σας βλέπω την Κυριακή το πρωί ή τη Δευτέρα το απόγευμα.

Η ΚΥΡΙΑ: Α! Ωραία! Ωραία! *(Σηκώνεται.)* Και τι πρέπει να κάνω τώρα;

ΚΝΟΚ: Πηγαίνετε σπίτι σας και μείνετε στο δωμάτιό σας. Θα περάσω αύριο το πρωί και θα σας εξετάσω καλύτερα.

Η ΚΥΡΙΑ: Σήμερα δεν θα πάρω φάρμακα;

ΚΝΟΚ (όρθιος). Ε... πώς, βέβαια ! (γράφει πρόχειρα μια συνταγή.) Πηγαίνετε στον κύριο Μουσκέ και παρακαλέστε τον να εκτελέσει αμέσως αυτή την πρώτη συνταγούλα.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΚΝΟΚ, ΟΙ ΔΥΟ ΝΕΑΡΟΙ

ΚΝΟΚ: (Προς τα παρασκήνια.) Μαριέτ, τι είν' όλος αυτός ο κόσμος; (Κοιτάζει το ρολόι του.) Δεν ανακοινώσατε ότι η δωρεάν επίσκεψη λήγει στις εντεκάμισι;

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΜΑΡΙΕΤ: Τους το είπα αλλά δε φεύγουν.

ΚΝΟΚ: Ποιος έχει σειρά; (Δύο νεαροί έρχονται μπροστά. Κρατιούνται για να μη γελάσουν, σπρώχνουν ο ένας τον άλλον, κλείνουν το μάτι, χαχανίζοντας . Πίσω τους ο κόσμος γελάει με τα κατώματά τους και κάνει αρκετή φασαρία. Ο Κνοκ κάνει πως δεν βλέπει). Ποιος από τους δύο θα περάσει;

Ο ΠΡΩΤΟΣ: (με λοξό βλέμμα, προσπαθώντας να κρύψει το γέλιο και τον ήπιο φόβο του) Χι , χι χι! Και οι δύο! ..χι , χι , χι! (γέλια από τα παρασκήνια)

ΚΝΟΚ: Και θα περάσετε μαζί ;

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Ναι βέβαια, χι, χι, χι, βέβαια

ΚΝΟΚ: Δεν μπορώ να σας δω και τους δύο συγχρόνως. Αποφασίστε. Πρώτα απ'όλα μου φαίνεται ότι δεν σας είδα πριν στην αναμονή. Νομίζω ότι προηγούνται άλλοι πριν από σας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Μας δώσανε τη σειρά τους. Ρωτήστε τους. Χι, χι, χι! (Γέλια και κακαρίσματα.)

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ: (Θαρρετά.) Εμείς οι δυο πάμε πάντα μαζί. Είμαστε σαν ζευγάρι. Χι χι, χι ! (γέλια από τα παρασκήνια).

ΚΝΟΚ: (δαγκώνοντας τα χείλη του, με ψυχρό τόνο) Μπείτε μέσα και οι δύο. (Κλείνει την πόρτα. Στον πρώτο νεαρό.) Γδυθείτε. (Στον δεύτερο δείχνει μια καρέκλα.) Σεις καθίστε εκεί. (Κάνουν νοήματα ο ένας στον άλλον, κακαρίζουν, αλλά ζορίζονται λίγο).

Ο ΠΡΩΤΟΣ: (Έχει μείνει μόνο με το παντελόني και το πουκάμισο.). Να βγάλω όλα μου τα ρούχα;

ΚΝΟΚ: Βγάλτε και το πουκάμισο.

(Ο νεαρός μένει με το φανελάκι.) Φτάνει. (ο Κνοκ πλησιάζει, γυρίζει γύρω από τον άντρα, τον ψηλαφεί τον χτυπά, τον ακροάζεται τον, του τραβάει το δέρμα, του γυρίζει τα βλέφαρα, του σηκώνει τα χείλη. Έπειτα βάζει σιγά-σιγά στο κεφάλι του ένα λαρυγγοσκόπιο με ανακλαστικό καθρέφτη και ρίχνει απότομα το εκτυφλωτικό φώς στο

πρόσωπο του άντρα, βαθιά στον λάρυγγα, και πάνω στα μάτια του. Όταν ο άλλος κάθεται φρόνιμα, του δείχνει την πολυθρόνα.) Ξαπλώστε εκεί πάνω. Εμπρός! Ισιώστε τα γόνατα. (Ψηλαφεί την κοιλιά, ακουμπά εδώ και εκεί το στηθοσκόπιο.) Τεντώστε το χέρι. (Ελέγχει τον παλμό. Του παίρνει την πίεση.) Καλώς, ντυθείτε. Τον έχετε ακόμα τον πατέρα σας;

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Όχι, έχει πεθάνει.

ΚΝΟΚ: Από ξαφνικό θάνατο;

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Μάλιστα.

ΚΝΟΚ: Αυτό είναι. Δεν πρέπει να ήταν μεγάλος σε ηλικία ε;

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Όχι, ήταν σαράντα εννιά χρονών.

ΚΝΟΚ: Α, τόσο μεγάλος! *(Παρατεταμένη σιωπή.)* *(Οι δύο νεαροί δεν έχουν την παραμικρή διάθεση για γέλια. Στη συνέχεια, ο Κνοκ ψαχουλεύει σε μια γωνία του δωματίου πίσω από ένα έπιπλο και βγάζει κάτι μεγάλες αφίσες που δείχνουν τα κύρια όργανα ενός αλκοολικού σε προχωρημένο στάδιο και τα όργανα ενός υγιούς ανθρώπου.)* *(Στον πρώτο νεαρό, ευγενικά.)* Θα σας δείξω σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα κύρια όργανά σας. Ορίστε τα νεφρά ενός υγιούς άνδρα. Ορίστε και τα δικά σας. *(Με παύσεις.)* Ορίστε και το συκώτι σας. Ορίστε και η καρδιά σας. Αλλά η δική σας η καρδιά είναι ήδη πιο χάλια από αυτήν που φαίνεται εδώ.

(Έπειτα ο Κνοκ τοποθετεί τους πίνακες στη θέση τους.)

Ο ΠΡΩΤΟΣ: *(Πολύ δειλά.)* Ίσως πρέπει να κόψω το ποτό ε ;

ΚΝΟΚ: Κάντε ότι ό, τι θέλετε.

(Σιωπή.)

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Φάρμακά θα πάρω ;

ΚΝΟΚ: Δεν αξίζει τον κόπο. *(Στον δεύτερο.)* Η σειρά σας τώρα.

Ο ΠΡΩΤΟΣ: Αν θέλετε κύριε γιατρέ να έρθω να με ξαναδείτε σε μια επίσκεψη με πληρωμή;

ΚΝΟΚ: Δεν έχει νόημα.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ: *(Περίλυπος)* Εγώ, δεν έχω τίποτα κύριε γιατρέ.

ΚΝΟΚ: Πού το ξέρετε;

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ: *(Κάνει πίσω, τρέμοντας)* Είμαι μια χαρά, κύριε γιατρέ μου.

ΚΝΟΚ: Τότε γιατί ήρθατε;

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ: *(Ιδια κίνηση.)* Για παρέα στο φιλαράκι μου.

ΚΝΟΚ: Καλά, ολόκληρος άντρας δεν μπορούσε να'ρθει μόνος του; Εμπρός, γδυθείτε!

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ: *(Κατευθύνεται προς στην πόρτα.)* Όχι, όχι, κύριε γιατρέ, όχι σήμερα. Θα έρθω μian άλλη φορά κύριε γιατρέ.

(Σιωπή. Ο Κνοκ ανοίγει την πόρτα. Ακούγεται η βαβούρα από τον κόσμο που γελά από πριν. Ο Κνοκ ξεπροβοδίζει τους δυο νεαρούς που βγαίνουν με πρόσωπα αγριεμένα και τρομαγμένα, και διασχίζουν το πλήθος που ξαφνικά βουβαίνεται λες και βρίσκειται σε κηδεία.)

ΑΥΛΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Μεταφραστικός σχολιασμός αποσπάσματος

4.1 Ο τίτλος

Ο τίτλος ενός θεατρικού έργου είναι ένα ζήτημα στο οποίο ο μεταφραστής πρέπει να δίνει ιδιαίτερη σημασία διότι είναι αυτός που τραβά την προσοχή και το ενδιαφέρον του κοινού (Pavis, 2006, σσ. 489-490). Βασικά χαρακτηριστικά ενός τίτλου είναι η συνοπτικότητα και η δομή του έτσι ώστε να είναι κατανοητός, να μην αποκαλύπτει τα πάντα στο θεατή, και να εξάπτει την περιέργειά του (αυτόθι.) Η επιλογή της κατά λέξη μετάφρασης του τίτλου προτιμήθηκε λόγω της διατήρησης του ονόματος του ήρωα καθώς και της ειρωνείας που αποπνέει ο υπότιτλος, η οποία γίνεται αντιληπτή από το θεατή κατά τη διάρκεια της παράστασης και αποκορυφώνεται στην τελευταία πράξη του έργου.

4.2 Κύρια ονόματα και τοπωνύμια

Δεδομένου ότι το κείμενό μας προορίζεται για το θέατρο θεωρούμε η μεταγραφή των κυρίων ονομάτων και των τοπωνυμίων είναι πιο λειτουργική όσον αφορά την εκφορά τους από τους ηθοποιούς. Ακολουθήσαμε τη μέθοδο της αρχής της αντιστρεψιμότητας²⁹ (Μπαμπινιώτης, *Το Βήμα*, 2008), ώστε να υπάρχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσέγγιση στη γραφή της γλώσσας στόχου. Ήτοι:

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Parpalaid	Παρπαλαί
Mousquet	Μουσκέ
Bernard	Μπερνάρ

²⁹ «Η κύρια αρχή που διέπει την ορθογραφία των κυρίων ονομάτων, δηλ. την απόδοσή τους στη γραφή μιας άλλης γλώσσας, είναι η αρχή της αντιστρεψιμότητας - και όχι η αρχή της απλογράφησης. Η ίδια δηλ. η γραφή ενός ονόματος ξένου προσώπου ή τόπου πρέπει να είναι τέτοια που να μπορεί να μας οδηγήσει «αναστρεφόμενη» από την ελληνική απόδοση στην πραγματική μορφή του ξένου ονόματος όσο πιο κοντά γίνεται. Γράφοντας λ.χ. Ντε Γκωλλ, Σέλλεϋ, Σωσσύρ, Ωστεν, Ρουσσώ, κ.τ.ό. οδηγείσαι ευκολότερα πολύ κοντά στις αρχικές μορφές των ονομάτων De Gaulle, Shelley, Saussure, Austin, Rousseau, απ' ό,τι αν απλογραφήσεις τα ονόματα ως Ντε Γκολ, Σέλεϊ, Σοσίρ, Οστεν, Ρουσώ». [...] «υποστηρίζουμε την άποψη ότι η ορθογραφία των ξένων κυριωνυμίων (ανθρωπωνυμίων και τοπωνυμίων) πρέπει να οδηγεί, κατά το δυνατόν, στην ορθογραφική παράσταση (όπου είναι δυνατόν και στην προφορά, εφόσον δεν διαφέρει) της ξένης ονομασίας».

Ravachol	Ραβασόλ
Pons	Πον
Lemproumas	Λαμπουμά
Türck	Τυρκ
Clarke	Κλαρκ
Lyon	Λυών
Saint- Maurice	Σαιν – Μωρίς
Michouille	Μισούι
Luchère	Λυσέρ
Vichy	Βισύ
Louis XV	Λουί Κενζ

Ιδιαίτερα μας προβλημάτισε το κύριο όνομα *Κνοκ* αγγλικής προέλευσης. Έγινε η μεταγραφή του ως «Κνοκ» λαμβάνοντας ως δεδομένο τη γαλλική προφορά και την καθιέρωσή του ως Κνοκ σε άρθρα (Γοργίας, 1927, σ.773) και κριτικές (Θρύλος, 1944) του ελληνικού τύπου, προγράμματα παραστάσεων του 20ου αιώνα³⁰ και πανεπιστημιακά συγγράμματα (Γεωργοπούλου, 2009, σ. 30). Σύμφωνα με τη Γαλλική Ακαδημία (Académie française, 2015) δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες προφοράς των ξένων κυρίων ονομάτων³¹. Η ίδια τακτική ακολουθήθηκε για το κύριο όνομα Clarke αγγλικής προέλευσης³². Επίσης το όνομα Türck αυστριακής προέλευσης³³ μεταγράφηκε δεδομένου το φωνήεν «ü» προφέρεται όπως το «u» της γαλλικής³⁴. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και για τα τοπωνύμια με εξαίρεση το τοπωνύμιο «Lyon» η γραφή του οποίου έχει καθιερωθεί ως άνω σύμφωνα με την έρευνά μας³⁵. Ο όρος «Louis XV», ο οποίος αφορά αφηρημένη έννοια και όχι πρόσωπο, μεταγράφηκε όπως έχει καθιερωθεί στην ελληνική γλώσσα³⁶. Μια μικρή

³⁰ Βλ. Παράρτημα

³¹ « [...] Il n'y a pas de règles de prononciation des noms propres en français, à moins qu'ils n'aient été francisés (ce qui est surtout le cas à date ancienne). Aujourd'hui donc c'est plutôt l'usage qui décide en la matière ; il peut, du reste, être sujet à des modes. Ainsi en France, on a pu dire, auparavant, [boston], mais on prononce aujourd'hui [bostone]». <https://www.academie-francaise.fr/henri-m-france>

³² Jacob Augustus Lockhart Clarke, (1817-1880): Άγγλος νευρολόγος, νευροπαθολόγος, ειδικός στη νευροανατομία.

³³ Ludwig Türck (1810-1868) Αυστριακός νευρολόγος καθηγητής του Παν/μίου της Βιέννης.

³⁴ <https://el.glosbe.com/de/el/%C3%BC>

³⁵ Αναζήτηση στο λήμμα «Λυών» της μηχανής Sketch Engine https://app.sketchengine.eu/#wordsketch?corpname=preloaded%2Feltenten14_tt2&tab=basic&lemma=%CE%9B%CF%85%CF%8E%CE%BD&showresults=1

³⁶ Ρυθμός Λουί Κενζ

<https://www.houseofclassic.com/blog/%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%90-%CE%BA%CE%B5%CE%BD%CE%B6-louis-quinze/>

απλοποίηση έγινε στο κύριο όνομα «Michouille» λόγω της ιδιαίζουσας προφοράς του, για την ομαλή εκφοράς του από τους έλληνες ηθοποιούς.

4.3 Λεξιλογικά- ερμηνευτικά σχόλια

Οι ελευθερίες που πήραμε και οι μικρού βαθμού παρεμβάσεις στο πρωτότυπο κείμενο οι οποίες κατά τη γνώμη μας δεν παρεκκλίνουν από το ύφος του ξένου κειμένου, αποσκοπούν στην φυσικότητα της γλώσσας-στόχου ώστε ο θεατής να ακούει σωστά ελληνικά και να μην αντιλαμβάνεται τη μετάφραση. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα παρακάτω παραδείγματα:

► **à la cantonade**: από τα παρασκήνια.

Για τη μετάφραση αυτής της σκηνικής οδηγίας λάβαμε υπόψη την ερμηνεία : *À la cantonade*: *Loc THÉÂTRE*. [En parlant d'un acteur qui parle] Dans la (les) coulisse(s)³⁷.

► *Petit capot en forme de chaufferette*: μικρό καπό σε σχήμα θερμάστρας.

Για την απόδοση του όρου *chaufferette* πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή έρευνα σε αυτοκίνητα³⁸ και θερμάστρες του 20ου αιώνα³⁹.

► **diligence**⁴⁰: προτιμήθηκε η μετάφραση ως «συγκοινωνία». (μετατροπία: το αφηρημένο αντί για το συγκεκριμένο).

► **bahut breton**: αμάξι τύπου Βρετάνης. Μετά από διαδικτυακή έρευνα⁴¹ για τον όρο *bahut* ο οποίος μας προβλημάτισε ιδιαίτερα, πιστεύουμε ότι η αυτή απόδοση αντιπροσωπεύει το πρωτότυπο.

³⁷ <https://cnrtl.fr/definition/cantonade>

³⁸ <https://all-andorra.com/fr/voiture-renault-phaeton-type-t-de-1904/>
[https://fr.wikipedia.org/wiki/Adler_\(automobile\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Adler_(automobile))

³⁹ *chaufferette*: ustensile, appareil de différentes formes destiné à chauffer une partie du corps ou un objet à l'aide de substances chaudes (braise, cendre, eau chaude), ou selon des procédés plus modernes (électricité notamment). <https://cnrtl.fr/definition/chaufferette>
θερμάστρα: συσκευή που λειτουργεί με στερεά ή υγρά καύσιμα ή με ηλεκτρισμό και που χρησιμοποιείται για τη θέρμανση εσωτερικών χώρων· σόμπα.
https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides
https://www.ebay.fr/b/Chaufferette-ancienne-fonte/78267/bn_7005562955

⁴⁰ *Voiture fermée tirée par des chevaux qui servait à transporter des voyageurs.*
<https://dictionnaire.lerobert.com/definition/diligence>

⁴¹ *Bahut*: Taxi, automobile, camion <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/bahut/7498>
Breton : de Bretagne. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/breton/11097>

► **In-octavo:** σε δύο δεκαεξασέλιδα

Προτιμήσαμε να αποδοθεί ο όρος με επεξήγηση για να γίνει όσο πιο δυνατόν κατανοητός από το θεατρικό κοινό.

LE DOCTEUR : Jean **ne sera pas gêné** du tout.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: **Δεν θα ενοχλούν** καθόλου τον Ζαν.

Μετατροπία (Ενεργητική φωνή αντί της παθητικής).

LE DOCTEUR: [...] Les aciers, les aciers, je vous le demande, montrez-nous vos aciers⁴².

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Γιατί όπως λένε, «δείξε μου τ' αμάξι σου να σου πω ποιος είσαι».

Η φράση αυτή μας δυσκόλεψε ιδιαίτερα. Η μετωνυμία λες «les aciers» αφορά το αυτοκίνητο (το μέρος αντί του όλου). Μετά από πολλή σκέψη καταλήξαμε σε μια αρκετά ελεύθερη απόδοση, χρησιμοποιώντας μια παραλλαγή της ελληνικής παροιμίας «δείξε μου το φίλο σου να σου πω ποιος είσαι» θεωρώντας ότι αυτό ακριβώς υπονοεί ο ομιλητής.

LE DOCTEUR: [...] Les malades ne vous jouent pas le tour d'aller **consulter** au chef-lieu.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: [...] οι ασθενείς δεν θα σας κάνουν ζαβολιές, και να τρέχουν να **κοιτάζονται** στην πόλη.

Προτιμήθηκε η απόδοση «κοιτάζονται», έκφραση που χρησιμοποιείται ευρέως στην ελληνική γλώσσα⁴³.

⁴² Le choix d'une voiture reflète toujours le statut social de son conducteur... même si beaucoup de choses ont changé depuis une dizaine d'années. La voiture est-elle toujours à l'image de son conducteur ? Bien sûr, en fonction de sa personnalité subjective et de ses attentes. Ce qui a fort évolué ces dix dernières années. Dis-moi quelle est ta voiture je te dirai qui tu es <https://entrevueautomobile.wordpress.com/2017/04/28/dis-moi-ce-que-tu-conduis-je-te-dirai-qui-tu-es> Montre-moi ta voiture, je te dirai qui tu es https://www.lesoir.be/art/montre-moi-ta-voiture-je-te-dirai-qui-tu-es_t-20130112-028GWP.html

⁴³ Κοιτάζω: || (για ιατρική εξέταση): Πρέπει να κοιτάξεις την πίεσή σου / τα μάτια σου. Πήγαινε να κοιταχτείς!
https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greektools/lexical/triantafyllides/search.html?

LE DOCTEUR: [...] **Avez-vous pensé** à essayer un peu les bougies?

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: [...] **Δε σου'κοψε** να καθαρίσεις λιγάκι το μπουζί;

Η ως άνω επιλογή καθορίστηκε από τη σχέση αφεντικού-υπαλλήλου (απόδοση σε β' ενικό πρόσωπο ⁴⁴) κάνοντας το ύφος πιο οικείο και το λόγο πιο ζωντανό.

KNOCK: S'il faut que j'attende la prochaine épidémie, mondiale!...

KNOCK: Αν είναι να περιμένω την επόμενη πανδημία!... **Σώθηκα!**

LE TAMBOUR: [...] Si vous les recevez gratis...

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: [...] Αν εσείς όμως τους δέχεστε τζάμπα **κακό του κεφαλιού σας.**

Οι προσθήκες έγινε κατόπιν δικής μας πρωτοβουλίας. Η χρήση των αποσιωπητικών εδώ σημαίνει ότι η πρόταση περιέχει κάποιο υπονοούμενο το οποίο πρέπει να συμπεράνει ο θεατής. Εμφανίζοντας το κατάλληλο κατά την κρίση μας υπονοούμενο πιστεύουμε ότι το μετάφρασμα γίνεται πιο ζωντανό, πλησιάζοντας τον ελληνικό τρόπο έκφρασης.

KNOCK: Mais... quel est le sens de cette expression. Est-ce un équivalent **des calendes grecques** ou de la Saint-Glinglin ?

KNOCK: Μα τι πάει να πει αυτό ; Είναι σαν να λέμε «**στις ελληνικές καλένδες**» ή «του Αγίου Ποτέ» ;

Η φράση «στις ελληνικές καλένδες» ⁴⁵ μεταφράστηκε κατά λέξη αφού θεωρούμε ότι είναι γνωστή στο ελληνικό κοινό. Έγινε διαδικτυακή έρευνα για τη συχνότητα της έκφρασης ⁴⁶.

⁴⁴ Βλ. ενότητα 4.6, σ. 77

⁴⁵ Calendes grecques: Quelque chose qui n'existe pas, qui n'arrivera jamais. sine die ; à une date hypothétique ; dans très longtemps voire jamais ; la semaine aux quatre jeudis ; semaine des quatre jeudis ; à Pâques ou à la Trinité ; quand les poules auront des dents <https://www.expressio.fr/expressions/remettre-aux-calendes-grecques>
καλένδες: η πρώτη μέρα του μήνα, στο ρωμαϊκό ημερολόγιο. ΦΡ (παραπέμπω κτ.) στις (ελληνικές) ~, ειρωνικά, για κτ. που δεν πρόκειται να γίνει ποτέ, αφού στο αρχαίο ελληνικό ημερολόγιο δεν υπήρχαν καλένδες. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllide

⁴⁶ <https://auth.sketchengine.eu/>

Σχετικές δημοσιεύσεις στον ηλεκτρονικό τύπο: <https://www.eumedline.eu/post/STIS-ELLHNIKES-KALENDES-PARAPEMPETAI-TO-AITHMA-GIA-ANADEIKSH-TOY-POIOTIKOY-ELAIOLADOY>

LE DOCTEUR: [...] Mais les moissons n'y lèvent pas toutes seules.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: [...]Ο καλός ο γεωργός, όπως λένε, κάνει το καλό χωράφι.

Με δική μας πρωτοβουλία έγινε η ως άνω ελεύθερη απόδοση με μια ελληνική παροιμία και μια παρενθετική πρόταση, για να γίνει ο λόγος παραστατικός.

4.4 Οι ιδιωτισμοί

Η απόδοση των ιδιωτισμών ενός ξενόγλωσσου κειμένου απασχολεί έντονα τον μεταφραστή αποτελώντας συγχρόνως μια πρόκληση γι αυτόν αφού βρίσκεται αντιμέτωπος με εκφράσεις που η σημασία τους δεν εξάγεται κανονικά. Συνεπώς ο μεταφραστής πρέπει να λαμβάνει πάντοτε υποψη του τον σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται οι ιδιωτισμοί το είδος της επικοινωνιακής πράξης και να μεριμνά για την επιτυχή τους μεταφορά στη γλώσσα στόχο (Μπατσαλιά Φ., Μάζη Σ., 2010, σσ. 296-297). Την ίδια άποψη έχει και η Mona Baker υποστηρίζοντας ότι κατά τη μετάφραση τέτοιων εκφράσεων ακόμα κι αν υπάρχει αντίστοιχη ιδιοματική έκφραση στη γλώσσα στόχο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως το συγκεκριμένο, οι συνθήκες επικοινωνίας, το ύφος και το επίπεδο της γλώσσας του κειμένου πηγή καθώς και τα πολιτισμικά στοιχεία του (Baker, 1992, σσ. 71-72).

Στο παρόν απόσπασμα που επιλέξαμε να μεταφράσουμε παρατηρείται μια πληθώρα ιδιωτισμών οι οποίοι δίνουν παραστατικότητα στο λόγο αποκαλύπτοντας συγχρόνως το χαρακτήρα και τα συναισθήματα των ηρώων. Η μεταβίβαση του μηνύματος των ιδιωτισμών του γαλλικού κειμένου στην ελληνική γλώσσα ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα για εμάς καθότι η αναζήτηση αντίστοιχων εκφράσεων της γλώσσας στόχου αποτελεί μια αρκετά πολύπλοκη διαδικασία. Θεωρούμε ότι η κατά λέξη απόδοσή των ιδιωτισμών στη γλώσσα-στόχο δεν ευνοεί το μετάφρασμα καθότι χάνεται η συνδήλωση που αυτοί μεταφέρουν. Μετά από επισήμανση και μελέτη των παρακάτω ιδιωτισμών του κειμένου έγινε η μεταφορά τους στην ελληνική γλώσσα, με τη βοήθεια της τεχνολογίας⁴⁷, μονόγλωσσων και δίγλωσσων λεξικών αλλά και σε συνεργασία με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας-πηγής⁴⁸ (Bassnett, 1985, σ. 91) .

<https://www.limenikanea.gr/gr/ellada/stis-ellinikes-kalendes-i-panepistimiaki-astunomia-26422>

⁴⁷ Sketch engine: <https://app.sketchengine.eu/>

⁴⁸ Co- operative translation: it involves the collaboration of at least two people on the making of the TL text- either an SL and a TL native speaker [...]

4.4.1 Ισοδυναμία

Στην περίπτωση των ιδιωτισμών παρατηρείται τις περισσότερες φορές μια σχέση έμμεσης ισοδυναμίας μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος που προκύπτει από τη διαφορά των δύο γλωσσών σε λεξιλογικό, συντακτικό και γραμματικό επίπεδο, γεγονός που αποδεικνύει τη μοναδικότητά τους (Νενοπούλου -Δρόσου, 2001, σσ. 50-52). Θα συμφωνήσουμε με τη σχετικότητα της ισοδυναμίας που αναφέρει η Τώνια Νενοπούλου καθώς και με την γενική άποψη ότι «η μετάφραση δεν είναι ταυτόσημη με το πρωτότυπο και δεν είναι το πρωτότυπο» (αυτόθι, σ. 38-39). Εστιάζοντας πάντα στο θεατή, έγινε προσπάθεια ώστε οι ιδιωτισμοί του πρωτοτύπου να αποδοθούν με τις αντίστοιχες ελληνικές εκφράσεις, οικείες στο ελληνικό κοινό⁴⁹ (Delisle, 1984, σσ. 213-214) φροντίζοντας να διατηρηθεί το ύφος του συγγραφέα και η συγκινησιακή λειτουργία της γλώσσας του.

1. jouer (un) tour à qqn

LE DOCTEUR. : [...] Notez que cette distance du chemin de fer est excellente pour la fidélité de la clientèle. Les malades **ne vous jouent pas le tour**⁵⁰ d'aller consulter au chef-lieu.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ: [...] Σημειώστε ότι αυτή η απόσταση από το σιδηρόδρομο είναι ότι πρέπει για μια σίγουρη πελατεία. Έτσι οι ασθενείς **δεν θα σας κάνουν ζαβολιές**⁵¹ και να τρέχουν να κοιτάζονται στην πόλη. (I, I)

Αναζητώντας αντίστοιχες εκφράσεις στην ελληνική γλώσσα, καταλήξαμε στην ως άνω απόδοση, αφού προηγήθηκε η ερμηνεία του γαλλικού ιδιωτισμού με τη βοήθεια μονόγλωσσων γαλλικών λεξικών και λαμβάνοντας υπόψη τα συμφραζόμενα. Κατόπιν έγινε αναζήτηση της επιλογής μας σε ελληνικά λεξικά και ερευνήθηκε η

⁴⁹ «On cherchera donc à introduire dans chacune des unités textuelles des idiotismes, formules imagées ou locutions diverses familières aux locuteurs fr.»

⁵⁰ jouer (un) tour à qqn: agir à son détriment, abuser par une tromperie, trahir

<https://dictionnaire.lerobert.com/definition/tour>

⁵¹ ζαβολιά: α. η δόλια παράβαση κανόνων παιχνιδιού ~Δεν παίζω, γιατί κάνεις ζαβολιές. β. (στις καθημερινές συναλλαγές ή σχέσεις) παράβαση ή διαστρέβλωση συμφωνιών, προσπάθεια εξαπάτησης, συνήθ. για ασήμαντο όφελος ή για αστείο. Λεξ. Τριανταφυλλίδη

συχνότητα χρήσης της έκφρασης μέσω των μηχανών *Google* και *Sketch Engine*⁵². Ο γαλλικός ιδιοτισμός αποδίδεται με έκφραση διαφορετικής δομής, χρησιμοποιώντας διαφορετικό λεξιλόγιο, προσέχοντας να μην αλλοιωθεί το νόημα και το ύφος του πρωτοτύπου.

2. **taquiner la muse, du diable si**

LE DOCTEUR : Jadis, mon cher confrère, il m'arrivait de **taquiner la muse**⁵³. J' avais composé un sonnet [...] **Du diable si**⁵⁴ je me le rappelle encore.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΛΑΙ : Κάποτε, αγαπητέ μου συνάδελφε είχα αρχίσει να **θεραπεύω τις Μούσες**⁵⁵. Είχα σκαρώσει ένα σονέτο δεκατεσσάρων στίχων [...] **Ανάθεμα κι αν** το θυμάμαι ακόμα.

Στην πρώτη περίπτωση ο γαλλικός ιδιοτισμός αποδόθηκε με τον αντίστοιχο ελληνικό. Στην δεύτερη περίπτωση η έκφραση που επιλέξαμε παρουσιάζει διαφορετική δομή και λεξιλόγιο, αποδίδεται όμως το νόημα και το ύφος του πρωτοτύπου .

3. **le vin de la comète**

KNOCK: Mais ça, dites donc, **c'est comme le vin de la comète**⁵⁶. S'il faut que j'attende la prochaine épidémie mondiale !...

KNOCK: Μα, τι μου λέτε τώρα ! **Ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι**⁵⁷. Αν είναι να περιμένω την επόμενη πανδημία... (I, I)

⁵² <https://www.sketchengine.eu/> Λήμμα : *ζαβολιά*

⁵³ Taquiner la Muse : s'essayer à la poésie. <https://www.cnrtl.fr/definition/muse>

⁵⁴ Du diable si : se dit lorsqu'on doute que quelque chose se réalise.

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/diable/25113>

⁵⁵ Μούσα: θεραπεύω τις Μούσες, ασχολούμαι με τις καλές τέχνες https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B1&dq=

⁵⁶ Vin de la comète : Expression faisant référence au millésime 1811 qui fut l'année du passage de la comète de Halley et un excellent millésime. <https://www.abcdvin.com/index.php/term/1.3505.xhtml>
Vin de la comète: vin recueilli dans l'année 1811, célèbre par l'apparition d'une très belle comète, par la chaleur de l'été et de l'automne, et par l'excellence de ses vins.
<https://www.littre.org/definition/com%C3%A8te> .

⁵⁷ Ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι : (ειρωνικό) για κάτι που αναβάλλεται σε ένα τόσο μακρινό μέλλον, ώστε θεωρούμε ότι θα αργήσει ιδιαίτερα ή ότι δεν θα συμβεί ποτέ. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%84%CF%81%CE%B9%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%B9&dq=

Ο γιατρός με τη φράση αυτή υπονοεί ότι για να έχει πελατεία πρέπει να εμφανιστεί ένας κομήτης.

Η γαλλική έκφραση αντικαταστάθηκε από μια ελληνική λαϊκή παροιμία εξετάζοντας τα συμφραζόμενα και το ύφος του ομιλούντος. Το επίπεδο της γλώσσας-στόχου διαφέρει από το πρωτότυπο κάνοντας το ύφος λίγο πιο οικείο, όμως θεωρούμε ότι η επιλογή της παροιμίας προσδίδει στη γλώσσα-στόχο τη φυσικότητα και τη ζωντάνια που της αναλογεί.

4. **Saint-Glinglin**

KNOCK: Mais... quel est le sens de cette expression? Est-ce un équivalent des calendes grecques, ou **de la Saint-Glinglin**⁵⁸ ?

KNOCK : Μα τι πάει να πει αυτό ; Είναι όπως λέμε «στις ελληνικές καλένδες» ή **του Αγίου Ποτέ**⁵⁹ ;

Η απόδοση του ιδιωτισμού έγινε με την αντίστοιχη παροιμιακή έκφραση της ελληνικής γλώσσας την οποία θεωρήσαμε την πιο κατάλληλη, αφού χρησιμοποιείται από το ελληνικό κοινό, και μεταφέρει την ειρωνεία και το ύφος του πρωτοτύπου.

(I, I)

5. **se faire des illusions**

MADAME PARPALAID : [...] Le docteur est comme tous les débutants. **Il se fait des illusions**⁶⁰ comme tous les débutants.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ : [...] **Κάνει όνειρα θερινής νυκτός**⁶¹ όπως όλοι οι πρωτάρηδες.
(I, I)

Στην προκειμένη περίπτωση επιλέξαμε την ως άνω ελεύθερη απόδοση με μια έκφραση που χρησιμοποιείται ευρέως στη γλώσσα-στόχο. Ο ιδιωτισμός της γλώσσας-στόχου που επιλέξαμε διαφέρει από τον γαλλικό ως προς τη δομή και το λεξιλόγιο.

6. **en avoir de bonnes**

⁵⁸à la Saint-Glinglin : à une date hypothétique ; dans très longtemps voire jamais; aux calendes grecques; à Pâques ou à la Trinité; quand les poules auront des dents; à jamais <https://www.expressio.fr/expressions/a-la-saint-glinglin>
à la saint-glinglin :locution adverbiale,familier : À une date indéterminée ; à un moment qui n'arrivera jamais <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/saint-glinglin/70567>

⁵⁹Του Αγίου ποτέ : <https://www.gnomikologikon.gr/fraseis.php>

⁶⁰ se faire des illusions ;; se monter la tête ; se leurrer ; se faire des idées fausses

<https://www.expressio.fr/expressions/se-faire-des-illusions>

⁶¹ όνειρο θερινής νυκτός: απραγματοποίητη επιθυμία ή επιδίωξη. Λεξ. Τριανταφυλλίδη

KNOCK: Indépendant ? **Vous en avez de bonnes!**⁶²

KNOK: Ελεύθερο; **Θα αστειεύεστε βέβαια!**

(I, I)

Και εδώ έχουμε διαφορά ως προς τη μορφή και το λεξιλόγιο. Επιλέξαμε εδώ την απόδοση με δυνητική έκφραση (θα + οριστική) και την προσθήκη του συγκεκριμένου επιρρήματος για να γίνει ο λόγος παραστατικός μεταφέροντας το ύφος του πρωτοτύπου.

7. **faire les choses largement**

KNOCK: Comme **j'aime à faire les choses largement**⁶³, je vous en donne trente.

KNOK: Επειδή **δεν μου αρέσουν οι τσιγκουνιές**, άντε, εγώ σας δίνω τριάντα.

(I, I)

8. **prendre ses jambes à son cou**

KNOCK: [...] Si je ne le pensais pas, madame, **je prendrais mes jambes à mon cou**⁶⁴, et vous ne me rattraperez jamais.

KNOK: Αν δεν σκόπευα να το κάνω μαντάμ, **θα'βαζα φτερά στα πόδια μου**⁶⁵ και μετά άντε πιάστε με .

(I, I)

9. **ne plus savoir où donner de la tête**

LE TAMBOUR : [...] La moitié du canton est là. Mon annonce va tomber dans tout ce monde. **Vous ne saurez plus où donner de la tête**⁶⁶.

⁶² Vous en avez de bonnes : vous plaisantez, vous exagérez.

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/bon/10103>

en avoir de bonnes: αστειεύομαι, λήμμα : *bonne*. Γαλλοελληνικό λεξικό Πατάκης λήμμα : *bonne*.

⁶³ Faire bien (largement) les choses : ne pas lésiner sur la dépense. <https://cnrtl.fr/definition/chose>

⁶⁴ prendre ses jambes à son cou : courir très vite ; s'enfuir ; partir ; s'enfuir précipitamment

<https://www.expressio.fr/expressions/prendre-ses-jambes-a-son-cou>

⁶⁵ βάζω φτερά (στα πόδια μου): κινούμαι ταχύτατα, σαν να πετώ. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%86%CF%84%CE%B5%CF%81%CF%8C

⁶⁶ ne plus savoir où donner de la tête : *Locution verbale* être débordé, avoir trop de travail.

https://fr.wiktionary.org/wiki/ne_plus_savoir_ou_donner_de_la_t%C3%AAt%C3%A9

avoir trop de choses à faire, ne plus savoir sur quoi accorder son attention

<https://www.francaisauthentique.com/ne-plus-savoir-ou-donner-de-la-tete/>

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: [...] Η μισή επαρχία θα είναι εδώ, οπότε όλοι θα ακούσουν την ανακοίνωση. **Θα χάσετε το μπούσουλα**.

(II, I)

10. **mettre le doigt dessus**

LE TAMBOUR: Ah ! **vous avez mis le doigt dessus**⁶⁷. On ne se soigne pas assez.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Α! **Μέσα πέσατε**⁶⁸! Ο κόσμος εδώ δεν προσέχει αρκετά την υγεία του.

(II, I)

Στις ως άνω εκφράσεις διατηρείται το νόημα και το ύφος του πρωτοτύπου με τη χρήση αντιστοίχων εκφράσεων διαφορετικής δομής και λεξιλογίου. Η ισοδυναμία είναι μηδενική ως προς τη δομή, το λεξιλόγιο, και την εικόνα. Στις περιπτώσεις 9 και 10 η απόδοση έγινε με βάσει το ομιλούν πρόσωπο, τον ντελάλη, ο οποίος παρουσιάζεται από τον συγγραφέα ως ένα άτομο χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Οι επιλογές αυτές θεωρούμε ότι ανταποκρίνονται στο ύφος του πρωτοτύπου.

11. **faire table rase**

KNOCK : Remarquez que je ne suis pas homme à imposer mes idées, ni à **faire table rase**⁶⁹ de ce qu'on a édifié avant moi.

ΚΝΟΚ: Σημειώστε ότι δεν είμαι από τους ανθρώπους που επιβάλλουν τις δικές τους ιδέες ούτε θέλω **να γκρεμίσω** ότι έχτισαν οι άλλοι πριν από μένα.

(II, II)

12. **Tenir à cœur**

KNOCK: C'est une chose qui me **tient au cœur**⁷⁰.

ΚΝΟΚ: Ξέρετε **δίνω μεγάλη σημασία** σ αυτό.

(II, III)

χάνω τον μπούσουλα: βρίσκομαι σε πλήρη σύγχυση. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B1%CF%82&dq=

⁶⁷ mettre le doigt dessus : trouver le point faible, deviner qqch, le découvrir, trouver de quoi il est question <https://www.languefrancaise.net/Bob/38086>

Tu l' a mis le doigt dessus : το βρήκες, Γαλλοελληνικό Λεξικό Πατάκης λήμμα : *doigt*

⁶⁸ Έπεσα μέσα : πέτυχα απόλυτα σε κάποια πρόβλεψή μου Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας http://georgakas.lit.auth.gr/dictionnaires/index.php/anazitisi/gkatou?chronoform=search_katos&event=submit λήμμα : *μέσα*

⁶⁹ Faire table rase de : écarter, rejeter (tout ce qui était précédemment admis). <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/ras>,

Διαγράφο τα πάντα, Γαλλοελληνικό Λεξικό Πατάκη, λήμμα : *table*

⁷⁰ Tenir à cœur : avoir beaucoup d'importance <https://www.linternaute.fr/expression/langue-francaise/474/tenir-a-coeur/>

13. Avoir toutes les peines du monde

MOUSQUET: [...] **J'ai toutes les peines du monde**⁷¹ à dépasser les dix mille.

ΜΟΥΣΚΕ: [...] **Μόλις και μετά βίας**⁷² καταφέρνω να ξεπεράσω τις δέκα χιλιάδες.

(II, III)

14. tout compte fait

LA DAME: [...] Ne croyez-vous pas, docteur, que, **tout compte fait**⁷³, j'ai eu raison de me débarrasser de ce domaine ?

Η ΚΥΡΙΑ: [...] Δεν νομίζετε, γιατρέ, ότι στο **κάτω-κάτω**⁷⁴ είχα δίκιο που ξεφορτώθηκα αυτό το κτήμα;

(II, V)

15. Toucher (à) une plaie

LA DAME : Aie ! **Vous avez touché le vif de la plaie**⁷⁵!

Η ΚΥΡΙΑ: Ααχ, τώρα **με πατήσατε εκεί που πονάω** !

(II, V)

16. la chair de poule

LA DAME: Ah ! mon Dieu! **Vous me donnez la chair de poule**⁷⁶.

⁷¹ Avoir (de la) peine à : parvenir difficilement à

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/peine/59016>

avoir toutes les peines du monde : rencontrer de grandes difficultés, ne pas pouvoir.

https://fr.wiktionary.org/wiki/avoir_toutes_les_peines_du_monde

⁷² (μόλις και) μετά βίας : δύσκολα, με δυσκολία [https://www.greek-](https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?q=%CE%B2%CE%AF)

[language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?q=%CE%B2%CE%AF%CE%B1&dq=](https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?q=%CE%B2%CE%AF%CE%B1&dq=)

⁷³ tout compte fait : en définitive ; au total ; en fin de compte ; au bout du compte ; somme toute ; après tout ; <https://www.expressio.fr/expressions/tout-compte-fait>

⁷⁴ στο κάτω -κάτω (της γραφής): στην τελευταία και όχι οπωσδήποτε χειρότερη περίπτωση, σε τελευταία ανάλυση.

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html

⁷⁵ Toucher (à) une plaie : Découvrir une cause de souffrance morale

<http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/advanced.exe?8;s=1554224235;>

⁷⁶ Chair de poule : l'aspect que présente la peau lorsque l'impression du froid y détermine des aspérités dues à la saillie des bulbes des poils, ce qui la fait ressembler à la peau d'une poule plumée.

Fig. Cela fait venir la chair de poule, cela excite la frayeur, l'horreur.

<https://www.littre.org/definition/chair>

Avoir la chair de poule : α) Avoir peur ou avoir froid. <https://www.linternaute.fr/expression/langue-francaise/40/avoir-la-chair-de-poule/>

β) Μου σηκώνεται η τρίχα, Γαλλοελληνικό λεξικό Πατάκη, λήμμα : chair

Η ΚΥΡΙΑ: Αχ Θεέ μου! **Μου σηκώθηκε η τρίχα.**

(II, V)

17. **ne pas demander mieux**

KNOCK: Vouloir, vouloir! **Je ne demanderais pas mieux**⁷⁷ .

KNOCK: Θέλω, πώς δε θέλω! **Με μεγάλη μου χαρά.**

Οι ως άνω ιδιωτισμοί αποδόθηκαν με αντίστοιχες εκφράσεις εντελώς διαφορετικής δομής. Ελήφθησαν υπόψη τα συμφραζόμενα, τα πρόσωπα που μιλούν, οι συνθήκες και ο σκοπός της συνομιλίας τους, ώστε να μην αλλοιωθεί το ύφος του ξένου κειμένου

18. **faire salon**

LA DAME: Il vient quelques personnes. Nous **faisons salon**⁷⁸ autour d'une vieille théière [...]

Η ΚΥΡΙΑ: Έρχονται κάποιοι φίλοι και **μαζεύομαστε** γύρω από μια παλιά τσαγιέρα και **φιλοσοφούμε** [...]

(II, V)

Η απόδοση της ως άνω έκφρασης έγινε με γνώμονα την ιστορία των γαλλικών σαλονιών, γι αυτό και αποδόθηκε με δύο ρήματα τα οποία αντιπροσωπεύουν την σημασία της φράσης του πρωτοτύπου κειμένου.

4.5 Υφολογικές παρατηρήσεις

Ο ρόλος του ύφους στη μετάφραση ενός θεατρικού έργου είναι καθοριστικής σημασίας καθώς οι επιλογές του μεταφραστή καθορίζουν την πρόσληψή του από τον θεατή. Κύριο μέλημα μας στην παρούσα εργασία ήταν η αναγνώριση και η διατήρηση του ύφους του πρωτοτύπου στη γλώσσα στόχο με τις κατάλληλες επιλογές

⁷⁷ Ne pas demander mieux : consentir volontiers (à)
<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/demander/23193>

⁷⁸ Faire salon : Loc. verb.se réunir, réunir des personnes pour converser.
<https://dictionnaire.lerobert.com/definition/salon>

Les salons sont toujours portées par des femmes , généralement épouses d' hommes importants.Ce sont des lieux où sont organisées de nombreuses lectures , des représentations etc. Pendant la période d' entre-deux-guerres, le succès des salons, bien qu' atteint par les événements, subsiste.

<https://www.espacefrancais.com/les-salons-litteraires/>

έτσι ώστε το μετάφρασμα να ανταποκρίνεται υφολογικά στο πρωτότυπο⁷⁹ (Μπατσαλιά Φ., Μάζη Σ., 2010, σ. 206). Αρκετές δυσκολίες συναντήσαμε στην επιλογή του κατάλληλου υφολογικού επιπέδου στη γλώσσα στόχο καθώς η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μεν απλή και καθημερινή, όμως το κείμενο περιέχει ιδιοτισμούς, κωμικές και λαϊκές εκφράσεις, ελλειπτικό και μεταφορικό λόγο, και ειδική ορολογία.

Το ύφος του γαλλικού κειμένου ποικίλει ανάλογα με την περίπτωση και τις σχέσεις των προσώπων του έργου μεταξύ τους. Άλλοτε είναι σοβαρό και επίσημο (Χατζησαββίδης Σ., Χατζησαββίδου Α., Κεφ.5) και άλλοτε γίνεται οικείο⁸⁰. Ο λόγος διακρίνεται από προφορικότητα και αυθορμητισμό.

Έτσι στους διαλόγους Κνοκ – Παρπαλαί, το ύφος του Κνοκ είναι αρχικά σοβαρό και τυπικό, και κατόπιν, όταν ο Κνοκ αποκτά οικειότητα προς τον γιατρό Παρπαλαί, γίνεται ειρωνικό και ενίοτε χλευαστικό. Κατά τη διάρκεια της εξέτασης των ασθενών ο ψευτογιατρός έχει ύφος σοβαρό. Φορώντας την προσωπίδα του επιστήμονα μιλά με ευγένεια και πάντοτε στον πληθυντικό. Ξεδιπλώνει όλη την υποκριτική του τέχνη ώστε να γίνει πιστευτός από τον ασθενή. Ο επιστημονικός λόγος του αναδύει μια κωμικότητα: γίνεται χρήση ιατρικής ορολογίας με κωμικό τρόπο, ήτοι με ασυνήθιστο συνδυασμό λέξεων ώστε να προκαλείται το γέλιο στο κοινό..

Έγινε προσπάθεια ώστε οι μεταφραστικές μας επιλογές να μεταφέρουν το ύφος του έργου, χωρίς ωστόσο να αποφύγουμε την απόκλιση από το γράμμα: η υφολογική ισοδυναμία μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος δεν ήταν δυνατόν να επιτευχθεί χωρίς συνέπειες στο μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο της γλώσσας -πηγής. Για να ανταποκριθούμε στις υφολογικές επιταγές της γλώσσας στόχου χρησιμοποιήσαμε τη στρατηγική της προσαρμογής, της μετατροπίας, της αντικατάστασης και ενίοτε της απαλοιφής. Με τις επιλογές μας αυτές προσπαθήσαμε να μεταδώσουμε στο θεατή τη ζωντάνια και τον αυθορμητισμό του ξένου έργου.

⁷⁹ [...] «Ο μεταφραστής πρέπει να έχει υπόψη του ότι δεν μεταφέρει απλώς μεταφραστικές ενότητες από τη γλώσσα πηγή στη γλώσσα στόχο αλλά ότι συντάσσει ένα κείμενο , συνεπώς οι σημασιολογικές επιλογές αποτελούν ταυτόχρονα και υφολογικές επιλογές»

⁸⁰ «Οικείο ύφος ονομάζουμε αυτό που χρησιμοποιείται συνήθως στον προφορικό λόγο (σε συνομιλίες και συζητήσεις μεταξύ προσώπων που έχουν οικειότητα κ.ά.) και λιγότερο συχνά στον γραπτό λόγο (σε κείμενα χιουμοριστικά, σε φιλικές επιστολές, σε ορισμένα λογοτεχνικά κείμενα κ.ά.). Περιέχει λεξιλόγιο και εκφράσεις λαϊκής προέλευσης, σύνταξη παρατακτική με μικρές περιόδους, συχνά ελλειπτικό και μεταφορικό λόγο [...]».

4.6 Πραγματολογικά στοιχεία

Η μετάβαση από τον πραγματολογικό χώρο της γλώσσας-πηγής στον πραγματολογικό χώρο της γλώσσας-στόχου δεν ήταν εύκολη. Προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε τις πραγματολογικές αναφορές του πρωτοτύπου που εντοπίσαμε αναλύοντάς αυτές και ερμηνεύοντάς τις λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή τους στην επικοινωνιακή διαδικασία. Προκειμένου να διευκολύνουμε την πρόσληψη του έργου από το κοινό, επιλέξαμε άλλοτε τη αυτούσια διατήρησή τους και άλλοτε την προσαρμογή τους στο πολιτισμικό πεδίο της γλώσσας-στόχου έχοντας κατά νου τις πολιτισμικές και κοινωνικές συνθήκες που διέπουν τη γλωσσική κοινότητά του⁸¹ (Γραμμενίδης, 2009, σ. 179). Στις περιπτώσεις έλλειψης ισοδυναμίας στη γλώσσα στόχο, εφαρμόσαμε την τεχνική της πολιτισμικής αντικατάστασης ή της απαλοιφής⁸² (Αυτόθι, σ. 176 & 179).

1.

LE DOCTEUR: [...] **La Saint-Michel** est une des dates les plus connues du calendrier. Elle correspond à la fin septembre.

KNOCK : Et nous sommes au début d'octobre.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: [...] **Των Αγίων Ταξιαρχών** είναι μια από τις πιο γνωστές ημερομηνίες του ημερολογίου. Πέφτει αρχές Νοέμβρη

KNOCK: (*αλλάζει τον τόνο της φωνής του*). Και τώρα έχουμε Δεκέμβρη. (I, I)

Επειδή η κατά λέξη μετάφραση ίσως να ξενίσει τον θεατή, στην ως άνω περίπτωση η απόδοση έγινε με γνώμονα την κουλτούρα της γλώσσας-στόχου, χωρίς να απομακρυνθούμε πολύ από το πρωτότυπο, αφού υπάρχει η ίδια εορτή και στη χώρα της γλώσσας του πρωτοτύπου⁸³.

⁸¹ [...] Στο σύγγραμμά του ο Γραμμενίδης αναφέρεται στην *Leppihalme* η οποία τοποθετεί την πολιτισμική προσαρμογή (cultural adaptation) μεταξύ των πιο διαδεδομένων τρόπων απόδοσης των πολιτισμικά φορτισμένων λέξεων.

⁸² Στο ίδιο σύγγραμμα γίνεται αναφορά στην *Baker* η οποία αναφέρει μεταξύ άλλων την τεχνική της πολιτισμικής αντικατάστασης (translation by cultural substitution) και στην τεχνική της απαλοιφής (deletion) του *Newmark*.

⁸³ Fête des saints archanges Michel, Gabriel et Raphaël, le 29 septembre , <https://liturgie.catholique.fr/accueil/annee-liturgique/les-fetes-et-les-saints/291673-fete-saints-archanges-michel-gabriel-raphael-29-septembre/>

2.

MADAME PARPALAID: Voilà une **torpédo** que je regretterais longtemps si nous faisons la sottise de la vendre.

LE DOCTEUR: Car c'est, en somme, une **torpédo** avec les avantages de l'ancien double-**phaéton**.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Αχ, θα μου έλειπε πολύ αυτό το **αμάξι**, αν κάναμε τη βλακεία να το πουλήσουμε.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Ναι γιατί πρόκειται για ένα **καινούριο μοντέλο** με όλα τα καλά του **παλιού**.

(I, I)

Στην περίπτωση αυτή με δική μας πρωτοβουλία έγινε απαλοιφή των όρων *torpédo*⁸⁴ και *phaéton*⁸⁵ οι οποίοι ανήκουν στο λεξιλόγιο του αυτοκινήτου του περασμένου αιώνα και αφορούν παλαιά μοντέλα αυτοκινήτων της δεκαετίας του 1900. Θεωρούμε ότι οι όροι αυτοί στο άκουσμά τους ξενίζουν τον θεατή. Αντιθέτως στο κείμενο της σκηνικής οδηγίας που προηγείται της πρώτης πράξης του έργου, γίνεται μεταγραφή των όρων με προσθήκη επεξήγησης, χάρη των συντελεστών της παράστασης:

Carrosserie énorme (double **phaéton** arrangé sur le tard en simili-**torpédo**, grâce à des tôles rapportées).

Ένα τεράστιο αμάξι (τύπου **φαετόν**-ανοιχτό με δύο σειρές καθισμάτων- που έχει μετατραπεί σε αυτοκίνητο τύπου **τορπέντο** -πιο σύγχρονο μοντέλο- χάρη στις πρόσθετες λαμαρίνες).

3.

LE TAMBOUR: Avec le petit tour, je m'arrête cinq fois : devant la Mairie, devant la Poste, devant l'**Hôtel de la Clef, au Carrefour des Voleurs**, et au coin de la Halle.

⁸⁴ torpédo : automobile décapotable. Il s'agit d'un double phaéton avec des portières avant et un pare-brise apparu vers 1910. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Torp%C3%A9do>

⁸⁵ Phaéton : Véhicule hippomobile découvert, à quatre roues, avec un siège à l'avant pour le conducteur et un à l'arrière. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/pha%C3%A9ton/60066>

Στην προκειμένη περίπτωση ο όρος δεν αφορά ιππήλατη άμαξα αλλά μοντέλο αυτοκινήτου το οποίο βλέπει ο θεατής στη σκηνή :

Phaéton (automobile): Le phaéton est une automobile découverte équipée de fauteuils à dossier haut protégeant les passagers arrière. Avec deux rangées de sièges, on parlera de double phaéton, avec trois, de triple phaéton. [https://fr.wikipedia.org/wiki/Pha%C3%A9ton_\(automobile\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Pha%C3%A9ton_(automobile))
<https://all-andorra.com/fr/voiture-renault-phaeton-type-t-de-1904/>

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Με μικρό γύρο, σταματάω πέντε φορές: στο Δημαρχείο, στο Ταχυδρομείο, στο ξενοδοχείο Ντελακλέ, στο σταυροδρόμι Ντεβολέρ και στη γωνία της Αγοράς.

Προτιμήσαμε την μεταγραφή των όρων «de la Clef» και «des Voleurs» και όχι τη μετάφρασή τους χάρη της πρόσληψης του έργου από τον θεατή. Ο όρος «Hôtel» μεταφράστηκε ως «ξενοδοχείο» αφού σύμφωνα με τις σκηνικές οδηγίες, η τρίτη πράξη διαδραματίζεται στο ξενοδοχείο του χωριού το οποίο έχει μετατραπεί σε νοσοκομείο.

5.

MADAME PARPALAID: Ici, les clients vous payent à la Saint-Michel.

LE DOCTEUR: [...] La Saint-Michel est une des dates les plus connues du calendrier. Elle correspond à la fin septembre.

KNOCK : Et nous sommes au début d'octobre. **Ouais**⁸⁶ ! Vous, au moins, vous avez su choisir votre moment pour vendre.

Κα ΠΑΡΠΑΛΑΙ: Εδώ οι πελάτες πληρώνουν ανήμερα των Αγίων Ταξιάρχων.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: [...] Των Αγίων Ταξιάρχων είναι μια από τις πιο γνωστές ημερομηνίες του ημερολογίου. Πέφτει αρχές Νοέμβρη.

KNOCK: (αλλάζει τον τόνο της φωνής του). Και τώρα έχουμε Δεκέμβρη. **Ωραία!** Τουλάχιστον εσείς διαλέξατε την πιο κατάλληλη στιγμή για να πουλήσετε το ιατρείο. Κουτί σας ήρθε.

6.

MOUSQUET: [...] Dès que les gens se plaignaient à moi, et que cela me paraissait un peu grave, je les lui envoyais. **Bonsoir**⁸⁷ ! Je ne les voyais plus revenir.

ΜΟΥΣΚΕ: Στην αρχή έκανα ειλικρινά ότι μπορούσα. Όταν οι άνθρωποι μου παραπονιόντουσαν και καταλάβαινα ότι έχουν κάτι σοβαρό, τους έστελνα σ' αυτόν. **Πάπαλα!**⁸⁸ Δεν τους ξανάβλεπα ποτέ.

⁸⁶ Ouais : ναι, Γαλλοελληνικό λεξικό Πατάκη

Ouais: adverbe *Familier*, Exprime le doute, la raillerie.

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/ouais/56846>

⁸⁷ Bonsoir: familier. Se dit pour indiquer que quelque chose est fini, qu'il faut y renoncer.

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/bonsoir/10180>

⁸⁸ πάπαλα. : (προφ.) για να δηλωθεί ότι κτ. (μια ποσότητα, μια διαδικασία κτλ.) τελείωσε, εξαντλήθηκε ή δεν είχε την επιθυμητή έκβαση: ~ το φαΐ / η υπόθεση. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CE%AC%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B1&dq=

Τα χαρακτηριστικά του περικειμένου επηρεάζουν, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο, τόσο την επιλογή λέξεων και την ερμηνεία τους (Moeschler, 2001). Στις δύο παραπάνω περιπτώσεις ο ομιλητής εννοεί διαφορετικά πράγματα από αυτά που λέει. Για να αποδώσουμε τα εκφωνήματα αυτά λάβαμε υπόψη όλα τα συμφραζόμενα που προηγούνται και έπονται καθώς και την περίσταση επικοινωνίας.

Περιπτώσεις κοινωνικής δείξης

7.

JEAN: Monsieur, monsieur... (*Le docteur Parpalaid va vers lui.*) Je crois que je ferais bien de démonter aussi le carburateur.

LE DOCTEUR: **Faites, faites** (*Il revient.*) Comme notre conversation se prolonge, j'ai dit à ce garçon d'effectuer son nettoyage mensuel de carburateur.

ZAN: Κύριε, κύριε ... (*Ο γιατρός Παρπαλαί πλησιάζει προς το μέρος του.*) Νομίζω ότι πρέπει να λύσω και το καρμπυρατέρ.

ΓΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΠΑΛΑΙ: **Κάν'το, κάν'το.** (*Επιστρέφει.*) Μια κι η κουβέντα μας συνεχίζεται, είπα στον μικρό να κάνει τον μηνιαίο καθαρισμό του καρμπυρατέρ.

8.

LE TAMBOUR: Trois francs le petit tour et cinq rancs le grand tour. Ça vous paraît peut-être cher. Mais il y a du travail. D'ailleurs, **je conseille à monsieur...**

KNOCK: « **Au docteur** ».

LE TAMBOUR: **Je conseille au docteur**, s'il n'en est pas à deux francs près, de prendre le grand tour, qui est beaucoup plus avantageux.

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Τρία φράγκα για τον μικρό γύρο και πέντε για τον μεγάλο. Ίσως σας φαίνονται πολλά. Όμως μου βγαίνει το λάδι. Εξάλλου, θα σας συμβούλευα κύριε....

ΚΝΟΚ: "Γιατρέ."

Ο ΝΤΕΛΑΛΗΣ: Ναι ναι... συμπαθάτε με , έλεγα λοιπόν γιατρέ, ότι αν δεν σας νοιάζει για δυο φράγκα παραπάνω να πάρετε το μεγάλο γύρο. Συμφέρει περισσότερο

Η κοινωνική δείξη δηλώνει την κοινωνική θέση και της απόσταση μεταξύ των ομιλούντων προσώπων⁸⁹ (Αλεξοπούλου). Στην περίπτωση (7), με δική μας πρωτοβουλία έγινε η αλλαγή του προσώπου από β' πληθυντικό σε β' ενικό στην συνομιλία Παρπαλαί- Ζαν, στα σημεία που ο γιατρός απευθύνεται στον οδηγό του. Η σχέση των δυο ομιλητών στο έργο μας υπαγορεύει την προσαρμογή της πραγματολογικής αναφοράς στην ελληνική πραγματικότητα. Θεωρούμε ότι ο πληθυντικός ευγενείας στην προκειμένη περίπτωση (αφεντικό προς υπάλληλο), χαρακτηριστικό της γαλλικής κουλτούρας, δεν χρησιμοποιείται ευρέως στην ελληνική κοινωνία. Η επιλογή αυτή αναδεικνύει την κοινωνική ιεραρχία ανάμεσα στα πρόσωπα του έργου.

Εκτός όμως από το α' και β' πρόσωπο, «είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί και το γ' ενικό για να τυποποιήσει τον ακροατή για λόγους τυπικότητας που επιτάσσει η κοινωνική απόσταση» (Μαρμαρίδου, 2006). Έτσι στην περίπτωση (8), ο ντεάλης απευθύνεται στον Κνοκ σε γ' ενικό πρόσωπο. Η αναφορά αυτή έχει συναισθηματικές συνδηλώσεις και φανερώνει το σεβασμό και την ευγένεια του ντεάλη, προς τον γιατρό. Όμως χάρη της διατήρησης της φυσικότητας του λόγου επιλέξαμε την απόδοση σε β' πληθυντικό.

Στο υπόλοιπο μετάφρασμα ακολουθήσαμε πιστά το πρωτότυπο. Η χρήση του β' πληθυντικού προσώπου στο γαλλικό κείμενο είναι διάχυτη σε όλο το έργο δηλώνοντας τις σχέσεις των ηρώων του. Η χρήση του πληθυντικού από τον Κνοκ φανερώνει το σεβασμό προς τους συνομιλητές του και τη πρόθεσή του να είναι ευγενής απέναντί τους. Η ευγένεια και η λεπτότητα είναι η προσωπίδα του ψευτογιατρού, ο οποίος με αυτό τον τρόπο επιβεβαιώνει το επιστημονικό του κύρος, και κερδίζει την εμπιστοσύνη των ασθενών του.

⁸⁹ Διαδικτυακές διαλέξεις σε μορφή PP της καθ. του Τμ. Ισπανικής φιλολογίας κας Αλεξοπούλου

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αναμετάφραση του *Κνοκ* είναι μια γέφυρα ανάμεσα στην εποχή του συγγραφέα και την εποχή του θεατή. Παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον καθότι ο μεταφραστής καλείται να δώσει νέα πνοή σ ένα ξένο κείμενο του προηγούμενου αιώνα μεταφέροντας το στη σύγχρονη γλώσσα αναπαράγοντας το πνεύμα του συγγραφέα και αναδεικνύοντας τον ξένο πολιτισμό. Γι αυτό και το έργο αυτό ήταν μια πρόκληση για εμάς, λόγω των δυσκολιών που είχαμε να αντιμετωπίσουμε σε σημασιολογικό, συντακτικό και πραγματολογικό επίπεδο. Στόχος της εργασίας ήταν η παραγωγή μιας νέας μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα του σήμερα που να αποτελέσει το κίνητρο για μια θεατρική παράσταση.

Στην παρούσα εργασία παρατίθεται το μεταφραστικό μας σχέδιο και ο σχολιασμός των μεταφραστικών μας επιλογών. Οι μεταφραστικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν είχαν σκοπό την μεταφορά του έργου στη γλώσσα-στόχο κατά τέτοιο τρόπο ώστε αυτό να μην φαίνεται ξένο στο ελληνόφωνο θεατρικό κοινό. Ανατρέξαμε σε μελετήματα θεωρητικών της μετάφρασης αλλά πήραμε και δικές μας πρωτοβουλίες: στα δύσκολα σημεία του κειμένου επιστρατεύσαμε αρκετές φορές τη φαντασία και τη δημιουργικότητά μας παίρνοντας τις απαραίτητες κατά τη γνώμη μας ελευθερίες, στην προσπάθειά μας να διατηρήσουμε το νόημα και το ύφος του πρωτοτύπου, τη ζωντάνια και το κωμικό του στοιχείο. Κατά διαδικασία της μετάφρασης ελήφθη υπόψη το άμεσο γλωσσικό περιβάλλον, οι υφολογικές συμβάσεις και οι πραγματολογικές συνθήκες. Το πρωτότυπο κείμενο αποδόθηκε σύμφωνα με τις μορφικές δυνατότητες της γλώσσας στόχου και πάντα λαμβάνοντας υπόψη τον επικοινωνιακό σκοπό του μεταφράσματος.

Οι προκλήσεις ήταν πολλές. Προσπαθήσαμε να «αναστήσουμε την αλλοτινή γλώσσα μεταγγίζοντας σφρίγος και αίγλη στην τωρινή»⁹⁰.

⁹⁰ *Πολίτες της Βαβυλωνίας*, 2021 επιμ. Μαρία Παπαδήμα, Αθήνα, Νήσος, σ. 371.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Baker, M. (1992). *In Other Words. A coursebook of translation*. London - New York: Routledge.

Bassnett, S. (1980). *Translation Studies*. London, New York: Methuen.

Bassnett, S. (1985). *Ways through the Labyrinth: Strategies and Methods for Translating Theatre Texts*. Στο T. Hermans (Επιμ.), *The Manipulation of Literature*. London & Sydney: Croom Helm Ltd.

Berman, A. (1995). *La traduction et la lettre ou L' auberge du lointain*. Paris: Seuil.

Berstein S., Milza P. (1997). *Ιστορία της Ευρώπης 3* (Επιμ. Κ. Κωστής,) Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Delisle J, Cormier M. (1999). *Ορολογία της μετάφρασης*. (Σ. Γραμμενίδης, Επιμ., & Γ. Φλώρος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Delisle, J. (1984). *L'analyse du discours comme méthode de traduction*. Ottawa: Presses de l'Université d'Ottawa (PUO).

Delisle Jean, Cormier Monique. (1999). *Ορολογία της μετάφρασης*. (Σ. Γραμμενίδης, Επιμ., & Γ. Φλώρος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Paillard H. , Chuquet M. (1987). *Approch linguistique des problèmes de traduction*. Paris: Ophrys.

Pavis, P. (2006). *Λεξικό του Θεάτρου*. (Κ.Γεωργουσόπουλος, Επιμ., & Α. Στρομπούλη, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.

Romains, J. (1924). *Knock ou le triomphe de la Médecine*. Paris: Gallimard.

Ελληνική

Βασιλείου, Α. (2005). *Εκσυγχρονισμός ή παράδοση; Το θέατρο πρόζας στην Αθήνα του μεσοπολέμου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γεωργοπούλου, Β. (2009). *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του μεσοπολέμου (Β' Τόμος)*. Αθήνα: Αιγόκερως.

Γοργίας, (15-10-1927). Το πνεύμα της σημερινής ιατρικής. *Νεα Εστία τ. 14-15*.

Γραμμενίδης, Σ. (2009). *Μεταφράζοντας τον κόσμο του Άλλου*. Αθήνα: Διάλογος.

Θρύλος, Ά. (1944, Μάρτιος 1-15). Το Θέατρον. *ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ*, 35 (402-403), σ. 305.

Μαλαφάντης, Κ. (2013). Γρηγόριος Ξενόπουλος, Ο γλωσσικός αναμορφωτής της (παιδικής) λογοτεχνίας και δάσκαλος των παιδιών. (Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Επιμ.) *Γλώσσα και σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση*.

Μπατσαλιά Φ., Μάζη Σ. (2010). *Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της μετάφρασης*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Νενοπούλου -Δρόσου, Τ. (2001). *Περί ισοδυναμίας στη μετάφραση*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Παπαδήμα, Μ. (2012). *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*. Αθήνα: Νεφέλη.

Ρομαίν, Ζ. (1927). *Κνόνκ ή ο θρίαμβος της Ιατρικής* (Τόμ. Β). (Γ. Ξενόπουλος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ν.Εστία

Χατζησαββίδης Σ., Χατζησαββίδου Α. *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δικτυογραφία

Académie française . (2015, Οκτώβριος 15). Ανάκτηση 25-6- 2021, από: <https://www.academie-francaise.fr/henri-m-france>

Academie-francaise. (n.d.). Ανάκτηση 24-6- 2021, από www.academie-francaise.fr: <https://www.academie-francaise.fr/les-immortels/jules-romains>

Bassnett, S. (1991), *Translating for the Theatre: The Case Against Performativity*. TTR: traduction, terminologie, rédaction, 4. Ανάκτηση 12-8-2021 από: <https://www.erudit.org/fr/revues/ttr/1991-v4-n1-ttr1474/037084ar.pdf>

D'Amico, R. (2018). *Le métier de médecin rural en France : historique depuis la Révolution Française*. Δημοσιευμένη διδακτορική διατριβή: Université de Lorraine. ανάκτηση 2-6-2021 από <https://hal.univ-lorraine.fr/hal-01732486/document>

Génin, I. (2016). *Qu'en est-il de la traduction du texte théâtral ?*. Palimpsestes (29). Ανάκτηση 3-7-2021 , από <https://journals.openedition.org/palimpsestes/2390>

Moeschler J. (2001). « Pragmatique : état de l'art et perspectives ». *Marges linguistiques*, n° 1 σσ. 98-100. Ανάκτηση 24-5-2021 από <http://www.marges-linguistiques.com>

Rault, J. (2010). *La vie rural entre les deux guerres*. Langast: Récits,

Ανάκτηση 30-6-2021 από
https://vosrecits.com/IMG/pdf/commentaire_vie_rurale_entre_les_deux_guerres.pdf

Recueil. "Knock" de Jules Romains. Gallica.bnf.fr. (1938-1939). Ανάκτηση 12-6-2021, από: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b105082010.image>

Veraieulen, F. (n.d.). Internet Archive. *Jules Romains, Knock*. Audernade, Belgique, Ανάκτηση 18-7-2021, από <https://archive.org/details/knockouletriomp00roma>

Αλεξοπούλου, Α. (n.d.). *Pragmatique* Ανάκτηση 1-9- 2021, από <https://docplayer.gr/33485825-Pragmatique-pragmatologia-aggeliki-alexopoyloy.html>

Μακελλαράκη, Β. (2006). Η θεατρική μετάφραση ως θεωρία και πράξη. *Μεταφρασεολογικές Σπουδές και Έρευνα στην Ελλάδα*. Α.Π.Θ.: Ανάκτηση 23-8-2021 από <https://www.enl.auth.gr/translation/PDF/Makellaraki.pdf>.

Μαρμαρίδου, Σ. (2006). *Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα*. Ανάκτηση 3-9-2021, από https://www.greek-language.gr:https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=52

Μπαμπινιώτης, Γ. (24-11-2008). *Το Βήμα*. Ανάκτηση 14-6- 2021, από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/antistrepsimotita-kai-oxi-aplografisi/>

Πανταζάρα Μ., Μουστάκη Α., Αναστασιάδη Μ.Χ.. (2012). *Syn-Thèses*. (Αριστοτέλειο Παν/μο Θεσσαλονίκης) Ανάκτηση 22-5-2021, από <http://ejournals.lib.auth.gr/syn-theses/article/view/5104>

Λεξικογραφία

Micro Robert en poche tomme I & II

<http://atilf.atilf.fr>

<https://www.larousse.fr>

<https://www.larousse.fr/encyclopedie/medical>

<https://dictionnaire.lerobert.com>

<https://www.littre.org/>

<https://iate.europa.eu/home>

Dictionnaire médical de l'Académie de Médecine – version 2021

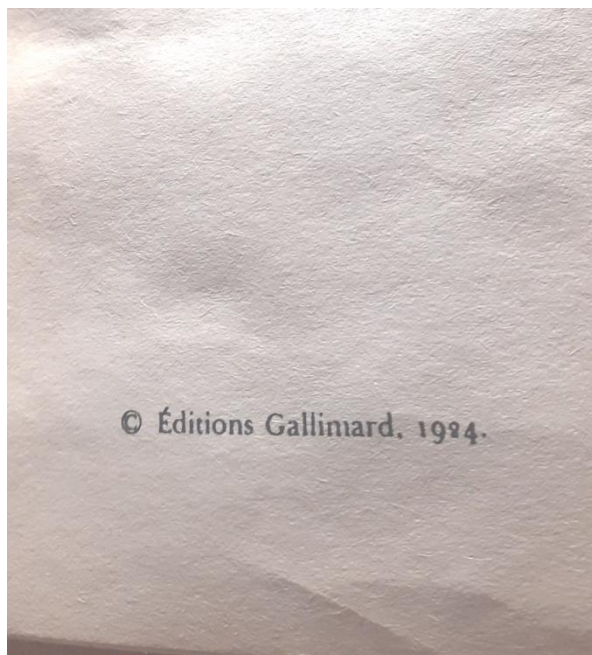
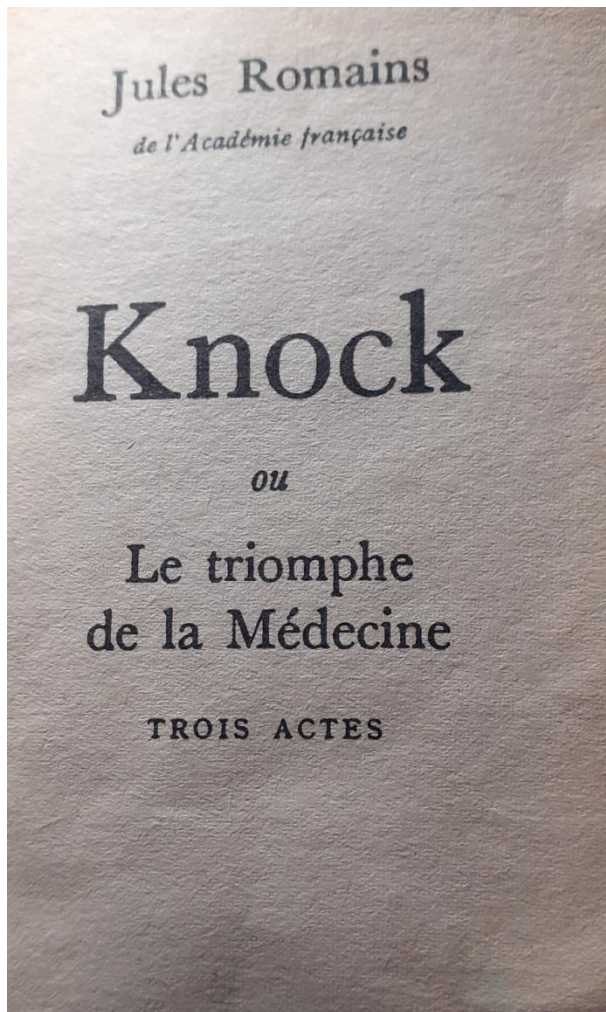
Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών

Αντιλεξικό Βονσταντζόγλου, εκδ. Β' 1962

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

PERSONNAGES

KNOCK.

LE DOCTEUR PARPALAID.

MOUSQUET.

BERNARD.

LE TAMBOUR DE VILLE.

PREMIER GARS.

DEUXIÈME GARS.

SCIPION.

JEAN.

MADAME PARPALAID.

MADAME RÉMY.

LA DAME EN NOIR.

LA DAME EN VIOLET.

LA BONNE.

VOIX DE MARIETTE, *à la cantonade.*

L'action se passe à l'intérieur ou autour d'une automobile très ancienne, type 1900-1902. Carrosserie énorme (double phaéton arrangé sur le tard en similitorpedo, grâce à des tôles rapportées). Cuvres volumineux. Petit capot en forme de chaufferette.

Pendant une partie de l'acte, l'auto se déplace. On part des abords d'une petite gare pour s'élever ensuite le long d'une route de montagne.

*Chapote
torpedo et
poids polique*

SCÈNE UNIQUE
KNOCK, LE DOCTEUR PARPALAID,
MADAME PARPALAID, JEAN

LE DOCTEUR PARPALAID

Tous vos bagages sont là, mon cher confrère?

KNOCK

Tous, docteur Parpalaid.

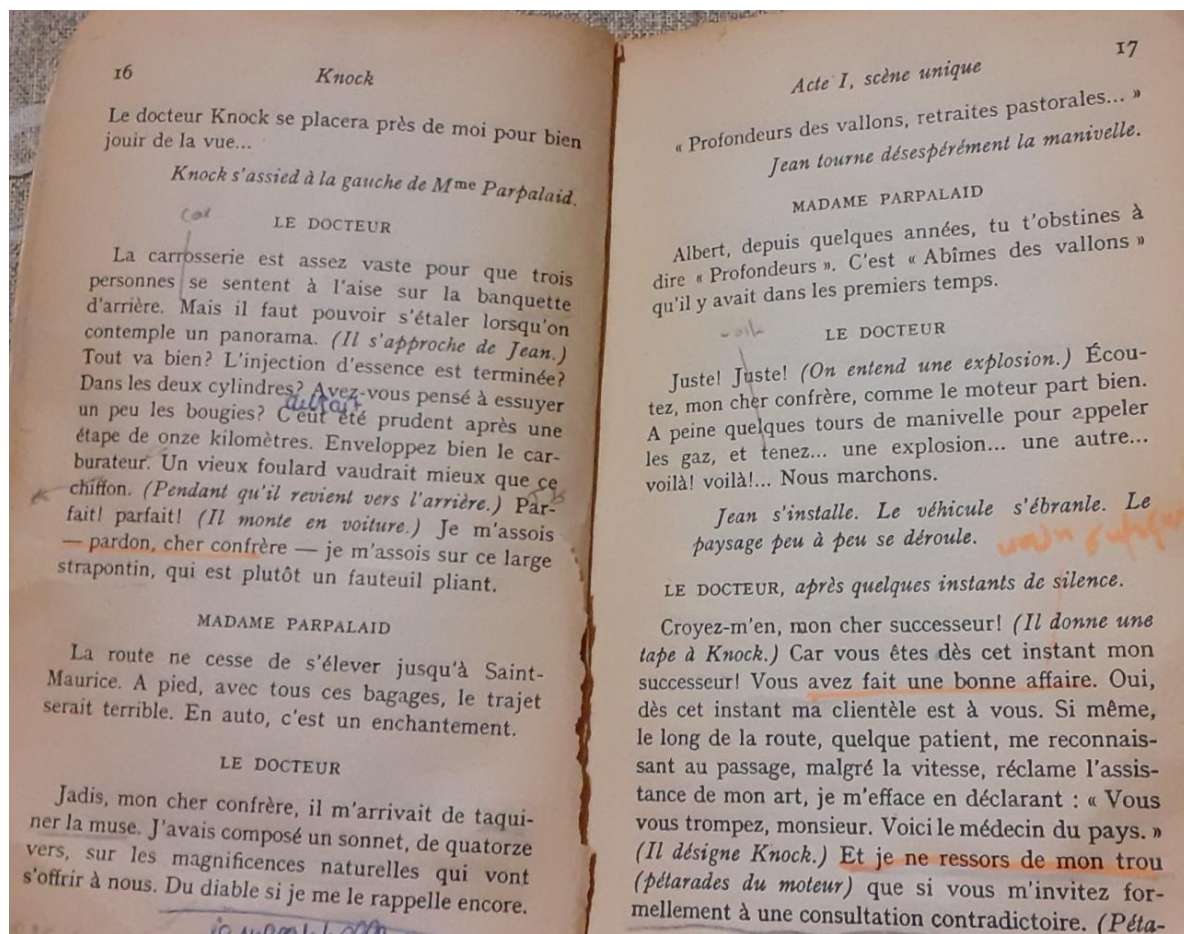
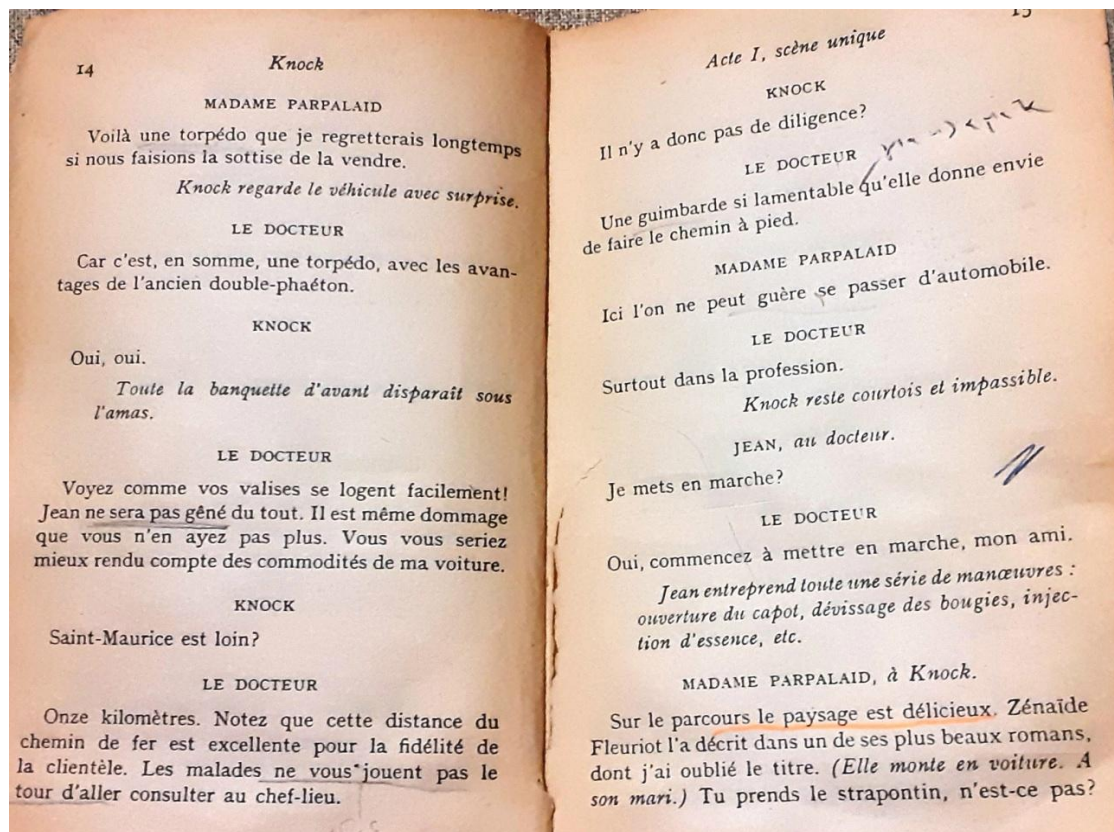
LE DOCTEUR

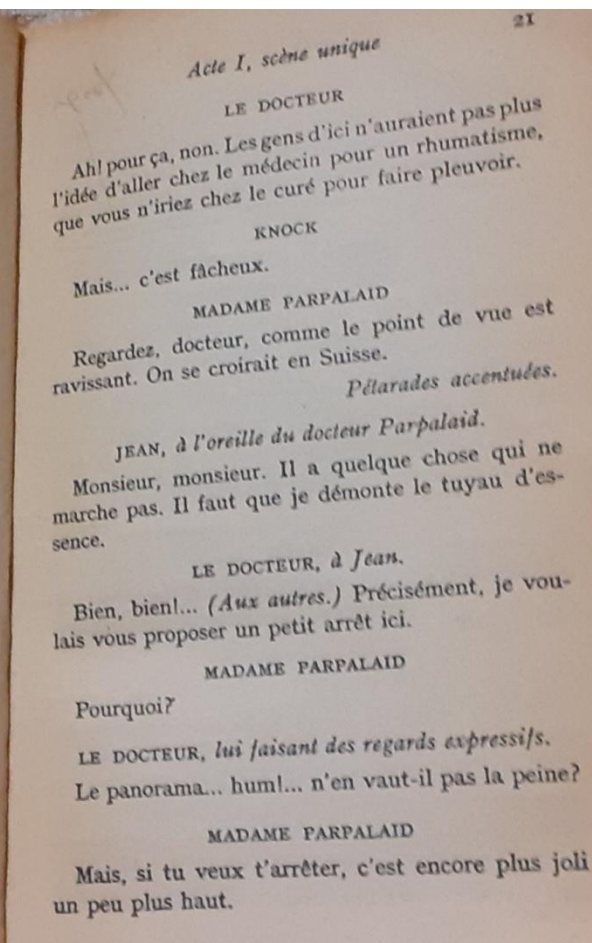
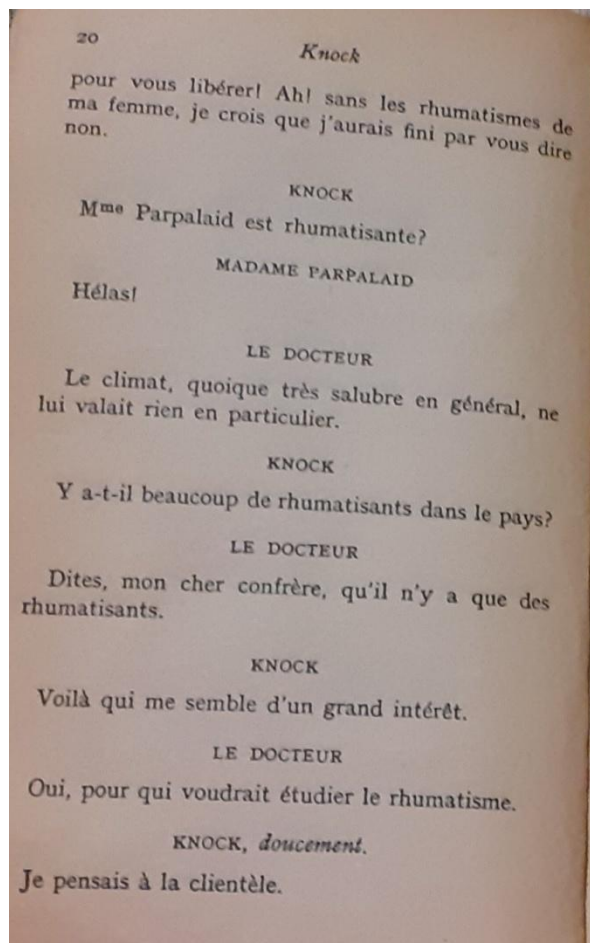
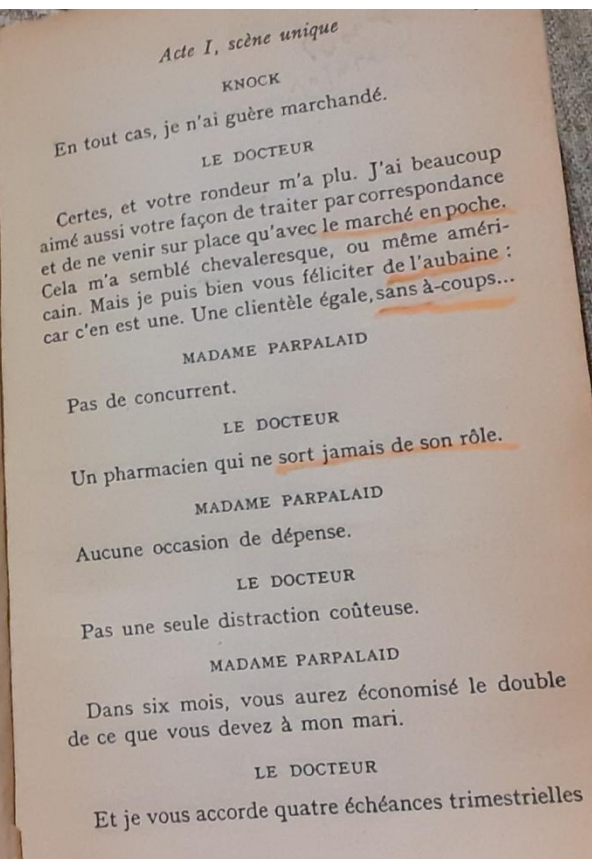
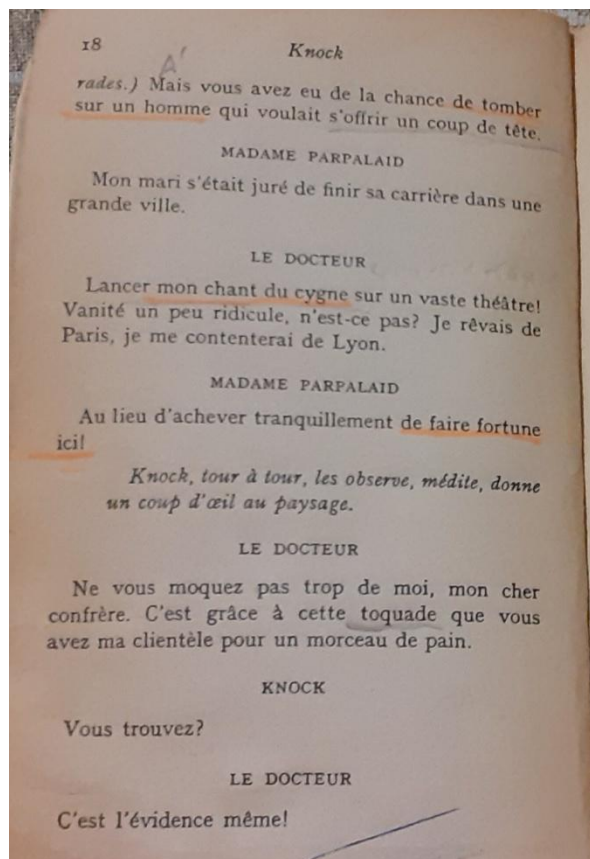
Jean les casera près de lui. Nous tiendrons très bien tous les trois à l'arrière de la voiture. La carrosserie est si spacieuse, les strapontins si confortables! Ah! ce n'est pas la construction étriquée de maintenant!

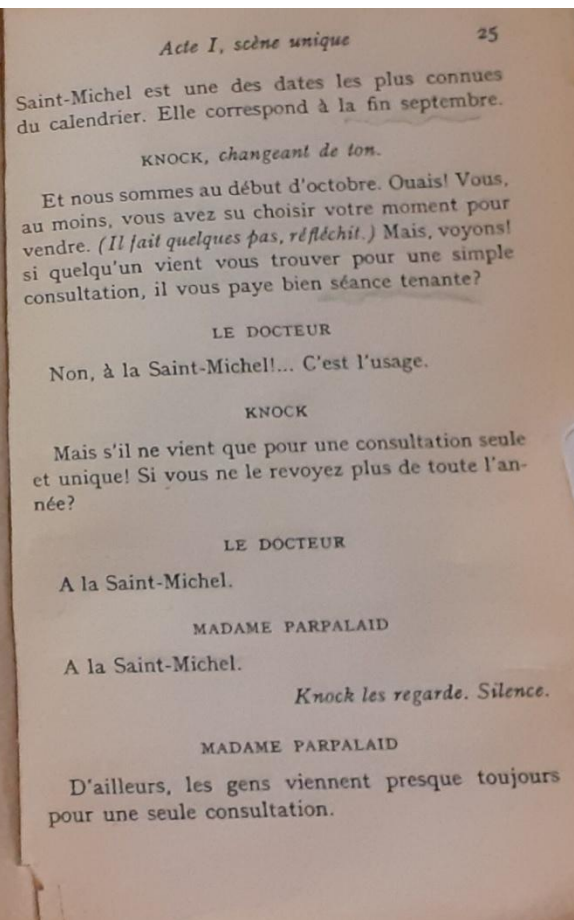
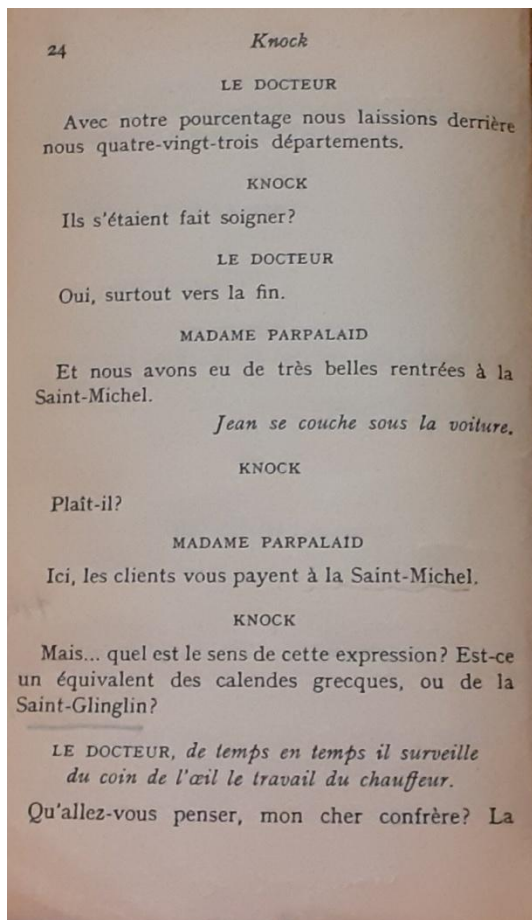
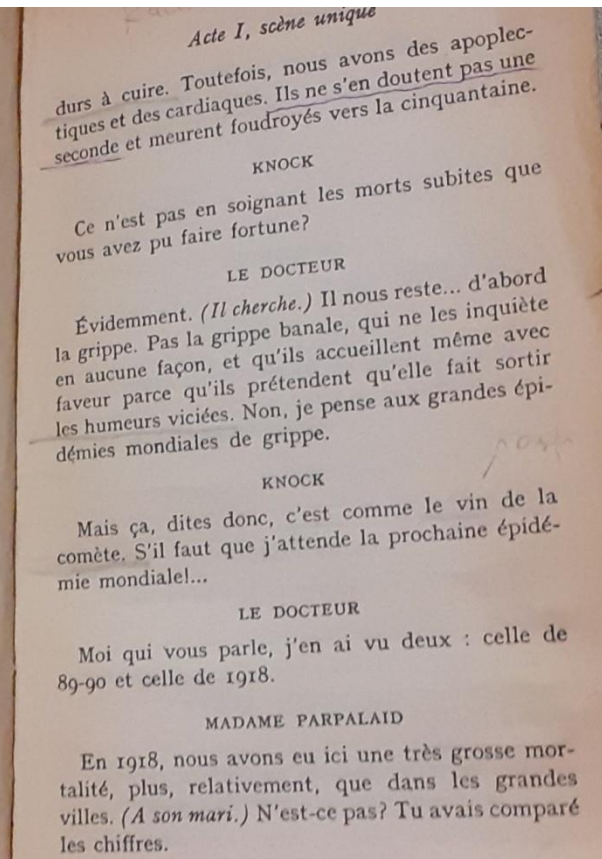
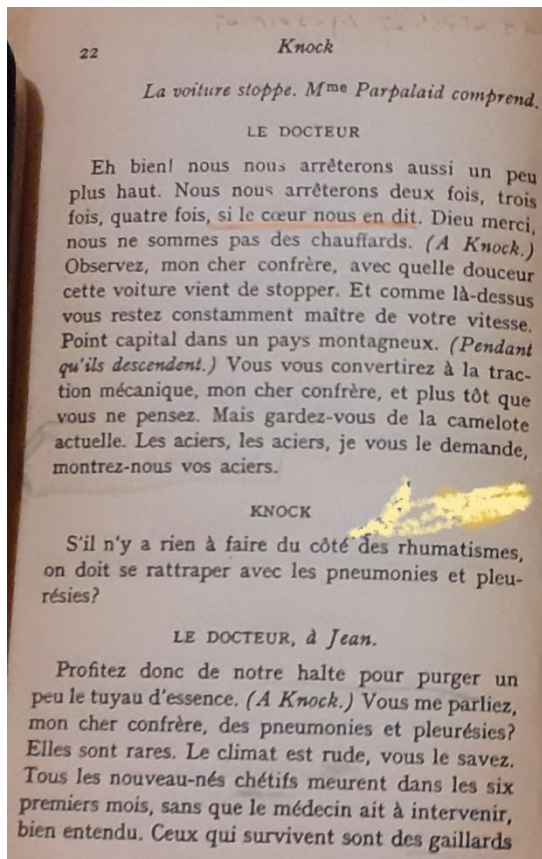
KNOCK, à Jean,
au moment où il place la caisse.

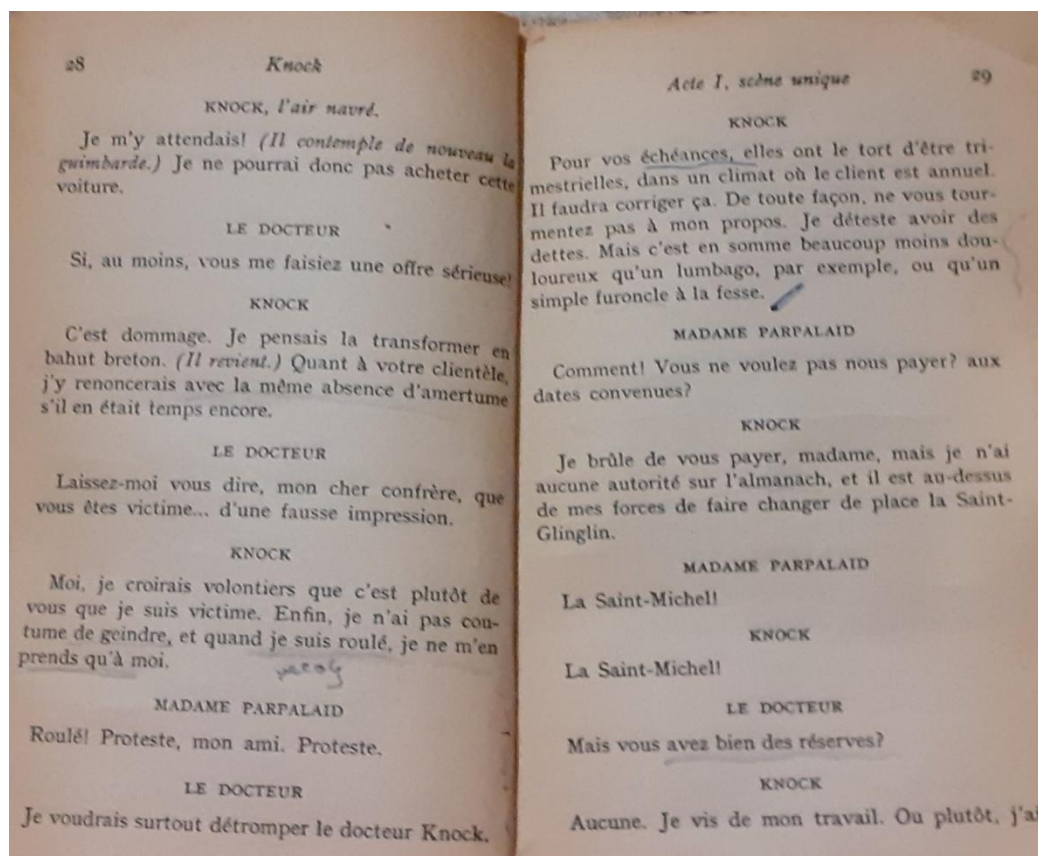
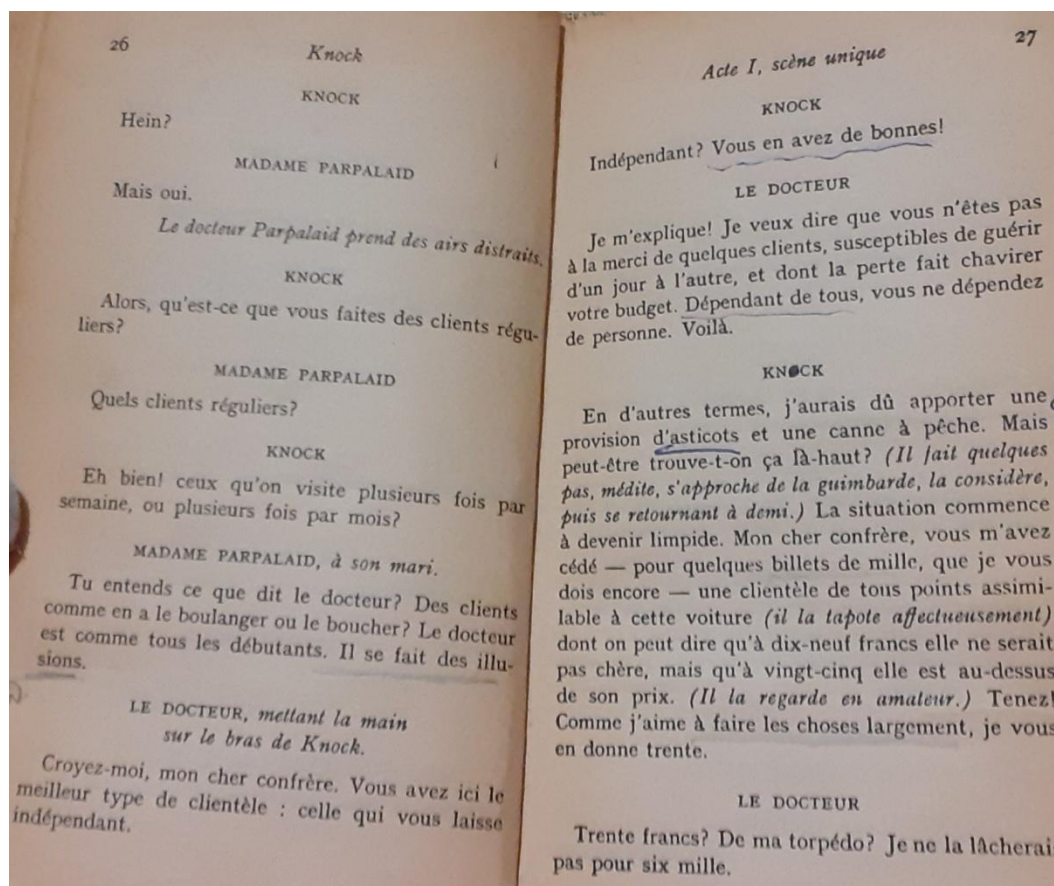
Je vous recommande cette caisse. J'y ai logé quelques appareils, qui sont fragiles.

Jean commence à empiler les bagages de Knock.

hâte d'en vivre. Et je déplore d'autant plus le caractère mythique de la clientèle que vous me vendez, que je comptais lui appliquer des méthodes entièrement neuves. (Après un temps de réflexion et comme à part lui.) Il est vrai que le problème ne fait que changer d'aspect.

LE DOCTEUR

En ce cas, mon cher confrère, vous seriez deux fois coupable de vous abandonner à un découragement prématuré, qui n'est que la rançon de votre inexpérience. Certes, la médecine est un riche terroir. Mais les moissons n'y lèvent pas toutes seules. Vos rêves de jeunesse vous ont un peu leurré.

KNOCK

Votre propos, mon cher confrère, fourmille d'inexactitudes. D'abord, j'ai quarante ans. Mes rêves, si j'en ai, ne sont pas des rêves de jeunesse.

LE DOCTEUR

Soit. Mais vous n'avez jamais exercé.

KNOCK

Autre erreur.

LE DOCTEUR

Comment? Ne m'avez-vous pas dit que vous veniez de passer votre thèse l'été dernier?

KNOCK

Oui, trente-deux pages in-octavo : Sur les prétendus états de santé, avec cette épigraphe, que j'ai attribuée à Claude Bernard : « Les gens bien portants sont des malades qui s'ignorent. »

LE DOCTEUR

Nous sommes d'accord, mon cher confrère.

KNOCK

Sur le fond de ma théorie?

LE DOCTEUR

Non, sur le fait que vous êtes un débutant.

KNOCK

Pardon! Mes études sont, en effet, toutes récentes. Mais mon début dans la pratique de la médecine date de vingt ans.

LE DOCTEUR

Quoi! Vous étiez officier de santé? Depuis les temps qu'il n'en reste plus!

KNOCK

Non, j'étais bachelier.

MADAME PARPALAID

Il n'y a jamais eu de bacheliers de santé.

KNOCK

Bachelier ès lettres, madame.

LE DOCTEUR

Vous avez donc pratiqué sans titres et clandestinement?

KNOCK

A la face du monde, au contraire, et non pas dans un trou de province, mais sur un espace d'environ sept mille kilomètres.

LE DOCTEUR

Je ne vous comprends pas.

KNOCK

C'est pourtant simple. Il y a une vingtaine d'années, ayant dû renoncer à l'étude des langues romanes, j'étais vendeur aux « Dames de France » de Marseille, rayon des cravates. Je perds mon emploi. En me promenant sur le port, je vois annoncé qu'un vapeur de 1 700 tonnes à destination des Indes demande un médecin, le grade de docteur n'étant pas exigé. Qu'auriez-vous fait à ma place?

LE DOCTEUR

Mais... rien, sans doute.

KNOCK

Oui, vous, vous n'aviez pas la vocation. Moi,

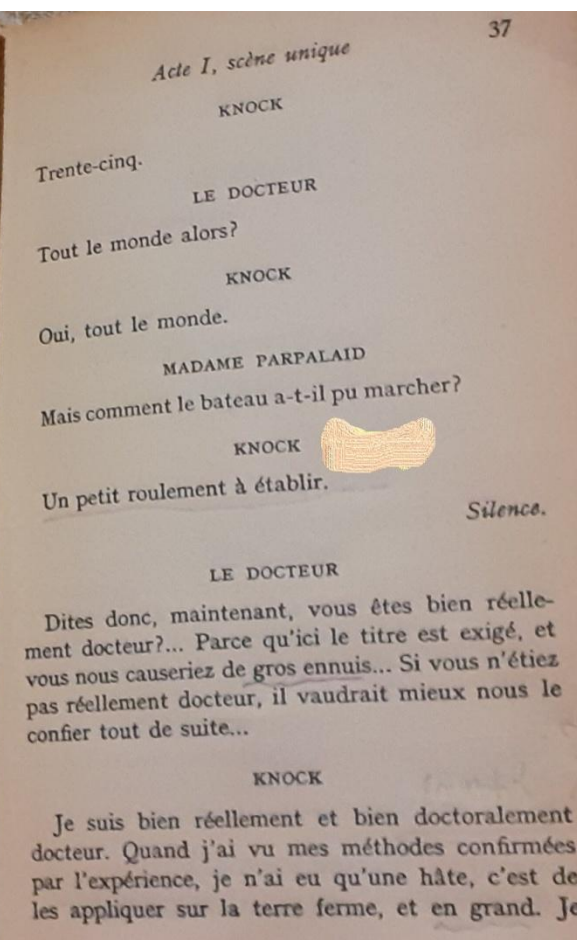
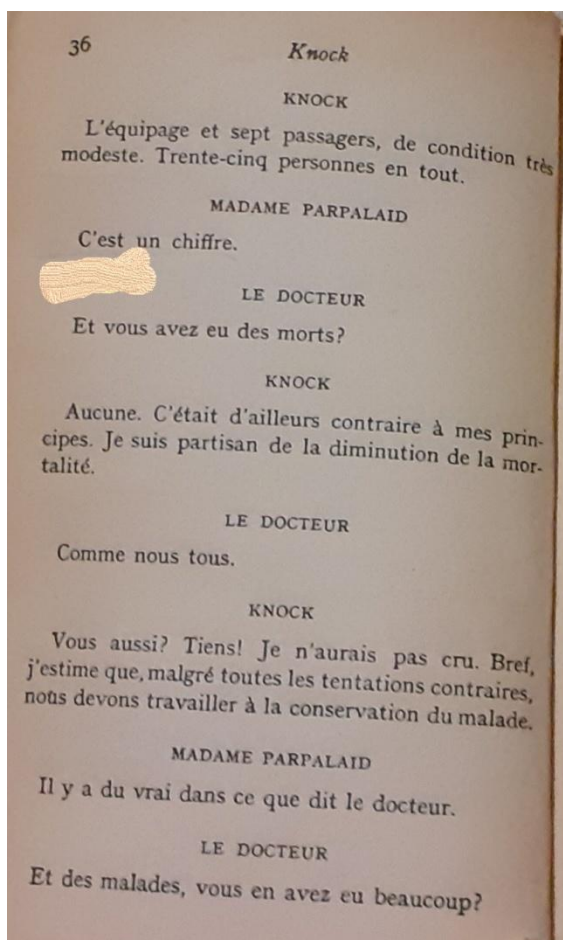
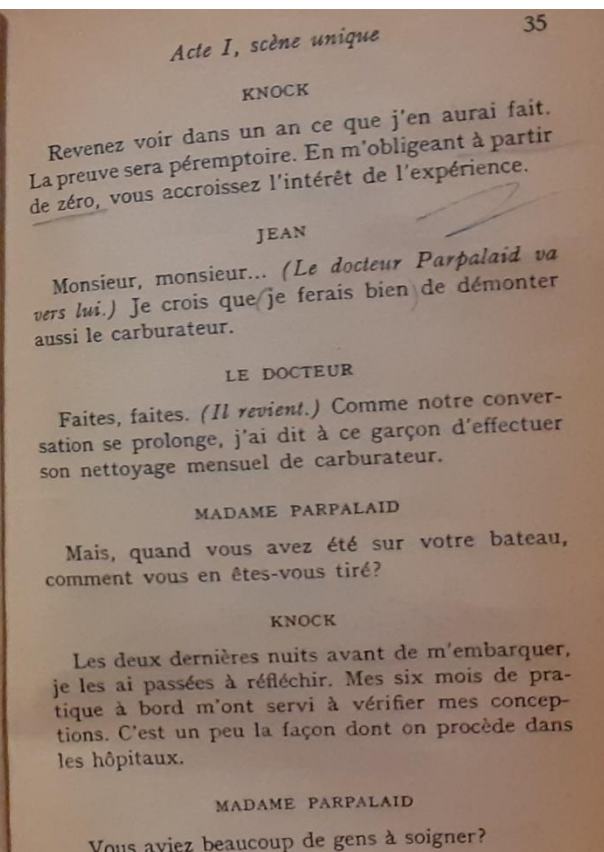
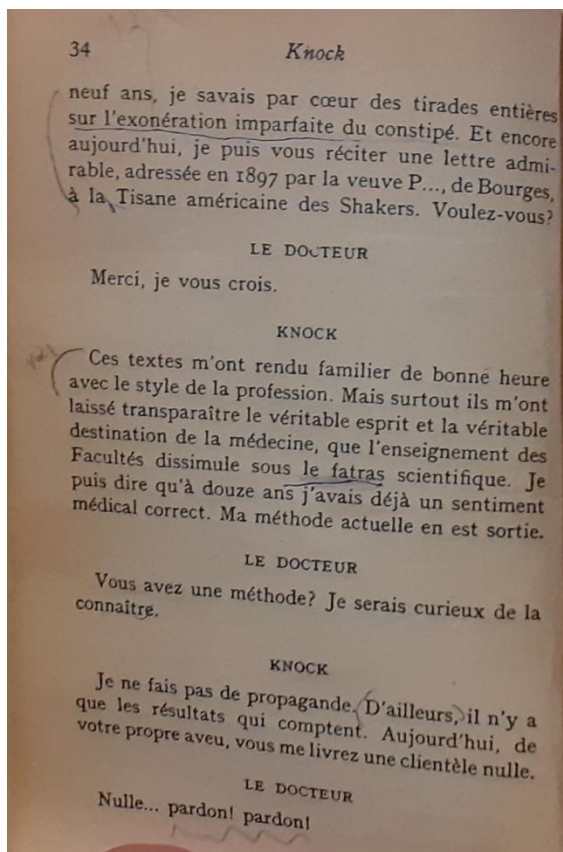
je me suis présenté. Comme j'ai horreur des situations fausses, j'ai déclaré en entrant : « Messieurs, je pourrais vous dire que je suis docteur, mais je ne suis pas docteur. Et je vous avouerai même quelque chose de plus grave : je ne sais pas encore quel sera le sujet de ma thèse. » Ils me répondent qu'ils ne tiennent pas au titre de docteur et qu'ils se fichent complètement de mon sujet de thèse. Je réplique aussitôt : « Bien que n'étant pas docteur, je désire, pour des raisons de prestige et de discipline, qu'on m'appelle docteur à bord. » Ils me disent que c'est tout naturel. Mais je n'en continue pas moins à leur expliquer pendant un quart d'heure les raisons qui me font vaincre mes scrupules et réclamer cette appellation de docteur à laquelle, en conscience, je n'ai pas droit. Si bien qu'il nous est resté à peine trois minutes pour régler la question des honoraires.

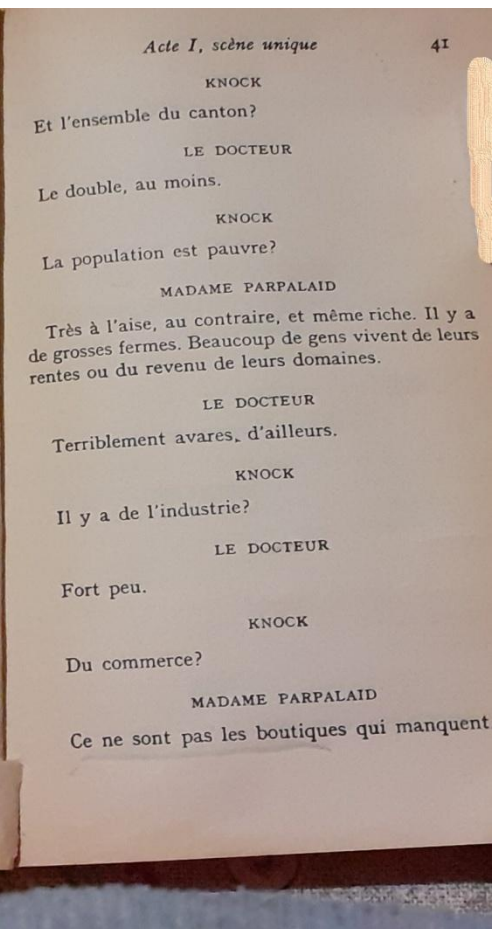
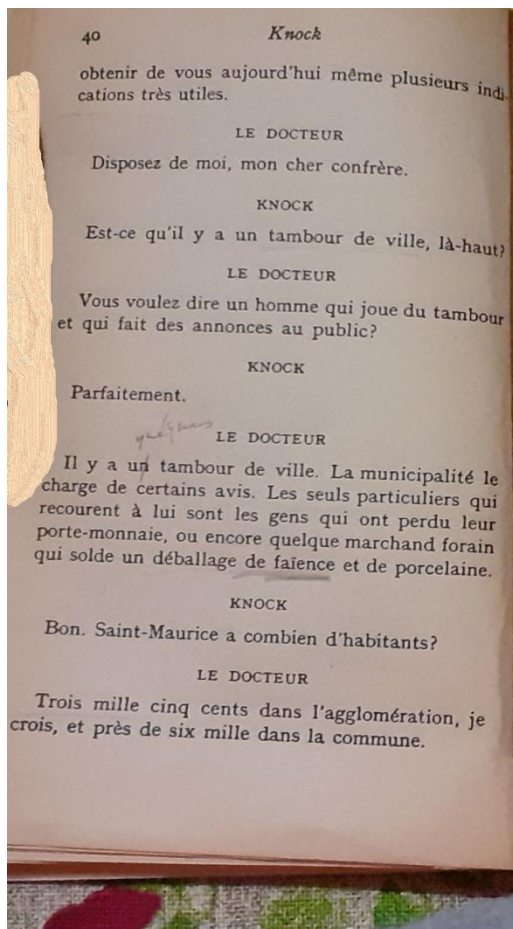
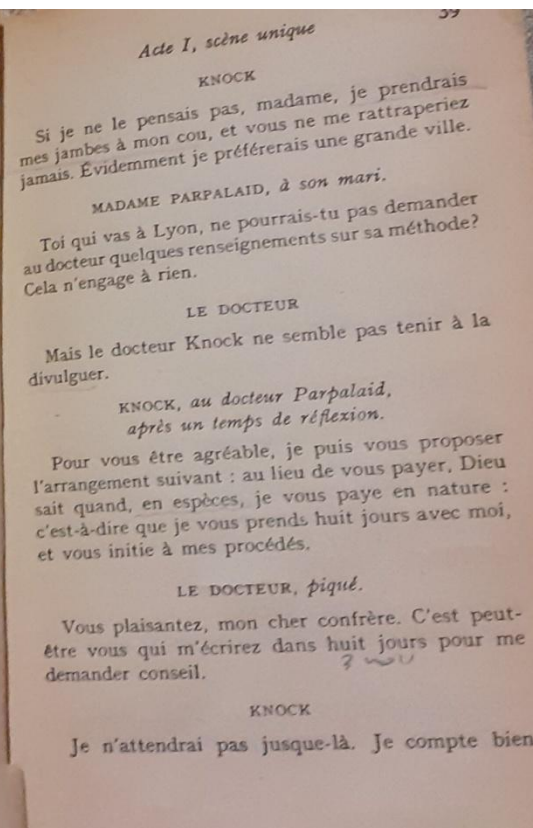
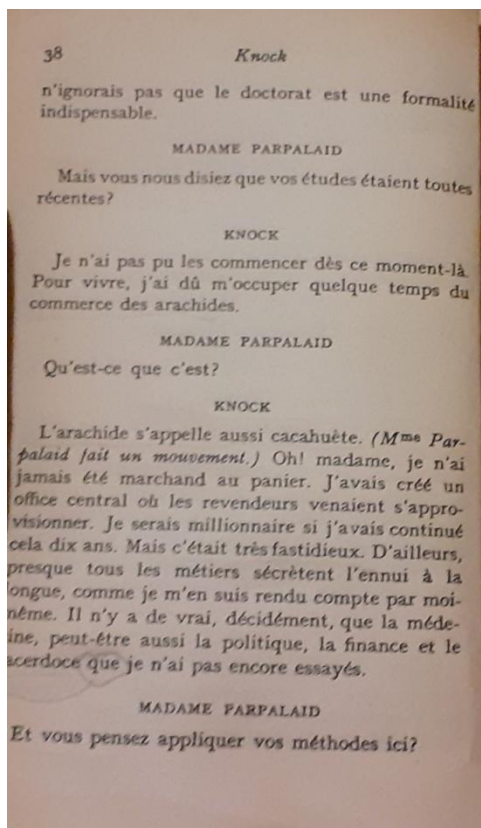
LE DOCTEUR

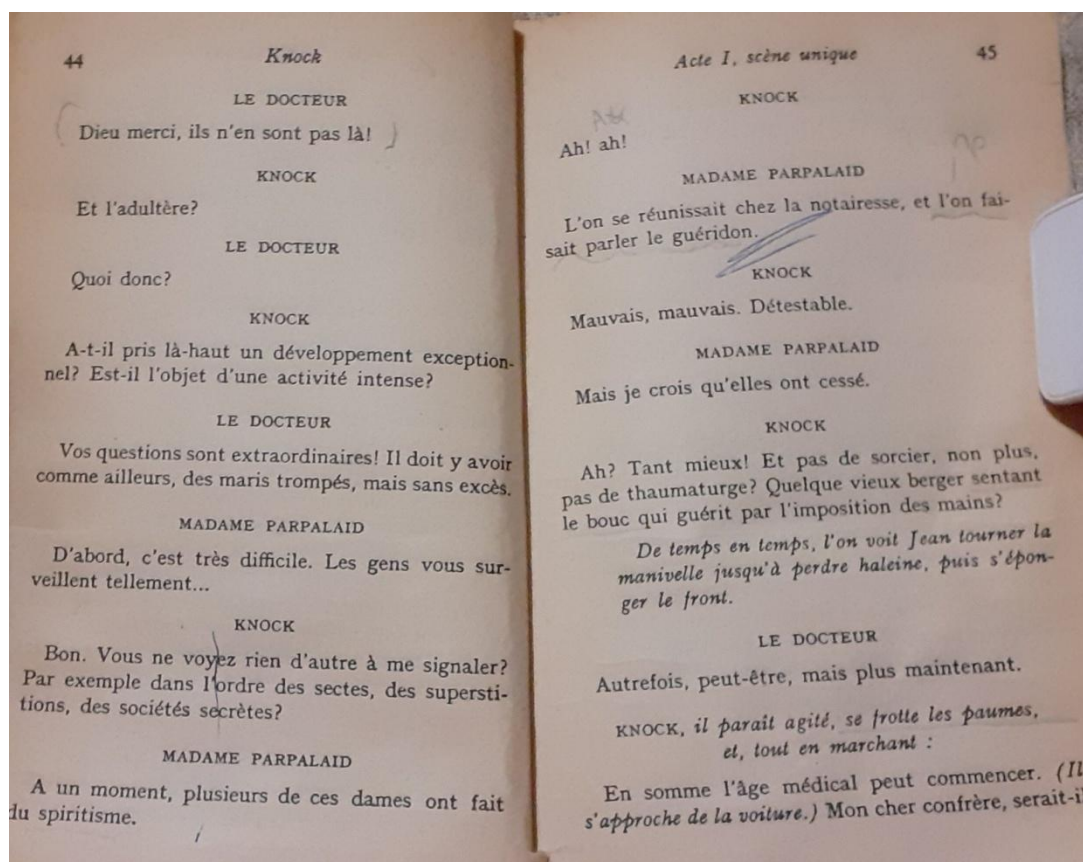
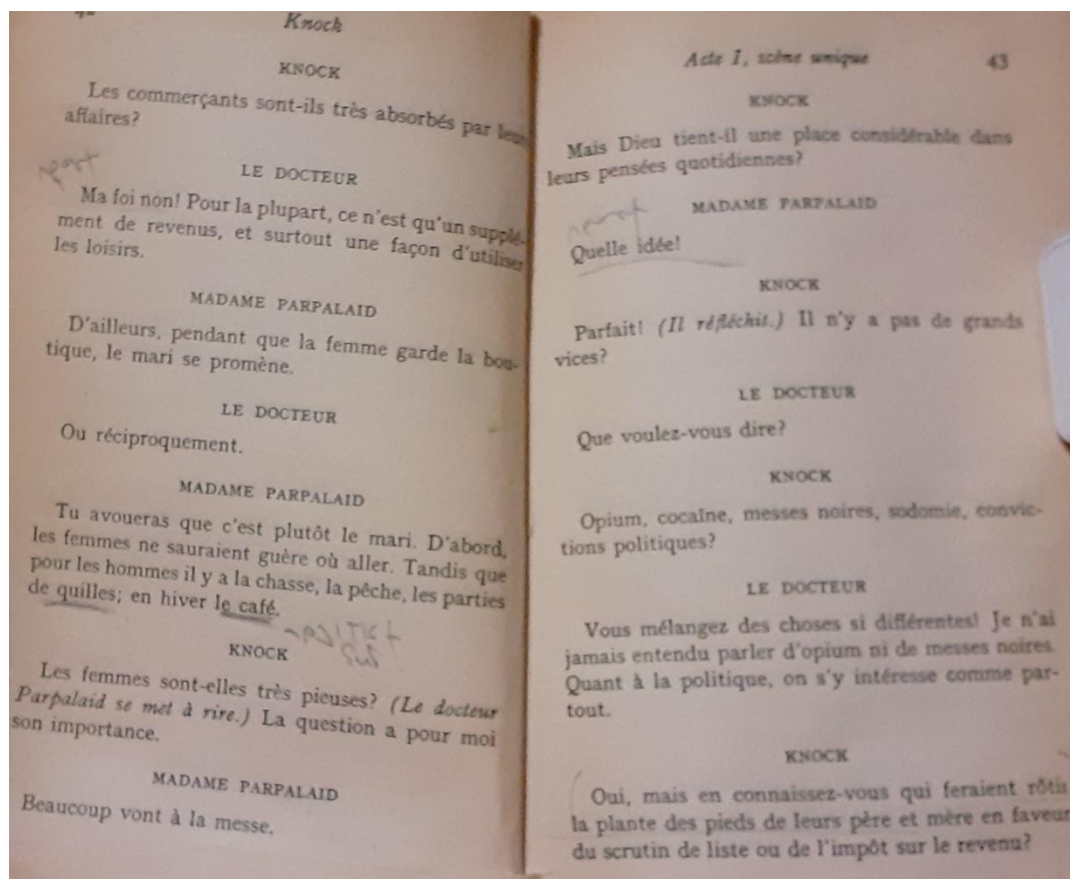
Mais vous n'aviez réellement aucune connaissance?

KNOCK

Entendons-nous! Depuis mon enfance, j'ai toujours lu avec passion les annonces médicales et pharmaceutiques des journaux, ainsi que les prospectus intitulés « mode d'emploi » que je trouvais enroulés autour des boîtes de pilules et des flacons de sirop qu'achetaient mes parents. Dès l'âge de

46 *Knock*

inhumain de demander à ce véhicule un nouveau effort? J'ai une hâte incroyable d'être à Saint-Maurice.

MADAME PARPALAID

Cela vous vient bien brusquement!

KNOCK

Je vous en prie, arrivons là-haut.

LE DOCTEUR

Qu'est-ce donc, de si puissant, qui vous y attire?

KNOCK, *il fait quelques allées et venues en silence, puis :*

Mon cher confrère, j'ai le sentiment que vous avez gâché là-haut une situation magnifique, et, pour parler votre style, fait laborieusement pousser des chardons là où voulait croître un verger plantureux. C'est couvert d'or que vous en deviez repartir, les fesses calées sur un matelas d'obligations; vous, madame, avec trois rangs de perles au cou, tous deux à l'intérieur d'une étincelante limousine (*il montre la guimbarde*) et non point sur ce monument des premiers efforts du génie moderne.

MADAME PARPALAID

Vous plaisantez, docteur?

KNOCK

La plaisanterie serait cruelle, madame.

Acte I, scène unique 47

MADAME PARPALAID

Mais alors, c'est affreux! Tu entends, Albert?

LE DOCTEUR

J'entends que le docteur Knock est un chimérique et, de plus, un cyclothymique. Il est le jouet d'impressions extrêmes. Tantôt le poste ne valait pas deux sous. Maintenant, c'est un Pactole.

Il hausse les épaules.

MADAME PARPALAID

Toi aussi, tu es trop sûr de toi. Ne t'ai-je pas souvent dit qu'à Saint-Maurice, en sachant s'y prendre, on pouvait mieux faire que végéter? *73*

LE DOCTEUR

Bon, bon, bon! Je reviendrai dans trois mois, pour la première échéance. Nous verrons où en est le docteur Knock.

KNOCK

C'est cela. Revenez dans trois mois. Nous aurons le temps de causer. Mais je vous en supplie, partons tout de suite.

LE DOCTEUR, à Jean, timidement.

Vous êtes prêt?

48 *Knock*

JEAN, à mi-voix.

Oh! moi, je serais bien prêt. Mais cette fois-ci, je ne crois pas que nous arriverons tout seuls à la mettre en marche.

LE DOCTEUR, même jeu.

Comment cela?

JEAN, hochant la tête.

Il faudrait des hommes plus forts.

LE DOCTEUR

Et si on essayait de la pousser?

JEAN, sans conviction.

Peut-être.

LE DOCTEUR

Mais oui. Il y a vingt mètres en plaine. Je prendrai le volant. Vous pousserez.

JEAN

Oui.

LE DOCTEUR

Et ensuite, vous tâcherez de sauter sur le marchepied au bon moment, n'est-ce pas? (*Le docteur revient vers les autres.*) Donc, en voiture, mon cher confrère, en voiture. C'est moi qui vais conduire.

Acte I, scène unique 49

Jean, qui est un hercule, veut s'amuser à nous mettre en marche sans le secours de la manivelle, par une espèce de démarrage qu'on pourrait appeler automatique... bien que l'énergie électrique y soit remplacée par celle des muscles, qui est un peu de même nature, il est vrai. (*Jean s'arc-boute contre la caisse de la voiture.*)

RIDEAU

ACTE II

*Dans l'ancien domicile de Parpalaid.
L'installation provisoire de Knock. Table, sièges,
armoire-bibliothèque, chaise longue. Tableaux noirs,
lunette. Quelques figures anatomiques et histologiques
au mur.*

SCÈNE I
KNOCK, LE TAMBOUR DE VILLE

KNOCK, *assis, regarde la pièce et écrit.*
C'est vous, le tambour de ville?

LE TAMBOUR, *debout.*

Oui, monsieur.

KNOCK

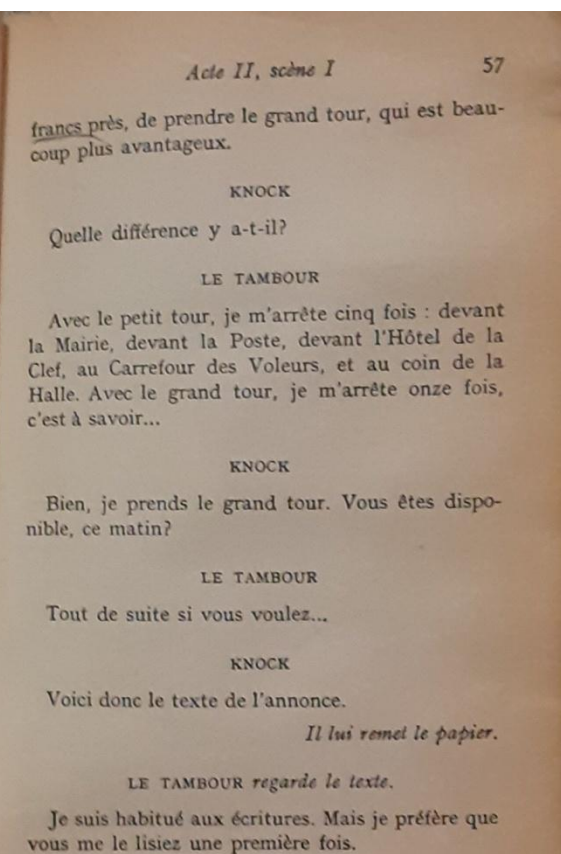
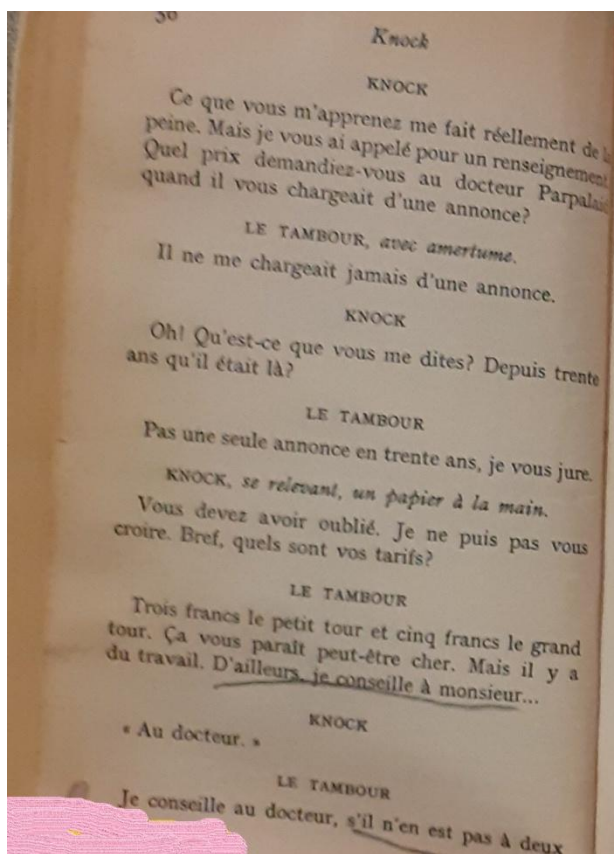
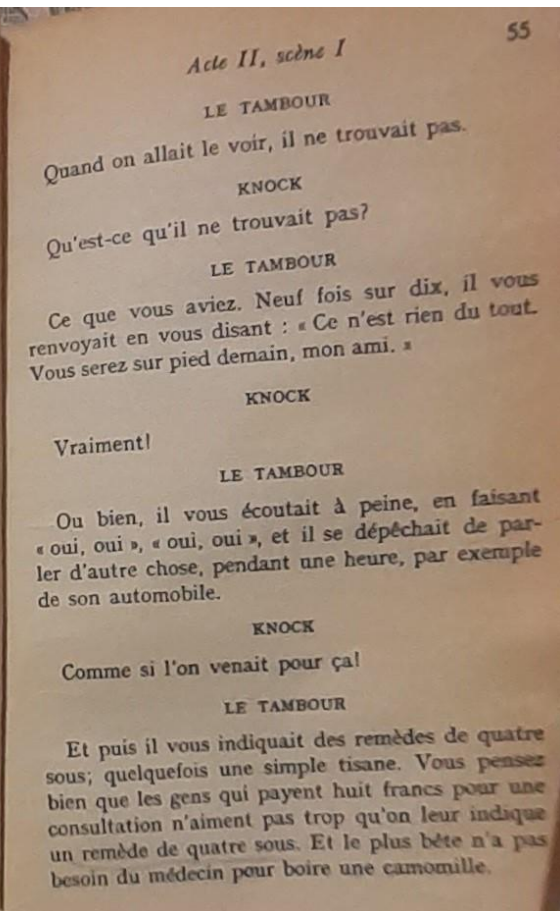
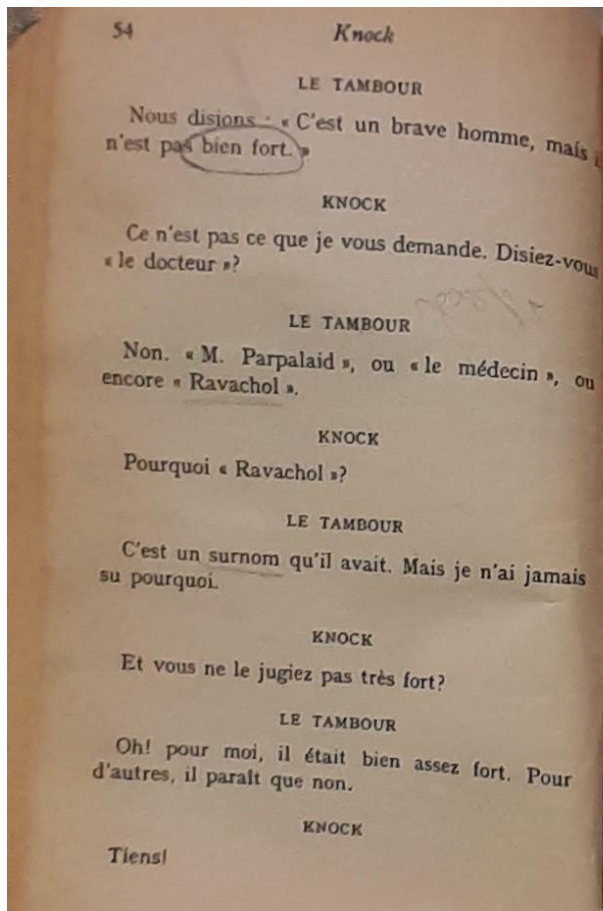
Appelez-moi docteur. Répondez-moi « oui, docteur », ou « non, docteur ».

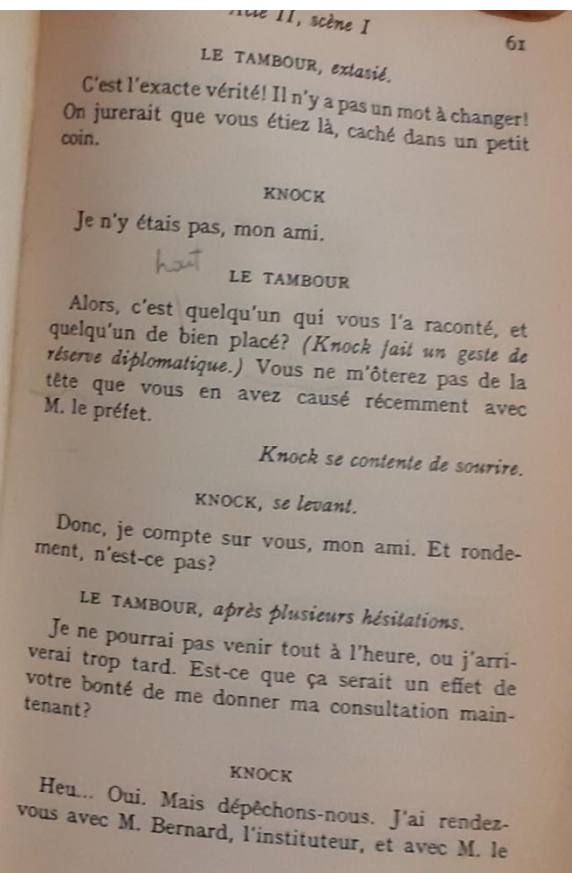
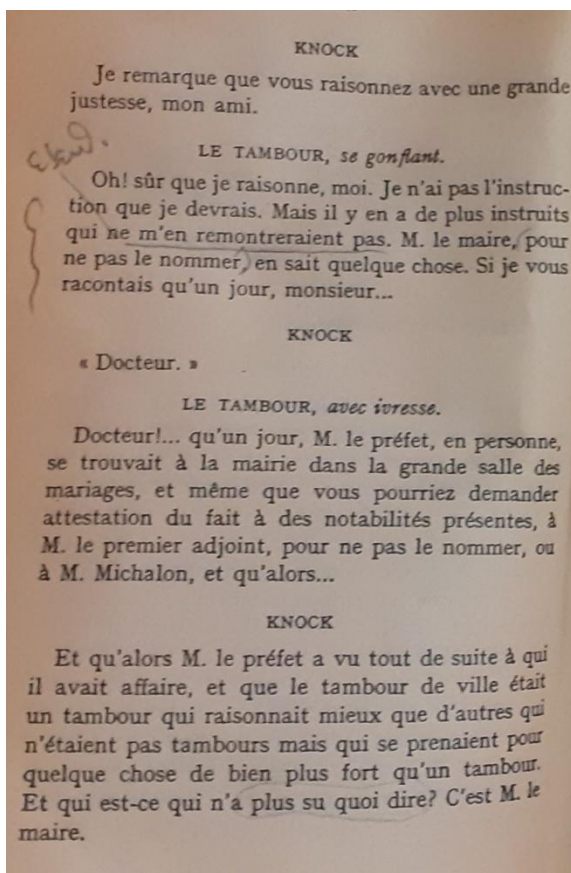
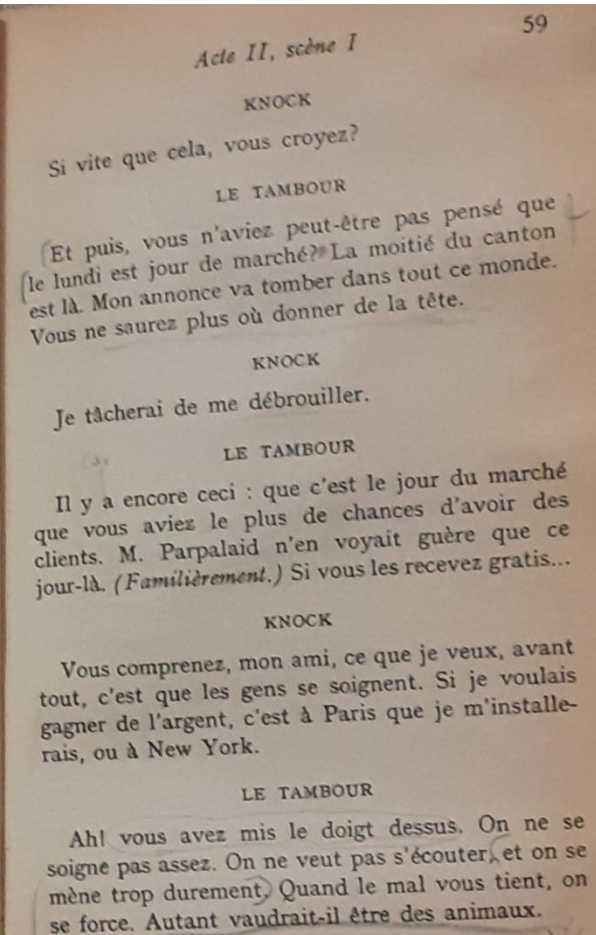
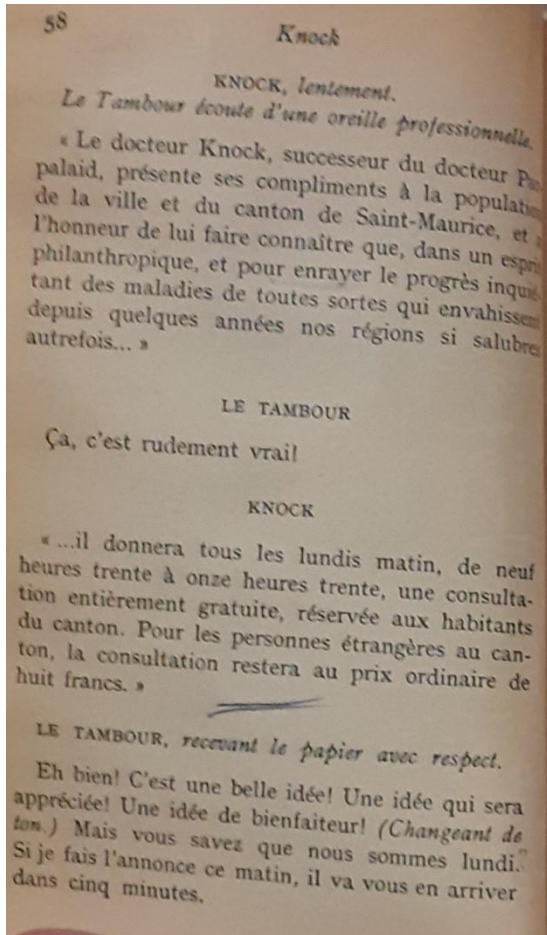
LE TAMBOUR

Oui, docteur.

KNOCK

Et quand vous avez l'occasion de parler de moi au-dehors, ne manquez jamais de vous exprimer ainsi : « Le docteur a dit », « le docteur a fait »... J'y attache de l'importance. Quand vous parlez entre vous du docteur Parpalaid, de quels termes vous serviez-vous?

pharmacien Mousquet. Il faut que je les reçoive avant que les gens n'arrivent. De quoi souffrez-vous?

LE TAMBOUR

Attendez que je réfléchisse! *(Il rit.)* Voilà. Quand j'ai diné, il y a des fois que je sens une espèce de démangeaison ici. *(Il montre le haut de son épigastre.)* Ça me chatouille, ou plutôt, ça me gratouille.

KNOCK, *d'un air de profonde concentration.*

Attention. Ne confondons pas. Est-ce que ça vous chatouille, ou est-ce que ça vous gratouille?

LE TAMBOUR

Ça me gratouille. *(Il médite.)* Mais ça me chatouille bien un peu aussi.

KNOCK

Désignez-moi exactement l'endroit.

LE TAMBOUR

Par ici.

KNOCK

Par ici... où cela, par ici?

LE TAMBOUR

Là. Ou peut-être là... Entre les deux.

KNOCK

Juste entre les deux?... Est-ce que ça ne serait pas plutôt un rien à gauche, là, où je mets mon doigt?

LE TAMBOUR

Il me semble bien.

KNOCK

Ça vous fait mal quand j'enfonce mon doigt?

LE TAMBOUR

Oui, on dirait que ça me fait mal.

KNOCK

Ah! ah! *(Il médite d'un air sombre.)* Est-ce que ça ne vous gratouille pas davantage quand vous avez mangé de la tête de veau à la vinaigrette?

LE TAMBOUR

— Je n'en mange jamais. Mais il me semble que si j'en mangeais, effectivement, ça me gratouillerait plus.

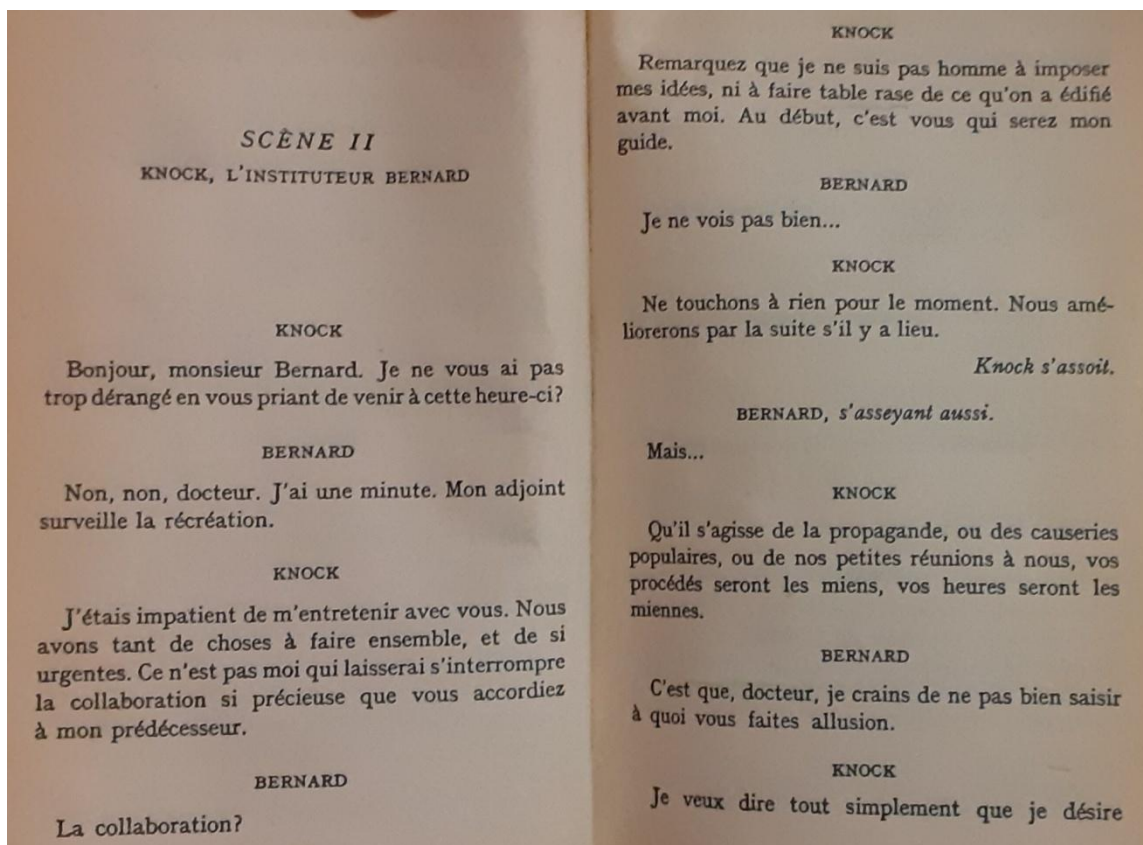
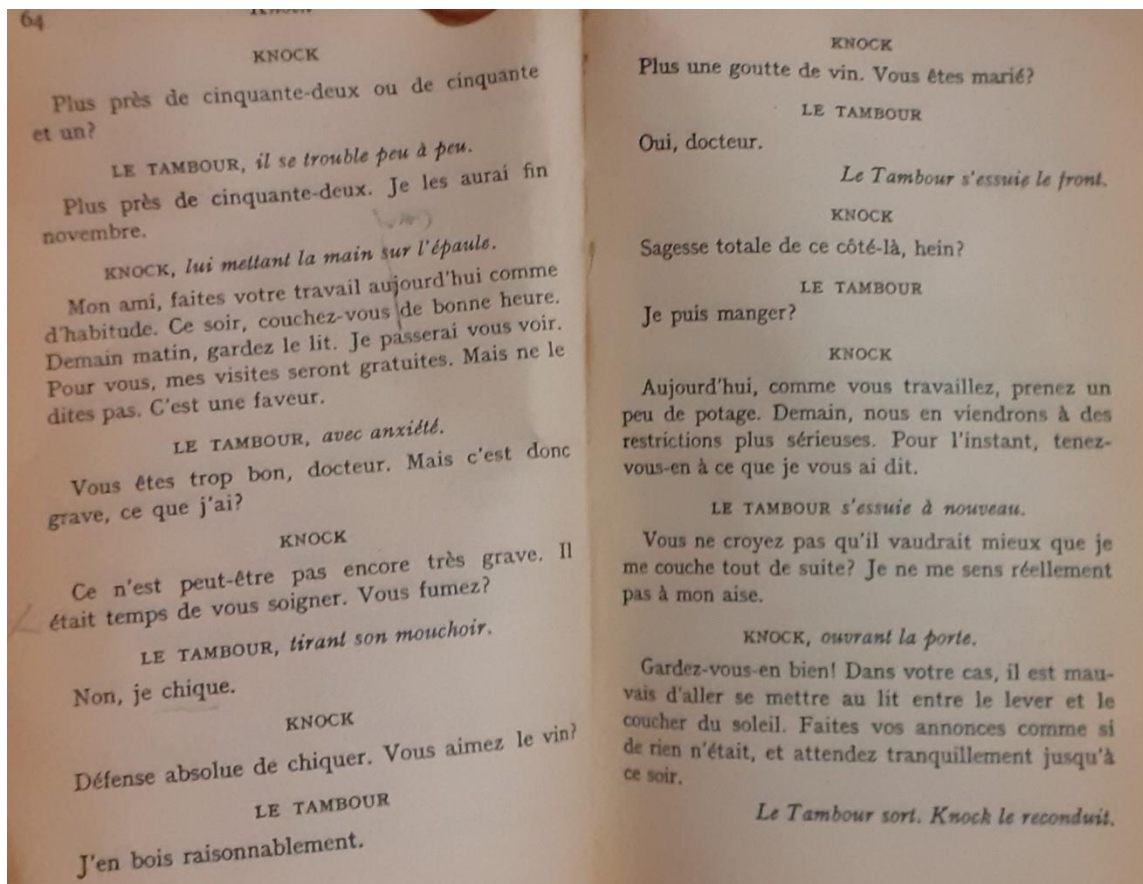
!

KNOCK

Ah! ah! très important. Ah! ah! Quel âge avez-vous?

LE TAMBOUR

Cinquante et un, dans mes cinquante-deux.

maintenir intacte la liaison avec vous, même pendant ma période d'installation.

BERNARD

Il doit y avoir quelque chose qui m'échappe...

KNOCK

Voyons! Vous étiez bien en relations constantes avec le docteur Parpalaid?

BERNARD

Je le rencontrais de temps en temps à l'estaminet de l'Hôtel de la Clef. Il nous arrivait de faire un billard.

KNOCK

Ce n'est pas de ces relations-là que je veux parler.

BERNARD

Nous n'en avons pas d'autres.

KNOCK

Mais... mais... comment vous étiez-vous réparti l'enseignement populaire de l'hygiène, l'œuvre de propagande dans les familles... que sais-je, moi! Les mille besognes que le médecin et l'instituteur ne peuvent faire que d'accord?

BERNARD

Nous ne nous étions rien réparti du tout.

KNOCK

Quoi! Vous aviez préféré agir chacun isolément?

BERNARD

C'est bien plus simple. Nous n'y avons jamais pensé ni l'un ni l'autre. C'est la première fois qu'il est question d'une chose pareille à Saint-Maurice.

KNOCK, avec tous les signes d'une surprise navrée.

Ah!... Si je ne l'entendais pas de votre bouche, je vous assure que je n'en croirais rien.

Un silence.

BERNARD

Je suis désolé de vous causer cette déception, mais ce n'est pas moi qui pouvais prendre une initiative de ce genre-là, vous l'admettez, même si j'en avais eu l'idée, et même si le travail de l'école me laissait plus de loisir.

KNOCK

Évidemment! Vous attendiez un appel qui n'est pas venu.

BERNARD

Chaque fois qu'on m'a demandé un service, j'ai tâché de le rendre.

KNOCK

Je le sais, monsieur Bernard, je le sais. (Un

70

Knock

silence.) Voilà donc une (malheureuse) population qui est entièrement abandonnée à elle-même au point de vue hygiénique et prophylactique!

BERNARD

Dame!

KNOCK

Je parie qu'ils boivent de l'eau sans penser aux milliards de bactéries qu'ils avalent à chaque gorgée.

BERNARD

Oh! certainement.

KNOCK

Savent-ils même ce que c'est qu'un microbe?

BERNARD

J'en doute fort! Quelques-uns connaissent le mot, mais ils doivent se figurer qu'il s'agit d'une espèce de mouche.

KNOCK, il se lève.

C'est effrayant. Écoutez, cher monsieur Bernard, nous ne pouvons pas, à nous deux, réparer en huit jours des années de... disons d'insouciance. Mais il faut faire quelque chose.

BERNARD

Je ne m'y refuse pas. Je crains seulement de ne pas vous être d'un grand secours.

Acte II, scène II

71

KNOCK

Monsieur Bernard, quelqu'un qui est bien renseigné sur vous, m'a révélé que vous aviez un grave défaut : la modestie. Vous êtes le seul à ignorer que vous possédez ici une autorité morale et une influence personnelle peu communes. Je vous demande pardon d'avoir à vous le dire. Rien de sérieux ici ne se fera sans vous.

BERNARD

Vous exagérez, docteur.

KNOCK

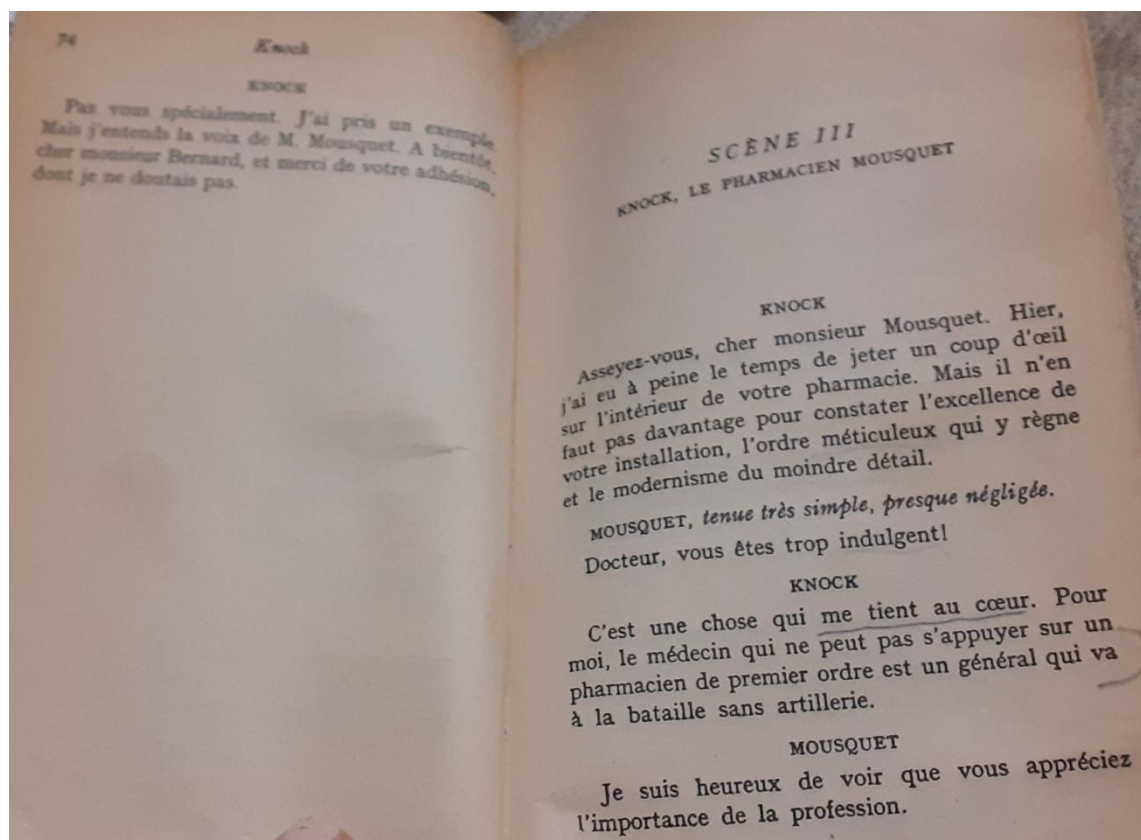
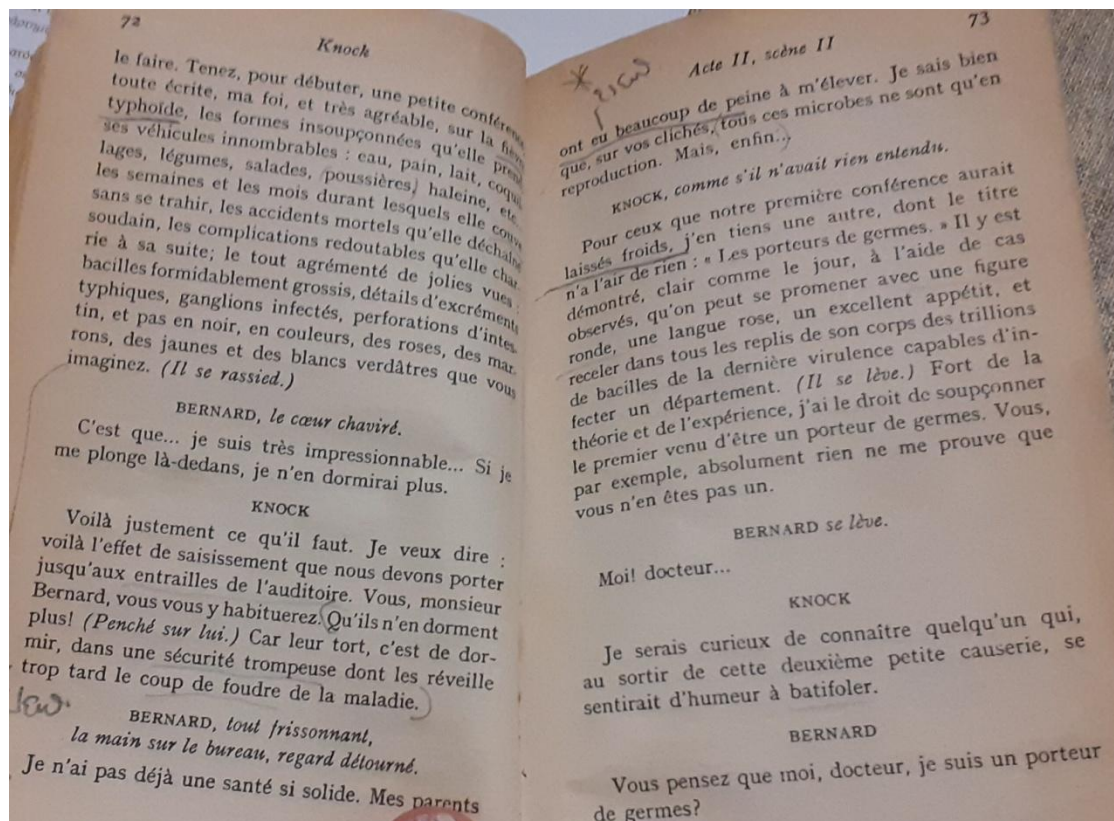
C'est entendu! Je puis soigner sans vous mes malades. Mais la maladie, qui est-ce qui m'aidera à la combattre, à la débusquer? Qui est-ce qui instruira ces pauvres gens sur les périls de chaque seconde qui assiègent leur organisme? Qui leur apprendra qu'on ne doit pas attendre d'être mort pour appeler le médecin?

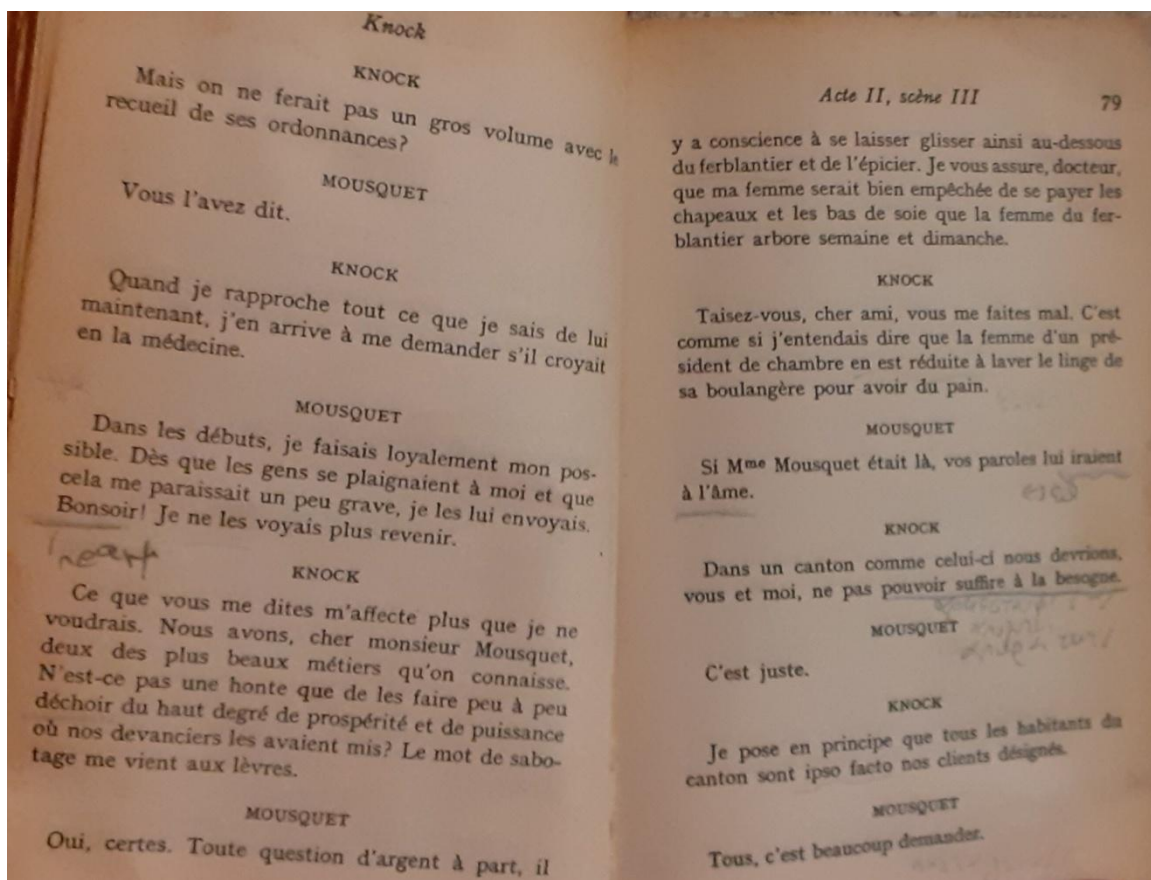
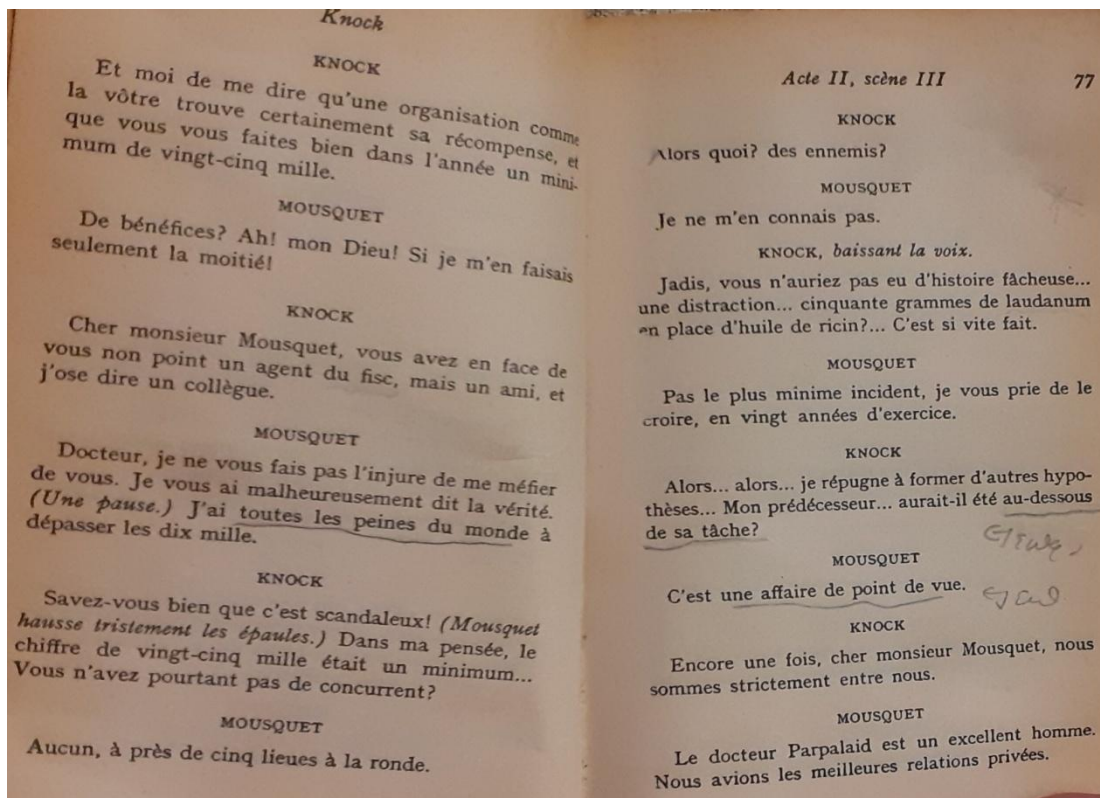
BERNARD

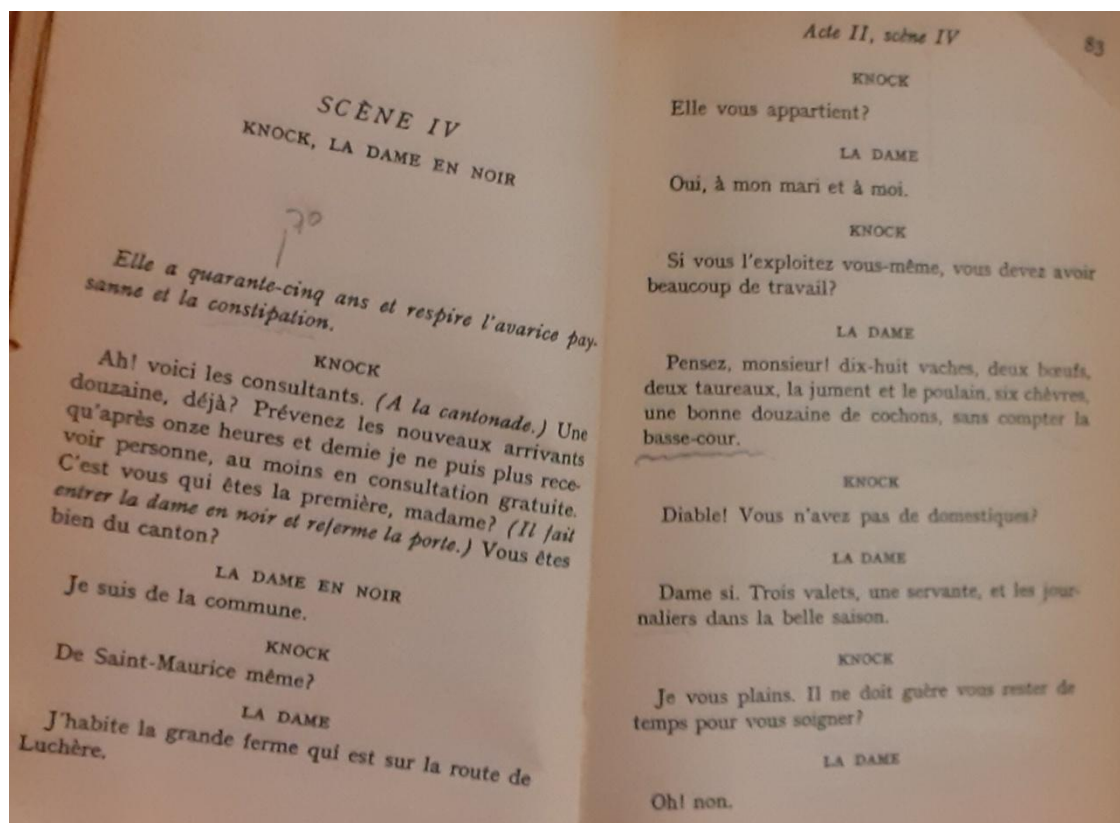
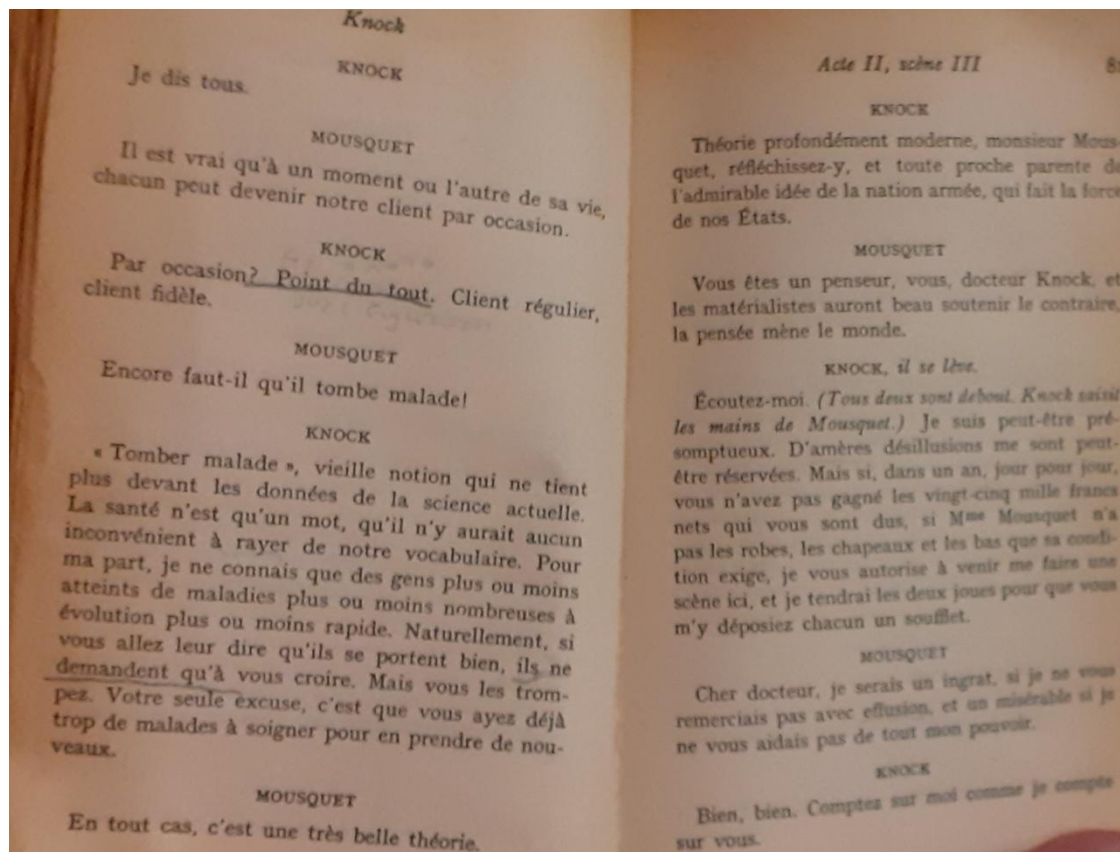
Ils sont très négligents. Je n'en disconviens pas.

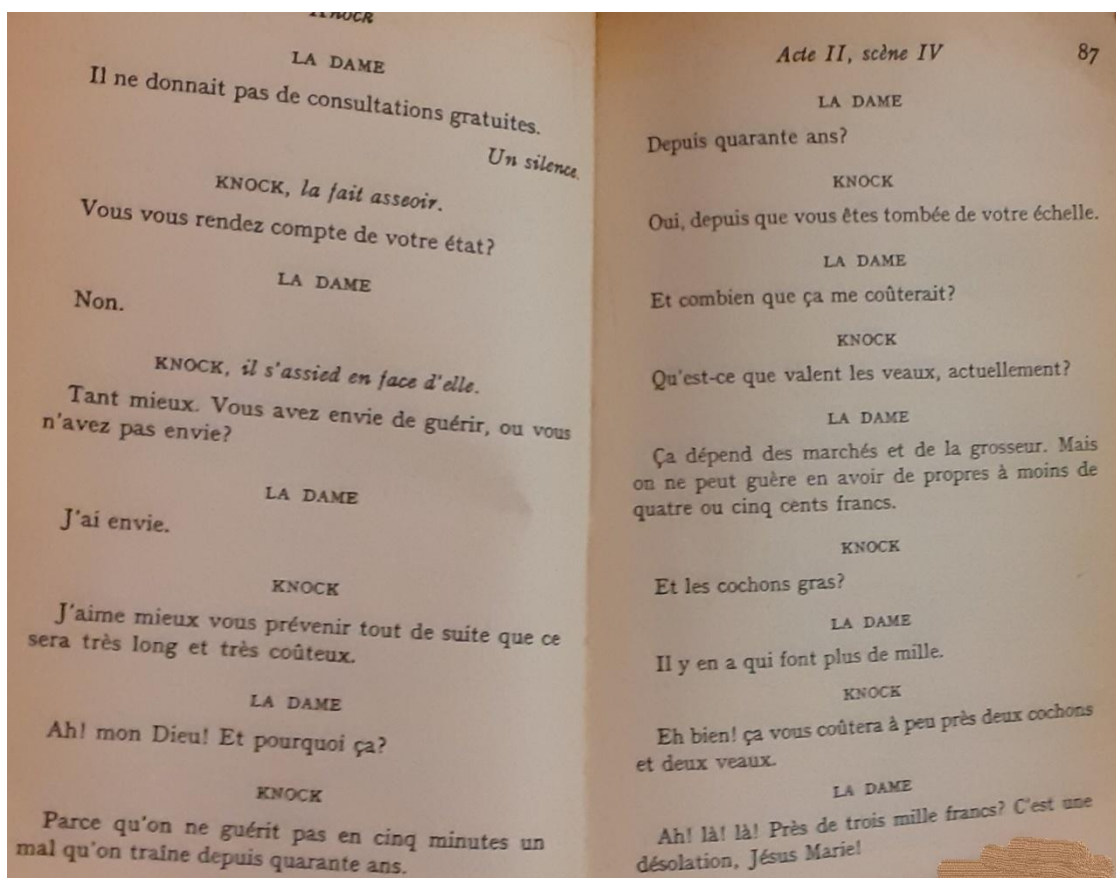
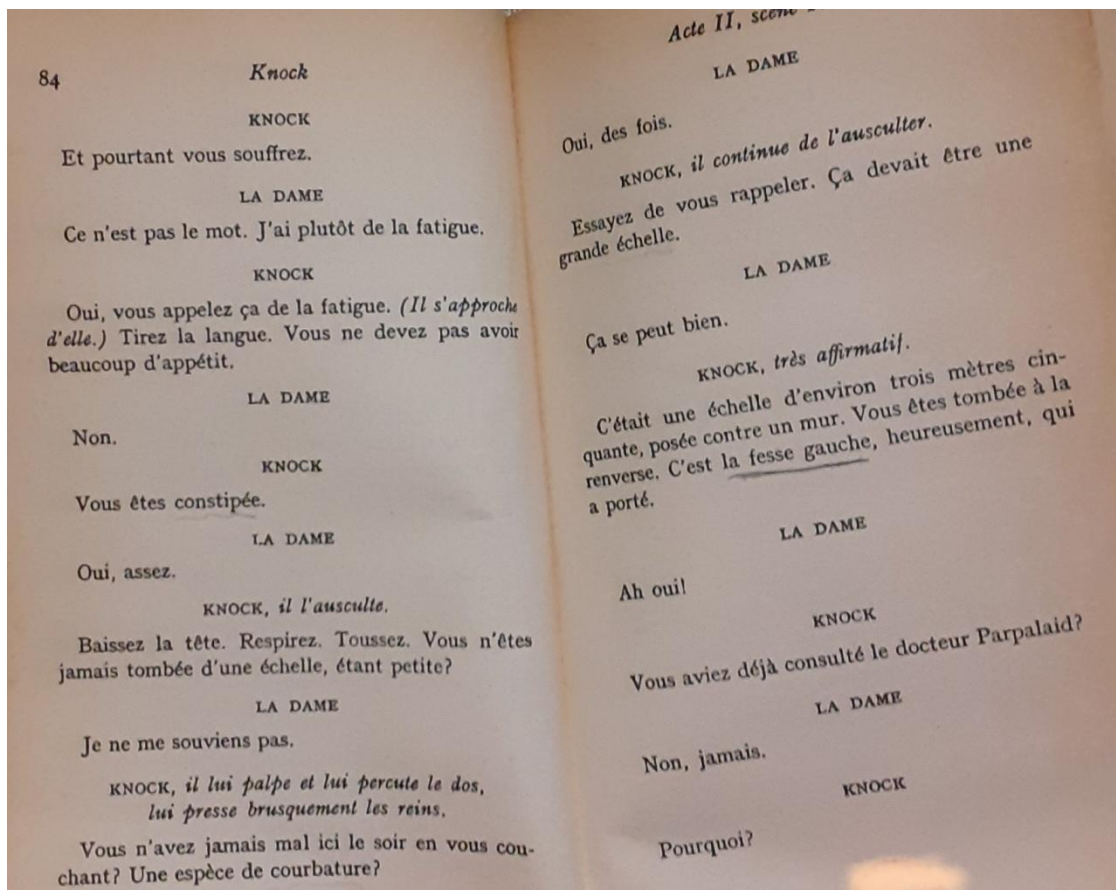
KNOCK, s'animant de plus en plus.

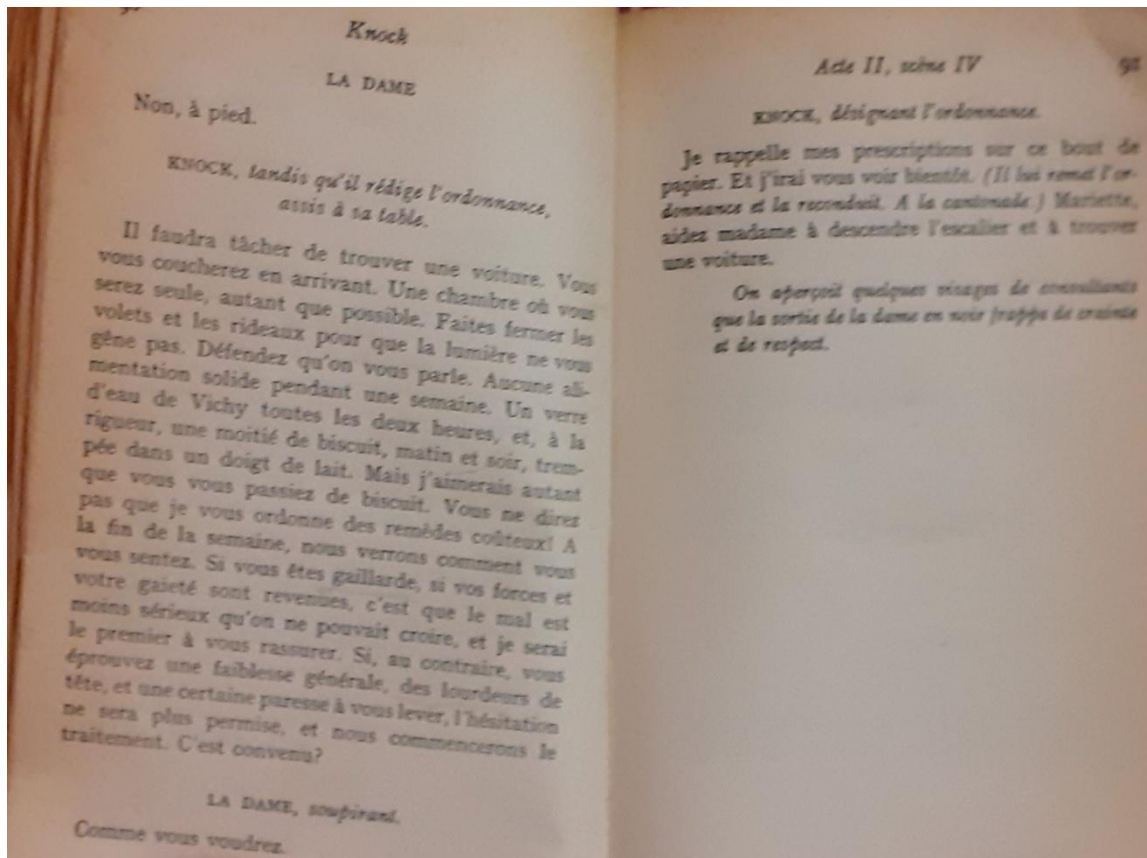
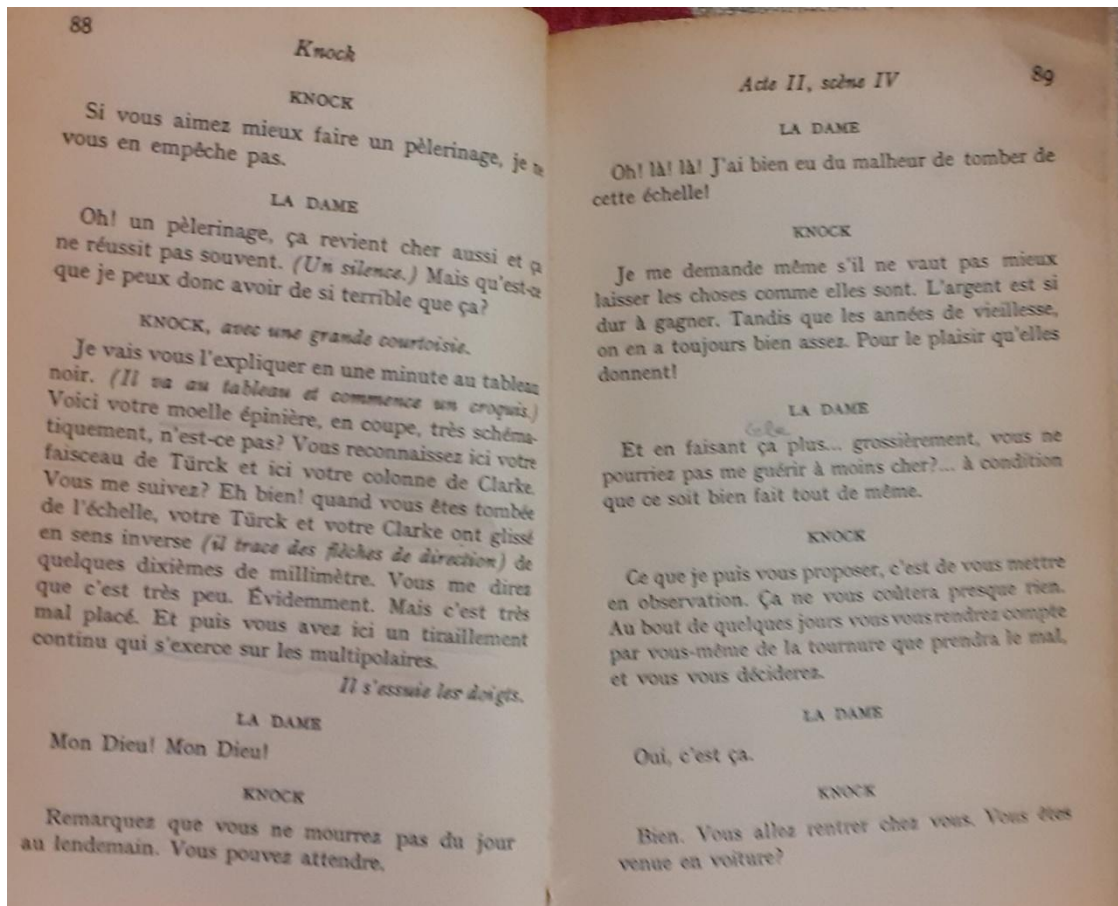
Commençons par le commencement. J'ai ici la matière de plusieurs causeries de vulgarisation, des notes très complètes, de bons clichés, et une lanterne. Vous arrangerez tout cela comme vous savez

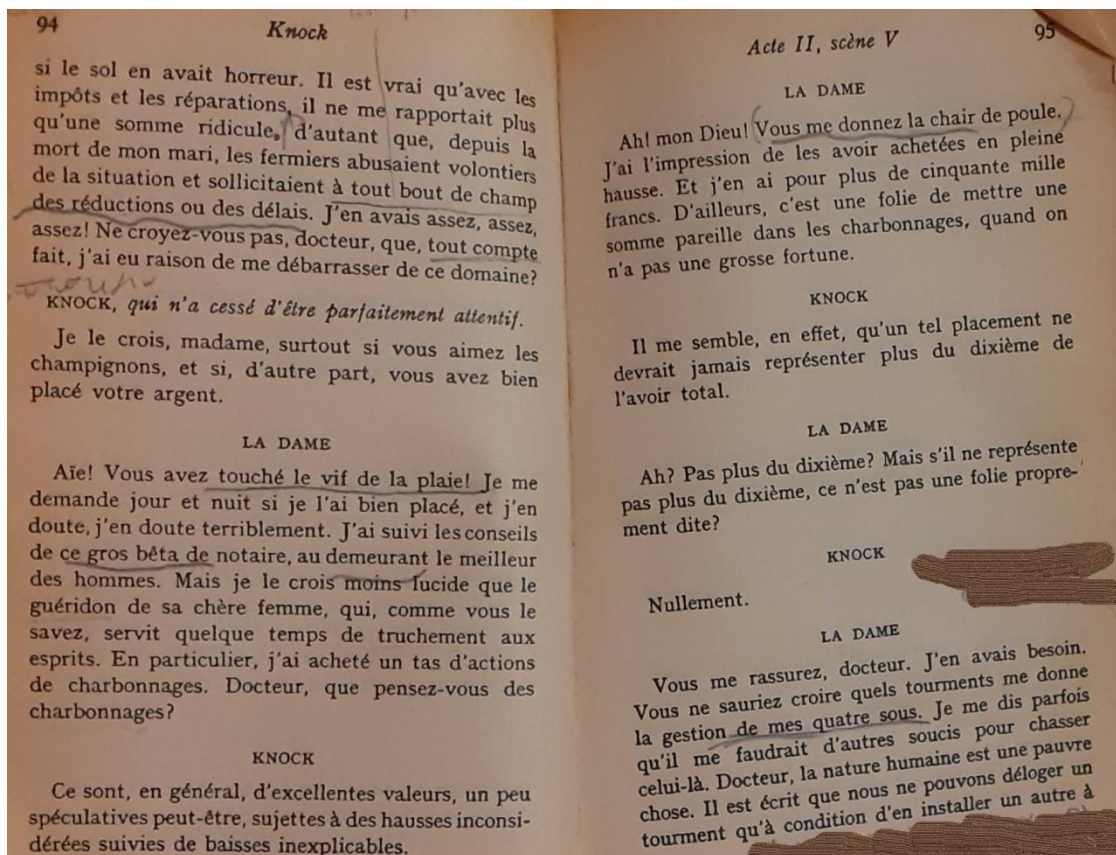
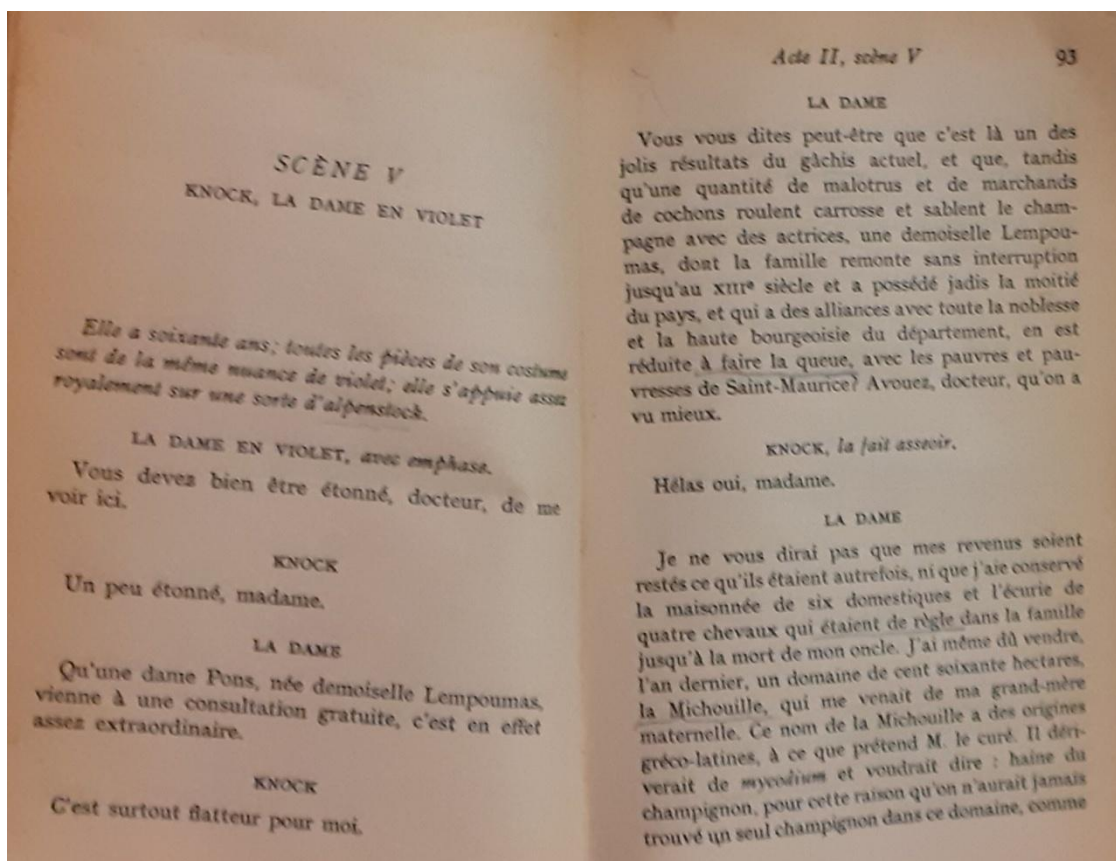

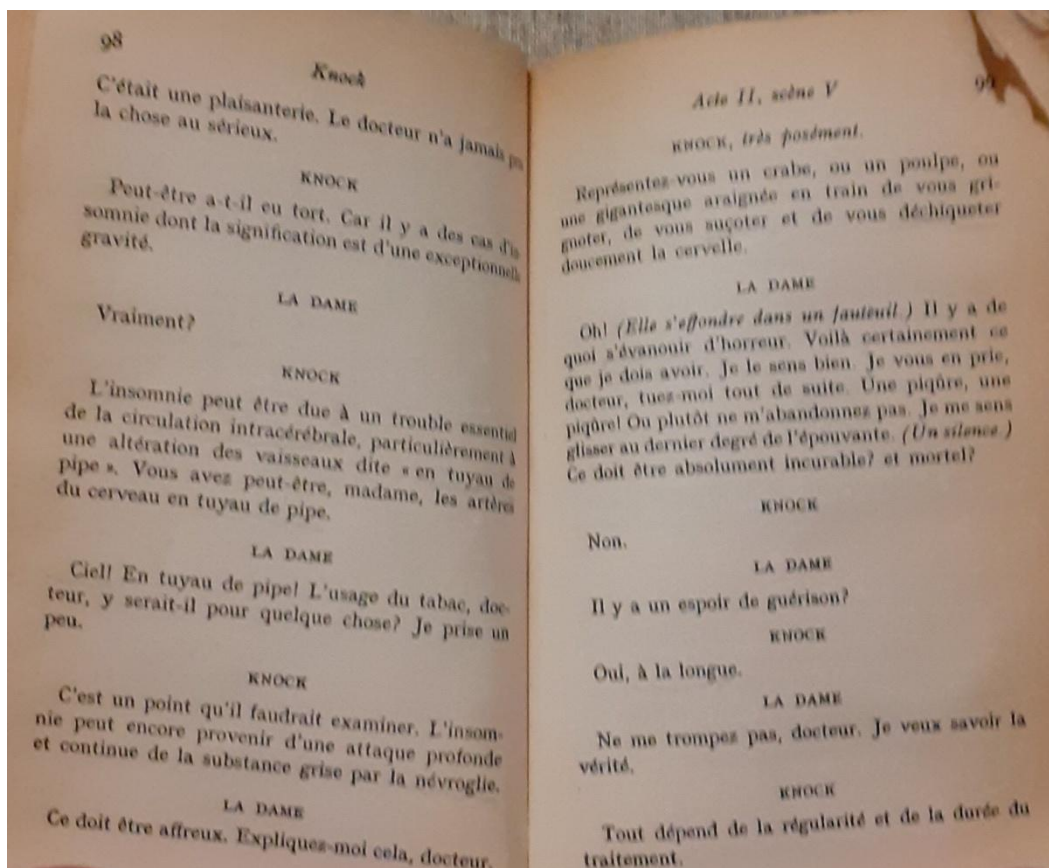
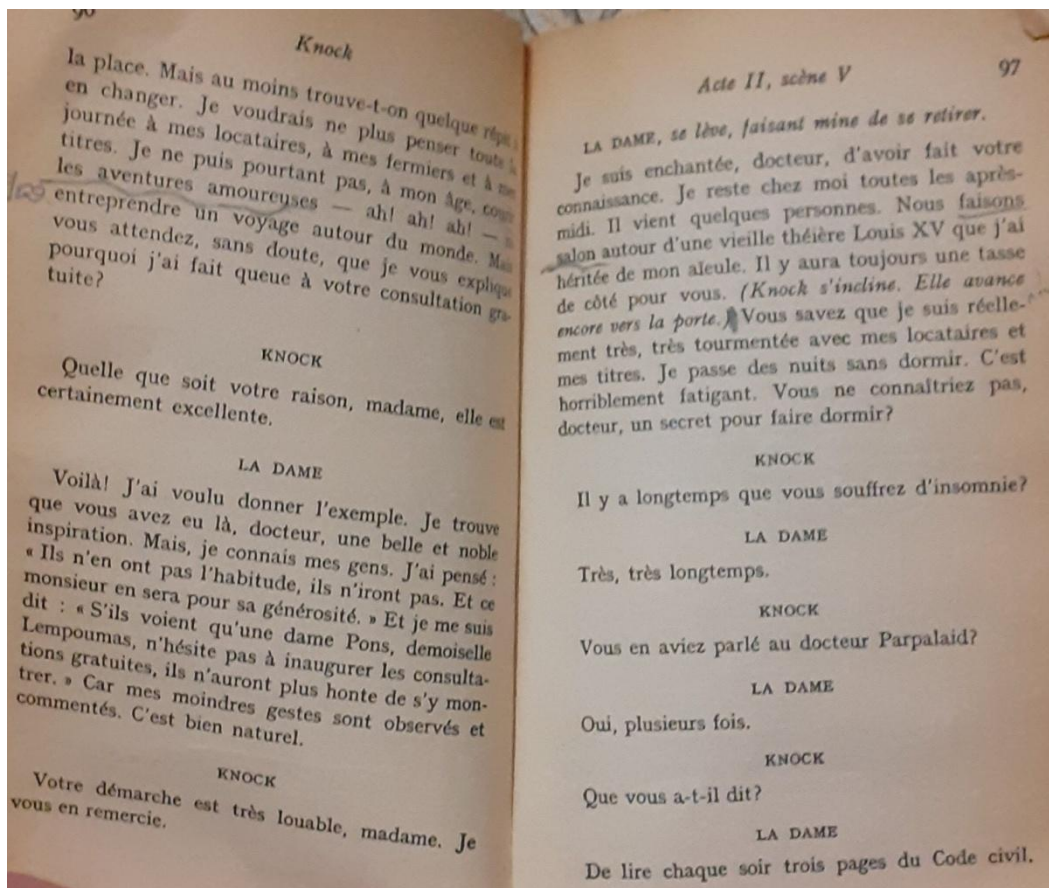

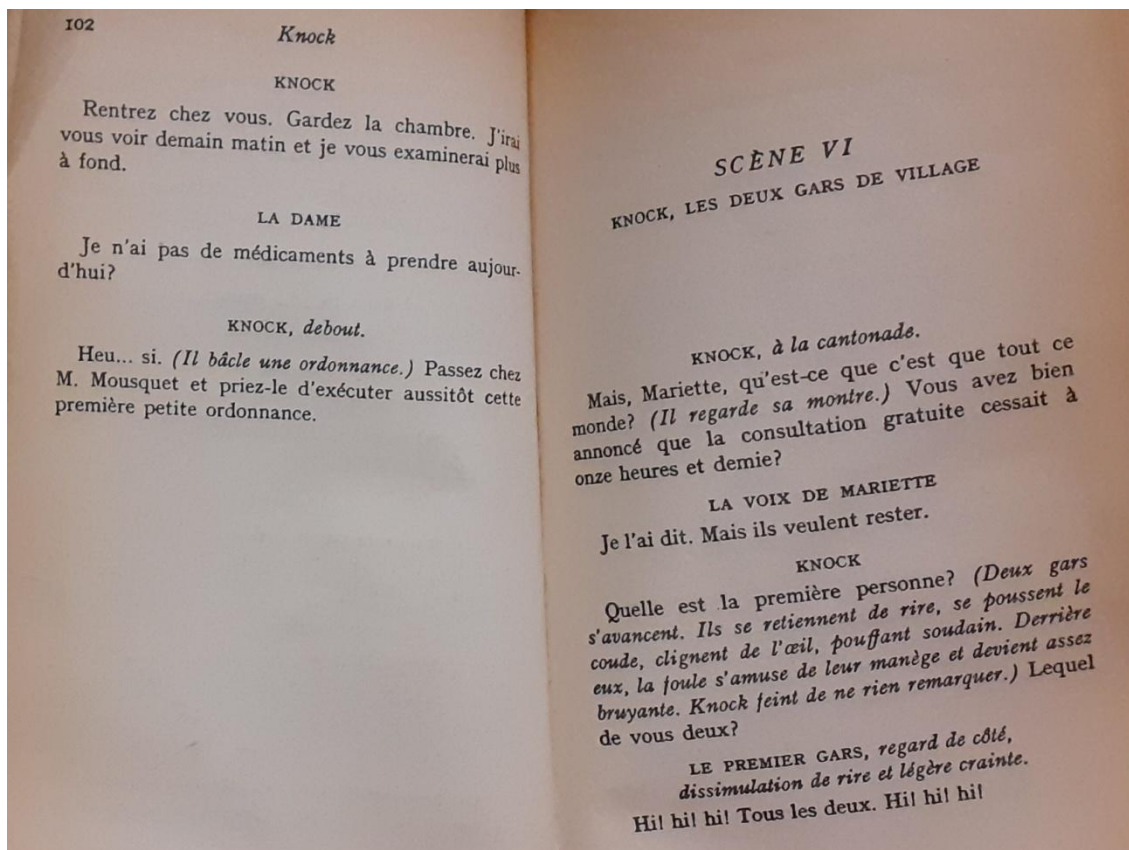
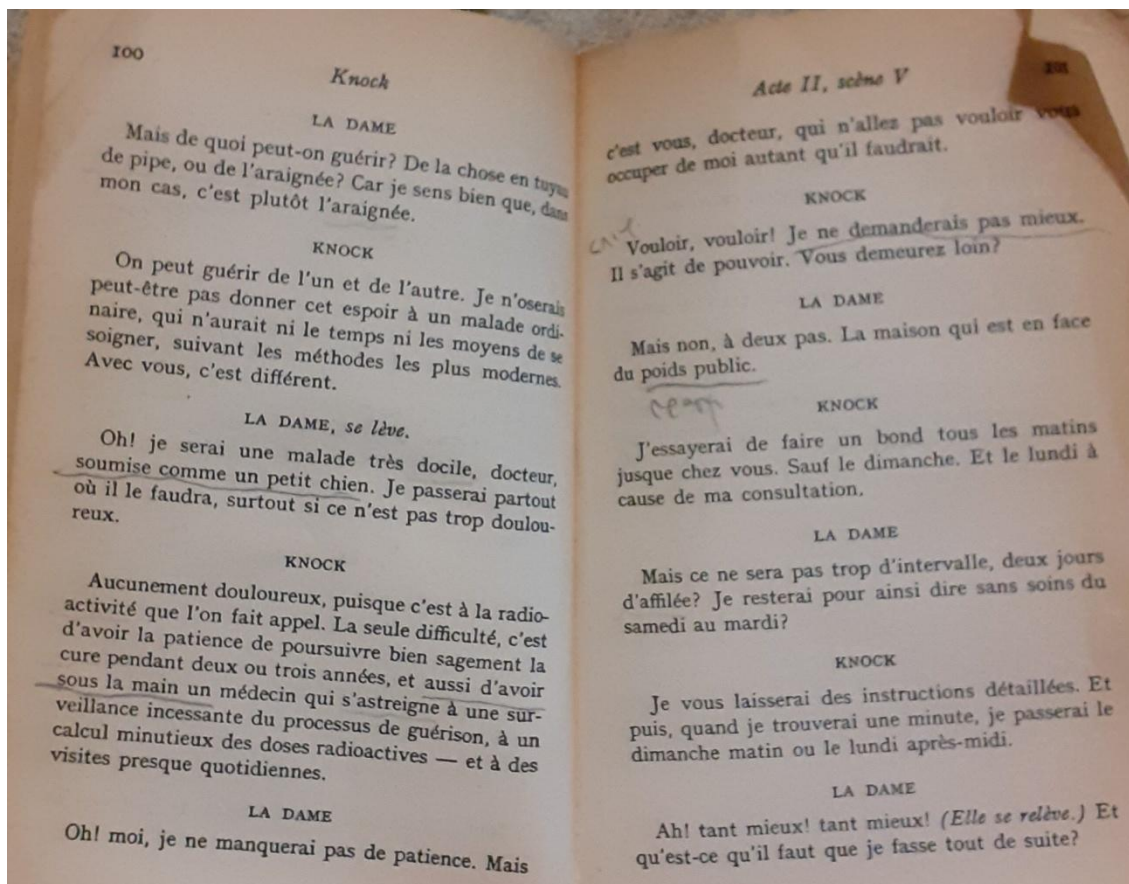

104

Knock

KNOCK

Vous n'allez pas passer ensemble?

LE PREMIER

Sil sil hil hil Sil sil (*Rires à la cantonade.*)

KNOCK

Je ne puis pas vous recevoir tous les deux à la fois. Choisissez. D'abord, il me semble que je ne vous ai pas vus tantôt. Il y a des gens avant vous.

LE PREMIER

Ils nous ont cédé leur tour. Demandez-leur. Hil hil (*Rires et gloussements.*)

LE SECOND, enhardi.

Nous deux, on va toujours ensemble. On fait la paire. Hil hil hil (*Rires à la cantonade.*)

KNOCK, il se mord la lèvre et du ton le plus froid :

Entrez. (*Il referme la porte. Au premier gars.*) Déshabillez-vous. (*Au second, lui désignant une chaise.*) Vous, asseyez-vous là. (*Ils échangent encore des signes, et gloussent, mais en se forçant un peu.*)

LE PREMIER, il n'a plus que son pantalon et sa chemise.

Faut-il que je me mette tout nu?

Acte II, scène VI

105

KNOCK

Enlevez encore votre chemise. (*Le gars apparaît en gilet de flanelle.*) Ça suffit. (*Knock s'approche, tourne autour de l'homme, palpe, percute, ausculte, tire sur la peau, retourne les paupières, retourne les lèvres.* Puis il va prendre un laryngoscope à réflecteur, s'en casque lentement, on projette soudain la lueur aveuglante sur le visage du gars, au fond de son arrière-gorge, sur ses yeux. Quand l'autre est malé, il lui désigne la chaise longue.) Étendez-vous là-dessus. Allons. Ramenez les genoux. (*Il palpe le ventre, applique çà et là le stéthoscope.*) Allongez le bras. (*Il examine le pouls. Il prend la pression artérielle.*) Bien. Rhabillez-vous. (*Silence. L'homme se rhabille.*) Vous avez encore votre père?

LE PREMIER

Non, il est mort.

KNOCK

De mort subite?

LE PREMIER

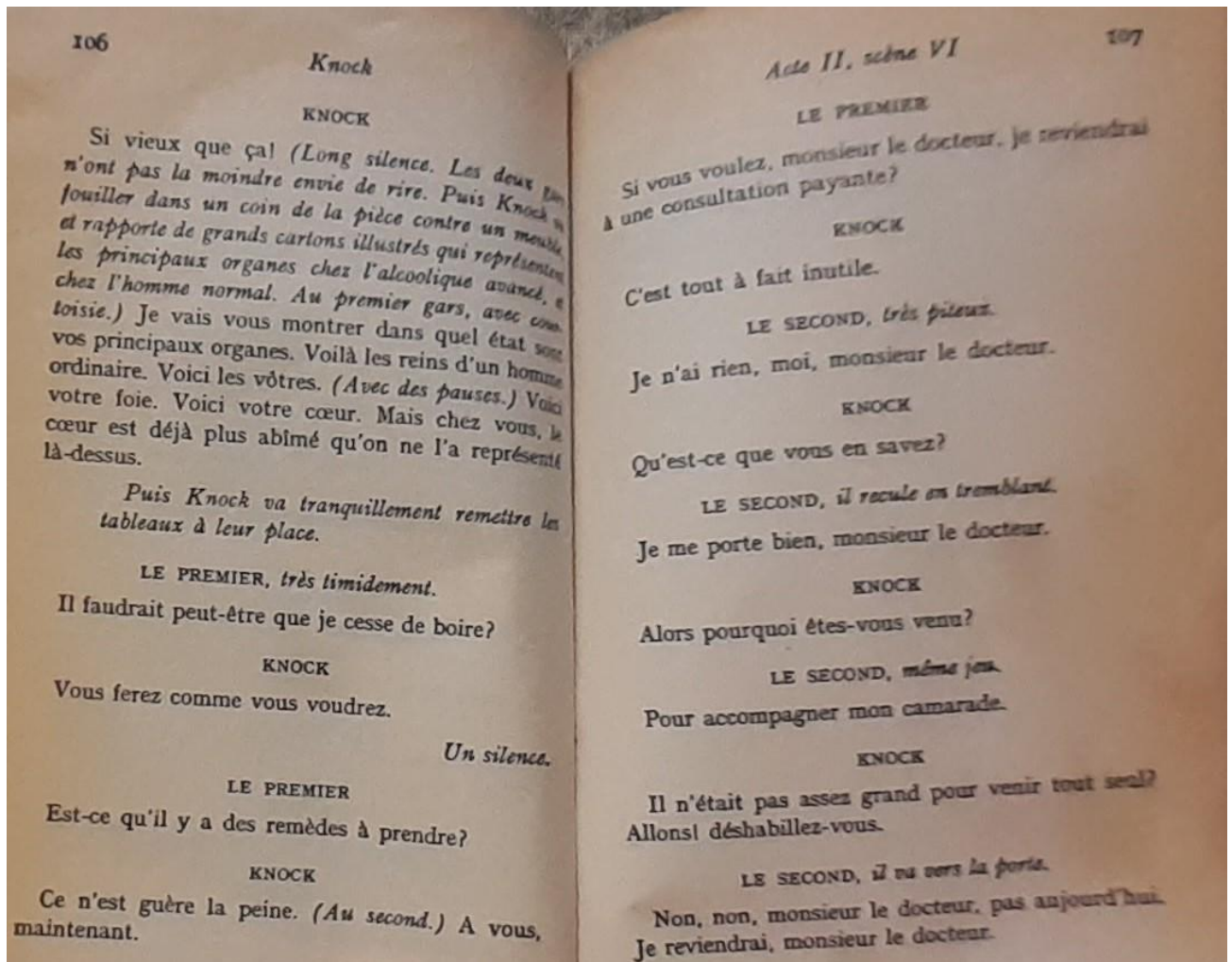
Oui.

KNOCK

C'est ça. Il ne devait pas être vieux?

LE PREMIER

Non, quarante-neuf ans.

Knock

Silence. Knock ouvre la porte. On entend le brouhaha des gens qui rient d'avance. Knock laisse passer les deux gars qui sortent avec des mines diversement hagardes et terrifiées, et traversent la foule soudain silencieuse comme à un enterrement.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟ ΤΥΠΟ

Πηγή : gallica.bnf.fr

“Knock” à travers le Monde

Parlée de la Comédie des Champs-Élysées, où elle fut créée le 15 décembre 1923, « Knock » a fait depuis longtemps le tour du monde. Après plus de mille représentations à Paris où elle fut reprise successivement les :

	15	Décembre	1924
	1 ^{er}	Mars	1925
Comédie	5	Mai	1925
des	21	Décembre	1925
Champs-Élysées	1 ^{er}	Juillet	1927
	9	Décembre	1930
	1 ^{er}	Septembre	1931
	7	Juin	1933
Athénée	7	Septembre	1935
	18	Janvier	1938

et ses cent-vingt représentations consécutives à Bruxelles, cette pièce a parcouru à peu près tous les pays existants. (Elle fut représentée dans toute la France et dans les pays de langue française plus de 5.000 fois.)

Si bien qu'il est impossible de poser la question : « Dans quel pays Knock a-t-il été joué ? ». La liste serait trop longue. On en est réduit à se demander : « Dans quels pays Knock n'a-t-il pas été joué ?... » En on s'aperçoit que cette liste ne comprend plus que la Chine, les Pays Noirs et le Libéria, l'Abyssinie, la Corée et le Thibet.

Elle est entrée dans le répertoire régulier devant les publics anglais, allemand, italien, américain du nord et du sud.

Il existe des éditions classiques de Knock à l'usage des universités étrangères (allemandes, anglaises et américaines) et le texte de Knock est inscrit au programme des examens universitaires de ces pays.

Nous ne saurions mieux faire pour donner le « ton » de la critique et l'impression produite par cette pièce que de citer l'article de Henri Bancel dans *La Liberté* :

« Chapeaux bas, Messieurs, voici un vrai, un authentique chef-d'œuvre... A l'inoubliable répétition de *Knock*, ou *Le Triomphe de la Médecine*, une sorte de phénomène unanime s'est produit dans la pénombre tiède et pourpre de la salle de la Comédie des Champs-Élysées... D'un seul coup, d'un seul, et avec quelle virtuosité, M. Jules Romains vient à la fois de créer de toutes pièces la formule de la « farce moderne » et d'asséner sur la nuque d'Asclepios le plus terrible coup de massue qu'il ait jamais reçu. M. Louis Jouvet, qui a mis supérieurement la pièce en scène, restera inoubliable dans la silhouette inquiétante et un brin diabolique du Docteur Knock qu'il a campée avec un art prodigieux. »

KNOCK ET LA CRITIQUE

A LA CRÉATION

ROBERT DE FLERS

Depuis Molière, notre scène n'avait point vu surgir, dans le domaine de la médecine, de caricature aussi bouffonne et tragique dans sa bouffonnerie que celle du Docteur Knock. M. Jules Romains en créant ce personnage d'un relief comique saisissant, l'a parfaitement adapté à notre époque. Jamais on n'était allé aussi loin dans ce genre de raillerie.

PAUL SOUDAY

La comédie de M. Jules Romains appartient directement à la tradition de Molière. C'est une spirituelle et terrible satire du dernier cri de la médecine moderne...

Cette pièce, d'un comique puissant et acerbe que Mirbeau eut aimé, a trouvé un protagoniste admirable de relief et de vérité, M. Louis Jouvet. Un grand succès, je crois, et de belle qualité.

G. DE PAWLOWSKI

La Comédie véritable ne comporte que des sujets éternels traduits avec des moyens entièrement nouveaux.

De la grande comédie classique, M. Jules Romains a le style clair, élégant et naturel; il a surtout cette façon, même dans la plus ardente satire, de ne pas mettre la thèse au premier plan mais de la dégager accessoirement par l'étude attentive des caractères. De la comédie, la pièce de M. Jules Romains a également toute la gaieté qui fait rire jusqu'aux larmes et, si la leçon se dégage impitoyable, c'est par surprise, sans paraître y prendre garde.

Voici enfin une vraie, une excellente comédie, digne de ce nom, c'est-à-dire la chose la plus rare et la plus difficile à trouver qui soit au théâtre.

ANDRE BEAUNIER

ANDRE BEAUNIER

Une charmante comédie et terrible, très gaie, souriante, et qui va jusqu'à l'éclat de rire, et qui, avec son air de plaisanter, ne plaisante pas, mais décrit en caricature bien ressemblante une folie des plus dangereuses... celle de la médecine.

M. Jules Romains a trouvé pour son Docteur Knock des formules admirables, d'une magnifique drôlerie, où l'on aperçoit la vérité, puis les inconvénients de la vérité, puis l'erreur et aussi le mensonge, et les analogies du mensonge, de l'erreur et de la vérité.

Une verve intelligente, une opportunité de satire, une sévérité..., un goût sans faute et le ton de la comédie.

et de Molière. « ...C'est une comparaison glorieuse, certes, mais qui s'impose » écrivait Edmond Sée (*Œuvre*, 17 Décembre 1923).

Il y eut cependant quelques mécontents pour ne pas goûter la pièce. De leur propre aveu, ils faisaient exception.

Réjouissons-nous ! marquons cette heureuse soirée d'un caillou blanc !

M. Jules Romains, poète rare, romancier original, auteur au théâtre, de *Cromedeyre*, et de *M. Le Trouhadec*, nous a donné hier une comédie excellente, d'une drôlerie irrésistible, profonde aussi, enfin d'une qualité exceptionnelle. Molière, dans les Champs-Élysées — dans les vrais Champs-Élysées — doit être enchanté ce matin. En écoutant *Knock*, nous avons tout le temps de penser à lui. Il est difficile de dire plus. Il serait injuste de dire moins. Le triomphe de cette comédie a été éclatant.

Gaston LIBERTY
(*La Liberté*, 17 Décembre 1923).

La comédie de M. Jules Romains appartient directement à la tradition de Molière. C'est une spirituelle et terrible satire du dernier cri de la médecine moderne...

Cette pièce, d'un comique puissant et acerbe que Mirabeau eut aimé, a trouvé un protagoniste admirable de relief et de vérité, M. Louis Jouvet. Un grand succès je crois, et de belle qualité.

Paul SOUDAY
(*Paris-Midi*, 15 Décembre 1923).

Voici enfin une vraie, une excellente comédie, digne de ce nom, c'est-à-dire la chose la plus rare et la plus difficile à trouver qui soit au théâtre.

G. de PAWLOWSKI
(*Le Journal*, 16 Décembre 1923).

KNOCK a vingt-cinq ans

CREE voici un quart de siècle avenue Montaigne par Louis Jouvet et sa compagnie, « Knock ou le triomphe de la médecine » sera fêté vendredi au cours d'un gala qu'honoreront de leur présence M. Vincent Auriol, président de la République, et M. Yvon Delbos, ministre de l'Éducation nationale, et auquel assisteront non seulement les plus illustres collègues de M. Jules Romains sous la Coupole, mais de nombreux membres de l'Institut, à commencer — dit-on — par l'Académie de médecine au grand complet.

Que de chemin « Knock » et son illustre interprète ont, en effet, parcouru — ensemble ou séparément — à travers le monde depuis ce 11 décembre 1923 qui les vit, l'un par l'autre, triompher pour la première fois. Si l'on excepte ceux de Chine, des pays noirs, du Libéria, d'Abyssinie, de Corée et du Tibet, tous les publics ont applaudi « Knock ». Si l'on excepte quelques praticiens plus près de Dioscorus que de nos savants contemporains et qui ne peuvent, aujourd'hui encore, subir sans rougir cette « terrible satire du dernier cri de la médecine moderne » — pour employer les termes de Paul Souday — le monde médical tout entier applaudit maintenant à la cruauté souriante de cette œuvre dont Robert de Flers écrivit que « depuis Molière, notre scène n'avait point vu surgir dans le domaine de la médecine de caricature aussi bouffonne ».

Douze cents représentations à Paris, cinq mille au delà de nos frontières, en ont fait un « classique » français inscrit au répertoire régulier des théâtres d'Angleterre, d'Allemagne, d'Italie, d'Amérique du Nord et du Sud, et au programme des examens universitaires de ces différents pays.

Rappelons à ce propos que Louis Jouvet et sa troupe, dès 1931, jouèrent « Knock » en Italie, en Suisse et en Belgique et que, interdit en France en 1941, il triompha, à cette époque encore, par leurs soins, en Suisse avant de connaître un sort à tout le moins égal de 1941 à 1945 au Brésil, en Argentine, en Uruguay, au Chili, au Pérou, en Colombie, au Venezuela, aux Antilles et au Mexique, et l'an dernier en Egypte.

Alexandre Héroult, Marguerite Coustant-Lambert, Henri Saint-Isles, Guy Favières, Henri Gaultier, Evseoff, Iza Reynier, Magdeleine Berubet, Ben Danou, Irma Perrot, Jean Mamy et Tisserand donnaient, le 13 décembre 1923, la réplique à Louis Jouvet. Tour à tour, le

regretté Romain Bouquet (qui joua durant près de vingt ans Parpalsid), Raymond et Jane Lory (qui furent Mme Parpalsid), Saint-Isles et René Lefebvre (qui interprétèrent le rôle du chauffeur), Pierre Renoir (qui fut le tambour de ville et le pharmacien qu'il est resté), Jacques-Michel Clancy (l'instituteur), Madeleine Milhaud, Yolande Lafon (la dame en violet), Alexandre Rigault, Alfred Adam (le premier gars) Paulé Andral (Mme Rémy), Denise Boss et Pamela Sterling (la bonne), servirent « Knock » de tout leur talent.

Aux côtés de Louis Jouvet (et par ordre d'entrée en scène), Paul Barge, Marthe Herlin, Gabriel Axel, Jacques Monod, Jean Dalmain, Suzanne Courtal, Wanda, Léo Lapara, René Besson, Yvette Etiévant et Marion Tourès leur succéderont ce soir, tandis que Pierre Renoir, se succédant à lui-même, sera une fois de plus le pharmacien.

André COLLIGNON.

Knock.*La Revue des Jeunes*

40. 4. 39

Depuis le début de l'hiver, nous attendons cette fameuse *Ondine* que M. Jean Giraudoux et M. Louis Jouvet nous promettent avec assurance d'un mois sur l'autre. Ne regrettons pas, cependant, qu'après le trop long succès du *Corsaire*, ce retard nous ait valu une reprise de *Knock*. La pièce de Jules Romains est aujourd'hui classique, et je connais peu de textes modernes qui soient capables d'être repris à chaque morte-saison avec le même succès. C'est avec joie que nous avons retrouvé à travers les mots justes, spirituels et quelquefois mordants de Jules Romains le verbe bref, tranchant, un peu coupé, de Jouvet, la bonhomie fine et voulue de Bouquet. On peut difficilement augurer de la durée d'une œuvre, mais il semble bien que cette satire de la médecine et des médecins risque d'affronter quelques générations.

Y. JEANDIET.

LES SPECTACLES

Le professeur Portes nous dit pourquoi les médecins iront applaudir **KNOCK**

DANS quelques jours le docteur Knock va reprendre ses consultations sur la scène de l'Athénée, devant une salle où les « êtres mi-chair, mi-poisson », c'est-à-dire les bien portants, seront peut-être en minorité et qui saluera autant par ses quintes de toux que par ses éclats de rire les « diagnostics » de Louis Jouvet.

Puis, le lendemain, les spectateurs retourneront consulter leur médecin. Avec la même confiance que la veille ? Nous avons pensé que la question valait d'être posée aux médecins eux-mêmes. Que pensent-ils de *Knock* ?

Le professeur L. Portes, membre de l'Académie de médecine, président du Conseil National de l'Ordre des Médecins, a bien voulu nous préciser la position du corps médical à l'égard de la comédie de M. Jules Romains.

— Il est certain que *Knock*, nous a-t-il dit, constitue une charge sévère sinon de la médecine, du moins d'une certaine médecine que nous sommes d'accord avec M. Jules Romains pour réprouver.

— *Knock* a d'ailleurs des précédents...

— Avez-vous observé que Rabelais, qui pourtant ne s'est pas fait faute d'attaquer la plupart des institutions de son temps, n'a guère abordé le problème de la médecine et des médecins ?

— C'est sans doute parce que, médecin lui-même et, semble-t-il, assez grand médecin, il a pressenti toutes les difficultés et mesuré de polémique peut provoquer dans l'esprit public. Que ne pourrait-on pas dire, à cet égard, des « Silences de Rabelais » ?

Il fallut tout le génie de Molière et, plus tard, tout le talent de M. Jules Romains pour que cette question soit traitée sur la scène — et c'est sans doute ce qui a fait dire que M. Jules Romains était dans la pure tradition moliéresque. A mon avis, cette affirmation est absolument justifiée parce que le médecin de Molière et *Knock* sont frères en dépit de leurs dissemblances.

— Ils apparaissent tous deux comme victimes d'un conformisme qui ne diffère que par les erreurs sur lesquelles il s'appuie.

— De ce point de vue, l'œuvre de M. Jules Romains est, par contraste, un hommage rendu à la médecine indépendante et saine que pratique d'ailleurs l'immense majorité des médecins.

— Si je comprends bien, les médecins sont d'humeur égale. Les présenter, sur la scène ou dans un roman, en position quelquefois caricaturale, ne leur semble pas motiver de leur part des protestations ?

— Ne dépassez pas ma pensée et sachez bien que l'approbation que nous apportons bien volontiers à M. Jules Romains ne s'étend pas à certaines œuvres qui ne font qu'exploiter un goût bien naturel, mais assez morbide du public pour tout ce qui touche à la médecine.

— Je pense en particulier à certains romans dont nous n'avons pas à apprécier ici les qualités lit-

L'Annuaire mensuel

LE

**KNOCK
OU LE TRIOMPHE DE LA MÉDECINE**

de Jules Romains,
(Athénée-Théâtre Louis-Jouvet.)

Nous avons revu *Knock*, qui nous a paru cette fois, en son vingt-cinquième anniversaire, moins une charge de la médecine que, dans sa parabole ou son apologue, et selon la pertinente remarque de son remarquable créateur, Louis Jouvet, l'illustration même des principales menaces que ce siècle éparpille sur le monde. Plus que le charlatanisme de certains médecins et la niaiserie de nombreux patients, c'est bien en effet le danger de l'ascendant des idées sur les esprits et sur les corps — quand ces idées maîtrisent et asservissent les hommes — qu'évoque l'œuvre de Jules Romains. L'auteur l'a du reste lui-même reconnu en déclarant que, de tous les personnages de chefs qui lui sont apparus, aucun n'a manié plus vigoureusement le réel que son guérisseur, aucun ne lui a semblé plus audacieusement créateur. Ce qui a fait écrire à André Cuisenier (*l'Art de Jules Romains*, p. 253) qu'« il suffirait à Knock d'exercer, avec la même frénésie, une activité un peu moins pacifique, pour déclencher, comme devaient le faire quelques-uns de ses imitateurs, d'immenses cataclysmes ».

Mais la pièce de Jules Romains n'est pas une tragédie. Comédie voisine de la farce, elle appartient à la tradition de Molière, et la leçon qui s'en dégage n'est impitoyable que si l'on va au-delà d'une caricature de la médecine et des médecins particulièrement drôle et savoureuse. Interprété, dans cette quatorzième reprise à Paris, par Louis Jouvet (le Dr Knock), Paul Barge (le Dr Parpalaid), Pierre Renoir (M. Mousquet, le pharmacien), Jean Dalmain (M. Bernard, l'instituteur), Marthe Heriin (Mme Parpalaid), Yvette Etiévant (Mme Rémy), et leurs camarades de la Compagnie Louis-Jouvet, Gabriel Axel, Jacques Monod, Suzanne Courtal, Wanda, Léo Lapara, René Besson et Marion Tourès, *Knock* reste une satire plaisante et terrible dont on n'admira jamais trop le comique chargé de sens et de profonde humanité. (Mise en scène et décors de Louis Jouvet.)

René Bailly

ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΖΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ (1918-1940)

Απόσπασμα από το CD που συνοδεύει το βιβλίο της καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου / Τμ. Θεατρικών Σπουδών, κας Αρετής Βασιλείου (Βασιλείου, 2005)

ημερομηνία	έργο	συγγραφέας	μτφρ./ δισκευή	θίασος	θέατρο
22/4/28	Το Στοιχειό Του Πύργου ή Η Προμάμη (Die Ahnfrau)	Grillparzer Franz		Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου	Εθνικόν
23/4/28	Η Αριστοκρατία Του Πλούτου ή Οι Πλουτοκράτες	Fabre Émile	Κουκούλας Ν.	Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου	Εθνικόν
26/4/28	Τσαρλατανιές*	Goetz Kurt		Ελληνική Κωμωδία Αργυρόπουλου Βασίλη	Κεντρικόν
26/4/28	Η Φλόγα (La flambee)	Kistemaeckers Henry			Εθνικόν
27/4/28	Σκραπ*	Χορν Παντελής		Κυβέλης	Κυβέλης (πρώην Διονύσια πλατείας Συντάγματος)
28/4/28	Το Αλανάκι				Δημοτικό Πειραιά
29/4/28	Το Παιδί Του Δρόμου	Θάνος Ζάχος			Δημοτικό Πειραιά
29/4/28	Αγάπη Που Τυφλώνει	Λαμπάκη Αναστασία		Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου	Εθνικόν
29/4/28	Ο Πληκτικός Κόσμος (Le monde où l'on s'ennuie)	Pailleron Edmond	Βλάχος Άγγελος μτφρ.	Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου	Εθνικόν
2/5/28	Ο Υπερφυσικός Μπεμπές	Arnold Franz - Bach Ernst		Ελληνική Κωμωδία Αργυρόπουλου Βασίλη	Κεντρικόν
5/5/28	Μου Τά' Φαγε Η Μαιτρέσσα Μου*	Arnold Franz - Bach Ernst		Ελληνική Κωμωδία Αργυρόπουλου Βασίλη	Κεντρικόν
5/5/28	Να Γιός Να Μάλαμα	Mozer Gustav von			Βαριετέ (πρώην Κυβέλης)
6/5/28	Κνοκ ή Ο Θρίαμβος Της Ιατρικής (Knock ou le triomphe de la médecine)*	Romains Jules	Ξενόπουλος Γρηγόριος	Δραματική Σχολή Ωδείου Πειραιά	Δημοτικό Πειραιά
6/5/28	Ο Άνθρωπος Και Τα Όπλα (Ηρωας Στρατιώτης) (Arms and the man)	Shaw George Bernard		Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου	Εθνικόν

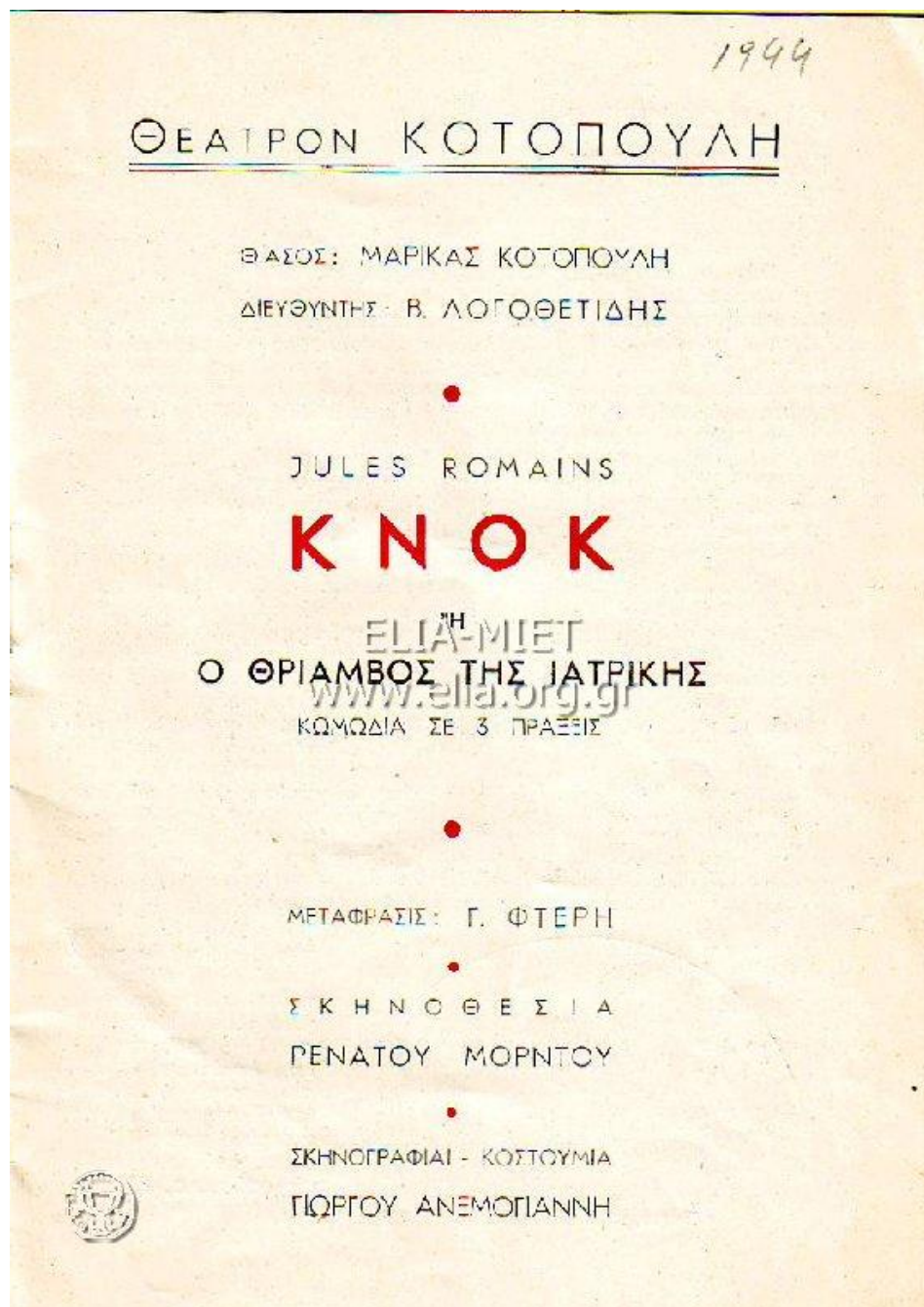
25/9/28	Η Δικηγόρινα (Maitre Bolbec et son mari)	Verneuil Louis - Berr Georges		Κοτοπούλη Μαρίκας	Τριανόν (Ιπποκράτους)
25/9/28	Κνοκ ή Ο Θρίαμβος Της Ιατρικής (Knock ou le triomphe de la médecine)	Romains Jules	Ξενόπουλος Γρηγόριος μτφρ.	Κυβέλης	Κυβέλης (πρώην Διονύσια πλατείας Συντάγματος)
26/9/28	Ιφιγένεια Εν Ταύροις (Iphigenia auf Tauris)	Goethe Johann Wolfgang von		Κοτοπούλη Μαρίκας	Τριανόν (Ιπποκράτους)
27/9/28	Τα Μυστικά Της Μονμάρτης				Έντεν (Θησείου)
28/9/28	Απεργία Κοκοτών	Armont Paul - Gerbidon Marcel	Θεοδωρίδης Κ.	Φιέρρα Ρ. - Ζαφειρίου Δ.	Παπαϊωάννου

ημερομηνία	έργο	συγγραφέας	μτφρ./ δισκευή	θίασος	θέατρο
23/6/29	Κνοκ ή Ο Θρίαμβος Της Ιατρικής (Knock ou le triomphe de la médecine)	Romains Jules	Ξενόπουλος Γρηγόριος μτφρ.	Δραματική Σχολή Ωδείου Αθηνών	Εθνικόν
24/6/29	Πάρε Με Αντρίανα Μου	Verneuil Louis		Θίασος Νέων	Παγκρατίου
25/6/29	Παλιός Αθηναίος			Μαντινιεύ Μαρίκας - Θάνου Ζάχου	Έντεν (Θησείου)
26/6/29	Ο Δημοσιογράφος Βεργής*	Νίκβας Ντόλης		Θίασος Νέων	Παγκρατίου

9/4/39	Το Έκτο Πάτωμα (Sixième étage)	Gehri Alfred		Κοτοπούλη Μαρίκας	Ρεξ (Πανεπιστημίου)
10/4/39	Παπαφλέσσας Ο Μπουρλοπέρης Των Ψυχών	Μελάς Σπύρος		Εθνικό Θέατρο	Βασιλικόν
12/4/39	Πειρασμός	Ξενόπουλος Γρηγόριος		Εθνικό Θέατρο	Βασιλικόν
19/4/39	Ο Σταυρός Και Το Σπαθί*	Τερζάκης Αγγελος		Εθνικό Θέατρο	Βασιλικόν
25/4/39	Κνοκ ή Ο Θρίαμβος Της Ιατρικής (Knock ou le triomphe de la médecine)	Romains Jules	Πράσικας Γ.	Ελληνική Κωμωδία Αργυρόπουλου Βασίλη	Αργυρόπουλου (Ιπποκράτους 7)
26/4/39	Καινούργια Ζωή	Μπόγρης Δημήτρης		Κοτοπούλη Μαρίκας	Ρεξ (Πανεπιστημίου)
27/4/39	Δον Ζουάν (Le trompeur de Séville)	Obey André	Σκουλούδης Μανώλης	Κοτοπούλη Μαρίκας	Ρεξ (Πανεπιστημίου)
10/5/39	Το Μπουρίνι	Μπόγρης Δημήτρης			Αργυρόπουλου (Ιπποκράτους 7)
15/5/39	Συμμορίτες Με Φράκο	Heller Freu		Ελληνική Κωμωδία Αργυρόπουλου Βασίλη	Αργυρόπουλου (Ιπποκράτους 7)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΤΟΥΣ 1944 ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

(Αρχείο ΕΛ.Ι.Α.)

JULES ROMAINS

ΚΝΟΚ

ἡ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΚΟΜΩΔΙΑ ΣΕ ΤΡΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΚΝΟΚ

ODER

DER TRIUMPH DER MEDIZIN

KOMÖDIE IN DREI AKTEN

ΔΙΑΝΟΜΗ
ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ

Κνός	ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ
Γιατρός Παρπαλαί	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ
Κυρία Παρπαλαί	ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΑΠΑΔΟΥΚΑ
Ζάν, σωφέρ	Γ. ΚΑΡΕΤΑΣ
Ὁ Ντελάλης	ΣΤ. ΒΟΚΟΒΙΤΣ
Ὁ Δάσκαλος Μπερνάρ	Ε. ΠΡΩΤΟΓΑΠΑΣ
Μουσκέ, φαρμακοποιός	Θ. ΜΟΡΙΔΗΣ
Ἡ κυρία με τὰ μαύρα	ΜΑΙΡΗ ΜΕΤΑΞΑ
Ἡ κυρία με τὰ διολέ	ΕΛΕΝΗ ΧΑΛΚΟΥΣΗ
Ὁ πρῶτος χωριάτης	Τ. ΓΑΛΑΝΟΣ
Ὁ δεύτερος χωριάτης	Θ. ΚΕΛΡΟΣ
Κυρία Φερύ	ΠΟΥΠΑ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ
Μαριέττα, ὑπηρέτρια	ΒΙΛΜΑ ΚΥΡΟΥ
Ἡ πρώτη χωριάτισσα	ΔΑΦΝΗ ΣΚΟΥΡΑ
Ἡ δεύτερη χωριάτισσα	ΓΚΡ. ΤΑΒΟΥΛΛΗ
Ἡ τρίτη χωριάτισσα	ΜΑΡΙΝΑ ΨΑΡΑΚΗ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Ε. Χειλά